



## **De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis**

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||  
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm  
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

**Surius, Laurentius**

**Coloniae Agrippinae, 1576-**

**VD16 S 10258**

I.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

# DE CIRCUNCISIONE

DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, QVAE  
FACTA EST OCTAVO DIE ET BREVIS LAVS

Magni Basilij, authore Simeone Metaphraſte.



MBRAM quidem futurorum bonorum, non ipsam au- IANVAR. I.  
tem rerum imaginem, legem habere scripturæ, magnus Hcb. 10.  
pronunciavit Paulus: Quomodo enim pictores ad exem-  
plar & ad formam animatam ad spectum intēdentes, pri-  
mū quidem atramento, eius quod depingitur, speciem  
in tabula adumbrant: deindē diuersos colores artificiosē  
contemperantes, & adumbratæ figuræ adijciētes, prima-  
rium exemplar referunt per imitationem, quæ fit ad ima-  
ginem: ita etiam lex spiritūs, tanquā ad viua exempla-  
ria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuens ad bona  
quæ sunt reposita in cælis, ipsorum quidem vmbra & fig-  
uras per Moſem & vetus testamentum, prius obscurē

& exiliter descripsit: per Christum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, vel-  
uti floridiores & splendidioreſ colores adijciens, cælestium, & quæ sub ad spectum non  
cadunt, bonorum imaginem subiicit eorum, qui vidēt, oculis. Quomodo autem cum  
imago perfecta est coloribus, & suam accepit pulchritudinem, quæ prius delineata fu-  
erat umbra, deletur & euaneſcit: ita etiam cum quæ nunc absconſa sunt, in cælis  
postea reuelantur, ipsa quoque imago rerū cessabit & abolebitur. Siue enim, inquit, I. Cor. 13.  
Prophetiæ abolebuntur: siue cognitiones cessabunt. Ex parte enim cognoscimus: &  
ex parte prophetamus. Quando autem venerit id quod est perfectum, tunc quod ex  
parte, abolebitur.

Postquam ergo vetera quidem præteriērūt, noua autem facta sunt omnia: & vm-  
bræ quidem & figuræ sunt abolitæ, euidentes autem rerum imagines per gratiam spi- 2. Cor. 5.  
ritūs & Apostolicam exortē sunt sapientiam: legis deinceps figuræ & vmbraſ negli-  
gamus, ipsius autem rerum expressioris formæ curam geramus: & quod dicit diuinus  
Apostolus, eorum quidem quæ retrō sunt, obliuiscētes, ad ea autem quæ antē sunt, Philip. 3.  
nos extendentes, ex instituto persequamur brauium supernæ Dei vocationis: vt non  
simus ampliū paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinæ seu spiritu circum-  
acti: neque tanquā infantes loquamur, aut sentiamus, aut cogitemus, quomodo Iu-  
dæi, qui infantilia sapiunt, aut desipiunt: sed in virum perfectum ad mensuram ætatis  
plenitudinis Christi perueniamus, peragendo & contemplando eius legem spirituali-  
ter. Ad hoc enim vnigenitus Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Domi-  
nus inter nos apparuit, se pro infante gerens, vt infantilem & imperfectam nostram  
cogitationem, ad sensum perfectum, & qui virum decet, transmutaret. Quamobrem  
legales quoque expiationes & obseruationes, & alias adumbratas traditiones, & octa-  
uo quoque die circuncisionem subiit is, qui est supra omnem essentiam. Quo factum  
est, vt cum in his debitum pro nobis exoluerit, ab omni legali seruitute, & quæ paru-  
lis conuenit, nos liberauerit cōsuetudine. Erat enim necessarium & ineuitabile man-  
datum circuncisionis, non solum quatenus est lege antiquior, & ab Abrahamo acce-  
pit initium, & ab ipso Moſe & lege, & ijs qui deinceps sunt secuti Prophetis, confir-  
mata est & deducta ad posteras generationes: sed etiam quod ea necessariō à Deo da-  
ta signum melioris circuncisionis & spiritualis, in omnes suum iugum imposuit, don-  
nec eius legislator, cum æquē ac nos pro sua benignitate fuisset carnis particeps, & se  
ad aliorum demittendo similitudinem fuisset circuncisus, & deindē meliorem osten-  
disset circuncisionē, nempe eam quæ est in baptisate, eam de cetero, vt quæ esset im-  
perfecta & inutilis, aboleuit: & vt cessaret effecit.

Circunciditur ergo Iesus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non vt doceret cir-  
cuncidi, sed vt faceret cessare circuncisionem: vel potius, vt veteris quidem & inutilis  
euelleret anticipationem, nouæ autem & salutaris aperiret potentiam: vt aboleret  
Christi cur  
homo fa-  
ctus.  
Gen. 17.  
Christi cur  
circuncisus.

A qui-

quidem eam, quæ est secundum carnem: produceret autem eam, quæ est secundum spiritum? & illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem ostenderet fortitudinem. Circunciditur Christus. Non enim venit ad dissoluendam legem tanquam alienam, sed tanquam propriam & à se compositam, eam re ipsa adimpleturus. Tanquam suum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & spiritum prædicaturus. Et quomodo quispiam pictor optimus, cum in se, sicut dictum est, veritatis umbram prius figurasset, & ita imaginis expressisset pulchritudinem, per ipsam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idque apertissime atque diuinitissime. Etenim quæ est secundum carnem circuncisio, non describit solum & adumbrat peccatorum depositionem, & eam, quæ est in baptisate Christi, circuncisionem? sed etiam tanquam in umbra describit ipsam vniuersi resurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum sensus & cogitatio circunciditur & execat, & in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædam obscura & adumbrata præfiguratio erat ea, quæ est secundum carnem, circuncisio. Quocirca ea quoque octauo die fuit primùm constituta, ut potè quod octauus dies, octauum, ut arbitror, seculum tacitè significet.

Circuncisio  
cur octauo  
die.

Cum ergò rerum imago, ut dictum est, & quæ est in spiritu circuncisio, nondum locum haberet, necessaria fortè est existimata secundum carnem circuncisio. Cum autem ea, quæ est in spiritu, per Christum manifesta fieret, per ipsum oportebat omnino quoque aboleri eam, quæ erat in carne, circuncisionem. Etenim si hæc circuncisionis, quæ in carne fiebat, & animalium sacrificiorum ratio aut lex fuisset perfecta, ut quæ posset perficere eos, qui illa ritè peragebant, ea nullo tempore aut modo potuisset dissolui. Verbum enim Domini, inquit, manet in æternum. Quoniam autem data erat ad pædagogicam institutionem eorum, qui erant habitu imperfecti & infantes, vsque ad tempus correctionis, cum id, quod est perfectum, suo tempore refulsisset, oportebat omnino id, quod est imperfectum & minus, aboleri & supprimi: oportebat, oriente sole, lunam & stellas obscurari & minui, & aperta vera circuncisione & cultu, ymbrosas veritatis imagines & figuras cedere.

Esa. 40.

Propterea ergò Deus verbum, cum prius esset caro factus, hodiè octauo die in corpore circunciditur, ut cum literæ debitum pro nobis exoluisset, legem spiritus, quæ manet in æternum, induceret? & id quod est minus, eo quod est præstantius, occultaret & teget. Propterea Sacerdotium quoque, quod est secundum ordinem Melchisedech, prælatum est Sacerdotio, quod est secundum ordinem Aaron: ut umbræ quidem cessarent, liberè autem ageret veritas? & ut legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euanesceret, Euangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificentia. Ideò cum Petrum quoque & Pauli diuinitissimorum mystarum summos, & omnes sacros Apostolos & discipulos lege literæ prius instituisset, & exercuisset in ea, quæ est secundum carnem, circuncisione, traduxit ad eam, quæ est in spiritu & baptisimo, circuncisionem? ut cum etiam spiritum seruitutis per ipsos aboleuisset, spiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinum baptisimum in nobis excitaret in Christo Iesu. Ideò omnes quoque diuinitissimos Sacerdotes, tam alios, quam Magnum quoque Basilium, eo tempore magnum in Ecclesia excitauit Sacerdotem, qui non corpore peruasit cælos, sed contemplatione & spiritu est primus sacrorum antistes, & qui erat in principio Deus, imitans Iesum Christum, & in velum ingreditur intimum, & illinc legum spiritus & dogmatum magnificentiam magno ore detonat, & legem literæ, eiusque, quæ est in carne, circuncisionis, angelica abolens & cessare faciens grandiloquentia.

Sacerdotiū  
nouæ legis.

Encomium  
Basilij Ma-  
gai.

Hic est Basilius, qui est magni & præclari nominis, qui est fax Catholicæ Ecclesiæ, qui Sol insignis veritatis, qui illustrat omnem terram radijs suæ Theologiæ, qui in actione est inimitabilis, & in contemplatione talis, ut ad eum nequeat vllus peruenire? qui vita perfectus, & sermone sapientissimus: qui virtutis est omnibus numeris absolutus, & in diuina & humana doctrina est planè consummatus, & cui nihil deest? qui omni mundana sapientia & scientia prius exercitatus, eas deinde subiecit vestigijs discipulorum Iesu: qui omnem librum veterem & propheticum summè & sacrosanctè meditando perlegit, & per ipsos ad perfectissimam Iesu Christi fidem rectè deductus fuit & confirmatus: qui Euangelio quidem duce aut introductore vsus est

ad pro-

ad prophetica[m] veram cognitionem, diuina autem Prophetarum dictione ad sacri Euangelij accuratam notitiam: & per vtrunque sublatus est ad purissimam diuinitatis agnitionem. Hic est sublimis & excelsa Ecclesie Dei columna, luminare Theologiae, ornamentum Hierarchiae, patris homo verissimus, vnigeniti nuncius acerrimus, sancti spiritus oeconomus & scriba fidelissimus, sapientiae partus, plenitudo intelligentiae, penarium cognitionis, ludus docenda[m] pietatis, sacri & diuini consilij eruditor, & Christi potentiae & virtutis turris infraeta & immobilis. Hic est, qui Dei timorem, & praecipuum Domini, & virtutem omnes homines docet, magnus Basilius, Dei verbi tuba vel maximè regia, quae suae vocis magnitudine omnes fines orbis terrae comprehendit.

Hic est, qui eam, quae est in spiritu & diuino baptismo, praecclare praedicauit circumcisionem, & si vllus alius ex Theologis, cessare fecit eam, quae est in carne, circumcisionem. Quocirca eius ad Deum è terra & corpore solutio & transitus, non casu nec temerè, vt inconsideratè existimauerit quispiam, inter diuinum Christi natalem & baptismum, concurrat hodiè cum Iesu circumcisione: sed quomodo in laudando & extollendo Christi ortum & baptismum, eam quae fit in spiritu, circumcisionem extulit beatissimus in sacra eius commemoratione, ipse quoque dignus est habitus, qui vnà extolleretur per resolutionem ad Christum: & statutum est, vt annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus. Quamobrem sanctissimam eius memoriam hodiè vniuersa sanctorum Ecclesia, in omni parte vniuersi orbis terrae peragens & glorificans gratissimis Deo laudationibus, eum qui in sanctis suis glorificatur, simul laudat & glorificat Christum: vt quae ab omni haeresi per ipsum fuerit liberata, totius auctore pietatis dogmatibus confirmata: & vt quae à cuiuslibet quidem, qui aliena sentit, doctrina fuerit liberata, soli autè Dominice fidei & doctrinae se adiunxit.

Dies resolutionis beati Basilij annuis celebrati. bus honoratur.

Etenim per huius, instar tonitruum sonantem, Theologi linguam, atronitus quidem fuit & sublatus Arrius, Eunomius autem dissolutus, & tanquam ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit redactus & consumptus: Sabellius autem interijt & est deletus: & Macedonius quidem, qui aduersus sanctum spiritum insanijt, Basilij spiritu eiectus fuit & perijt: Apollinaris autem amentissimus, & insipientiae diuinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam transmittitur ignominiam, & vt semel dicam, quaeuis enata zizania, & quaeuis Deo inuisarum haeresum differentia, quas & longum ante ipsum tempus atrox, & quas post eius ad Deum excessum tempus est editurum, omnes diuini Basilij theologiae igni mandatae, exuruntur & consumuntur, non minùs quam holocausta & ara Eliae & ligna, igne, qui per orationem fuit è caelo demissus. Hic excelsus Basilius, non solum Caesarensium ecclesiae, cuius etiam fuit creatus episcopus, neque suo solum tempore & suae aetati, sed etiam omnibus vniuersi orbis terrae regionibus & ciuitatibus, & toti huic saeculo, & omnibus hominibus fuit utilis & maximè salutaris Magister.

Hereticorum profligator Basilius.

3. Reg. 17.

Atque quisnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod studium in sacris disciplinis, quomodo autem à Graeca disciplina transierit beatissimus ad Christianam philosophiam, & vita optima & oratione pulcherrima omnes ferè superauerit, tam qui ante ipsum fuerunt Philosophos, quam qui post ipsum, & dehinc quomodo ad sedem euectus Archiepiscopalem, & tanquam tota lucens lucerna positus supra candelabrum sanctae Ecclesiae, sacris, quae actione exercebatur, verbis vniuersum orbem terrae illustrauerit, & quemadmodum cum haeresiarchis & veritatis aduersarijs fortiter pugnans, tanquam lupos Arabicos à sacro suo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conferens Praesidibus, praecclarissima victoriae trophaea aduersus omnes erexerit, & cum in bonis paucis & pinguibus, & sacrorum miraculorum ostensionibus, verborumque & legum caelestium ac diuinarum expositionibus, Christi oves tanquam bonus pastor ipse pulchre paussit, & tanquam sanctus Pontifex, simplex, impollutus, à peccatoribus separatus, & ipsis caelis, si mihi quid est aucter dicendum, effectus altior, ipse in Euangelio esset multorum salutem operatus, postea ab hoc humili soluto tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis soni festum celebrantium peruassit, cum primogenitis caelestis Sion filijs vnà accubuerit & cum eis quiescat: cum de his omnibus à sacris, vt arbitror, vnà accubuerit & cum eis quiescat: cum de his omnibus à sacris, vt arbitror,

1. Animam Basilij collocauit in caelo.

<sup>2</sup>  
Gregorius  
Nazianze  
nū & Nyf-  
senum, &  
Amphilo-  
chiū dicit.

<sup>2</sup> theologis sit satis philosophatum, eaque satis laudata fuerint, superuacaneū existi-  
maui de his loqui prolixius.

Circuncifio  
typus ba-  
ptismi.  
Ioan. 1.

Matth. 3.

Luc. 3.

Ibidem.

Basiliius di-  
ctus apud rō-  
Basilias, i.  
a regno.

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodie hymnis & diuinitus in-  
spiratis laudationibus Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicunque ab  
eo didicimus honorare virtutem, eum tanquam verum patrem honoremus, sicut de-  
bemus: vt qui in Christo Iesu nati simus per Euangeliū, & ab eius doctrina internum  
nostri cordis hominem, tanquam Dei filij, habeamus formatum. Quomodo autem  
honorabimus? Circuncidamus, non carnem quidē nostri præputij, vt vetus ille Israel,  
sed internum cordis hominem. Circuncidamus omnes occultas animi perturbatio-  
nes & mentis, eas auferentes aut morte afficiētes; & vnā cum Christo prompto & ala-  
cri animo morte affecti, & simul cum eo crucifixi & consepulti in expoliatione cor-  
poris peccatorum carnis, in circūcisione Iesu Christi in baptismo, quomodo magnus  
quoque doctor nobis præcipit, & in alijs diuinissimis suis admonitionibus, & in ex-  
hortatorijs ad baptisum orationibus. Sinamus ergo eam, quæ est secundum carnem,  
circuncisionem. Resurgamus ad baptisum. Prætercurramus vmbra; accurramus  
ad veritatem. Moſen despiciamus, ad Ioannem exeamus. Modò enim clarè sonat vox  
clamantis in deserto, & ad se conuocat orbem terræ. Modò vox præcurrit verbum, &  
pronubus sponsum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, &  
ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Iesus postquam ex  
lege fuerat carne circuncisus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt  
aqua baptizaretur: vt cum literæ infantilem fecisset cessare circuncisionem, lege sta-  
tueret eam, quæ est in spiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcursor,  
magna voce turbis præcipit in deserto, vt agant pœnitentiam; quoniam appropin-  
quauit regnum cælorum. Vbi enim Rex, illic est omnino cum eo regnum. Quoniam  
ergo Rex cælorum ad aquam baptisum appropinquauit, necessariò simul quoque  
cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoque, qui nomen aut cognomen  
habet regni cælorum, post magnum illum Baptisum, hodierno die, qui est dies suæ  
resolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad bap-  
tisum adhortatur. Paremus ergo vias Domini Dei nostri, dirigamus semitas eius:  
Christo omnium Regi, qui apparet in Iordane, corda digna reddamus per opera pœ-  
nitentiæ; & cum eo consepulti per baptismum, & in vitæ cõstituti nouitate, vnā cum  
eo conglorificemur & conregnemus in secula, Amen.

DE BASILIO MAGNO, AVTHORE AMPHILO-  
CHIO ICONII EPISCOPO: SED OB STYLI TVM BARBA-  
riem, tum obscuritatem, quo interpret incertus vsus est, hic paulo Latinius pleraque omnia  
reddidimus, nihil de industria mutata sententia, sed additis non paucis ex ve-  
tustis manuscriptis libris, quæ in excusis desiderantur.

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.



NON potest videri indecorum, dilectissimi, si fideles & probi filij pa-  
tris obitu doleant: immò verò eius causa etiam lachrymari par est:  
quemadmodum etiam omnes nos hucusque, dolore perurgente,  
fecimus. At postquam lachrymarum, vt scriptum est, caliginem de-  
terisimus, & ad obsecrandum omnium nostrum verum Deum cum  
gratiarum actione nos contulimus, necessarium putamus memo-  
ratu digna, veraque & insignia patris & præceptoris nostri Basilij  
miracula scripturæ tradere, nè per temporariam afflictionem profunda obliuione  
obruatur. Cum enim tres admirabiles & sacratissimi viri, Gregorius Theologus exi-  
mius, Gregorius Nyssæ episcopus \* memorabilis, atque Ephræm beatissimus, diuersis  
cum epitaphijs illustrarint: visum est & mihi tanquam abortiuo, vt verbis vtar Aposto-  
li, quæ ab ijs venerabilibus patribus in illorū narrationibus, quas in manibus habeo,  
prætermissa sunt, adijcere, vt hoc ipso ceu integer filius optimo parenti debitum  
persoluam. Si enim ea vis est nubium, vt possint solem obtegere: multo facilius eius-  
modi temporalis plaga bonas rerum gestarū explicationes siue narrationes obscu-  
rare

\*admiran-  
dus  
1. Cor. 15.

rare obliuione potest. Iam igitur facta conquestione, dicere & commemorare agrediar, quippe qui partim presens adfuerim, quemadmodum magnus ille pastor noster, toto celebratus orbe, qui cum celestibus Virtutibus miscere colloquia confuevit, angelicoq; functus est ministerio, grandiloquus Ecclesie predicator, solida orthodoxorum dogmatum columna, earum que sunt, rerum naturam explicarit, sacrosanctae Trinitatis hostem Iulianum apostatam profligarit, Valentis os blasphemum oppresserit, Arrianorum expugnarit cacodoxiam, siue prauam opinionem, Christianorum plane confirmarit orthodoxiam, rectamq; sententiam, pastor destinatus Ecclesie populi, regali ornatus sacerdotio, ouium Christi aries, diuinae fidei doctor gloriosus, & viuens & vita functus magnis claruerit miraculis, eius oratio, ut dictum est, Iuliani Deo inuisi, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersus Deum iniquitatem, facta corripuerit vel eliserit: denique ut Valens indignè arrepta Imperij purpura, & prauae Arrianorum opinionis patronus, venerit ad eam, quae apud nos est, illustrem Caesarem. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem vitae usque, illius virtutes narrare tentabimus.

VITA S. PATRIS BASILII MAGNI, CAESARAEAE CAPPADOCIAE ARCHIEPISCOPI,

autore Amphilochio.



Basilii itaq; solus, ut ita dicam, in terris aequabile & decentem dictis & factis sectatus est viuendi rationem, vitam suam ad diuinae sapientiae praescriptum componens, omnia sua Christo dedens, sed & animam & corpus, sermonumq; manus, quibus gentiliu errores perinde atque arancarum telas dissipauit. Cum puer esset septennis, a parentibus adhibitus est studijs literarum: quibus quinquennium vacans, ingenij bonitate magnos in philosophia fecit progressus. Inde relicto paterno solo, erat autem natione Cappadox, Athenas se contulit sermonum parentem: cumq; esset castritate, continentia, multaq; abstinentia ornatus, in disciplinam Eubulo Graecae sapientiae magistro se tradidit. Atq; ita ille se doctrinae dedit, ipsis etiam praecceptoribus admirandus. Coadipulos autem habuit Gregorium Magnum, postea Nazanzi episcopum, qui etiam Constantinopolitanae sedis clauum tenuit. itemq; Iulianum a teneris annis Christianum, atq; Libanium. Porro secum ipse constituit, vir omnium admiratione dignus, nihil neq; panis neq; vini sumere, donec diuinitus id illi praestaretur, scire ut posset diuinae sapientiae arcana. Versatus igitur in literis annos quindecim, Graecamque omnem philosophiam percurrens, ad extremum etiam Astronomiam, atq; optima quaeque colligens, nec tamen per haec inuenire valens omnium conditorem, cum nocte quadam vigilaret, diuinus quidam fidei splendor eum inflammavit, ut totius religionis scripturam peruestigaret. Surgens itaque, in Aegyptum profectus est: adiensque Archimadritam Porphyrium nomine, petijt ab eo sibi suppeditari sacros codices, e quibus diuina posset dogmata capessere. Ea re impetrata, mansit illic, oblectans sese diuinorum meditatione sermonum, & aqua herbisq; victitans. Annum autem ibi demoratus, verbumq; veritatis fide considerans, in eius perscrutatione permansit. Postea vero Hierosolymam orationis causa se dimitti petijt, simul etiam ut eius loci miracula videre liceret. At ille fusa super eum oratione, dimisit eum. Ut vero eò peruenit, ubi Graecae philosophiae erat disciplinis imbutus, cepit multis persuadere philosophis, turbisque gentilium, viamque eis salutis commonstrans, offerre illos Christo. Inquirebat autem praecceptorem suum Eubulum, cuius erat ea in vrbe existimatio celeberrima, cupiensque illi laboris rependere vicem, nitentur eum immaculata fide imbucere, quippe qui ad eam capessendam non male tendere videretur: eumque caeteri omnes, qui se philosophiae addixerant, veluti magistrum sectabantur. Quarens autem illum passim per cuncta auditoria, in suburbio illum offendit, cum caeteris philosophis sermonem conferentem. Hoc enim apud illos in more positum erat, vel dicere, vel audire aliquid noui. Disputantem ergo illum Basilius superueniens reprehendit. At illi qui cum eo erant, Quis te, inquit, o philosopho, reprehendit? Tu ille, Aut Deus, inquit, aut Basilius.

IANVAR. I.  
Sed Roma.  
num calen.  
darium ha.  
bet eum 14.  
Iunij.

Traditur  
literis,

It Athenas.

Eius condi.  
cipuli.  
Alij Liba.  
nium volit  
Basilij &  
Gregorij  
fuisse praec.  
ceptorum.

Abit in Aeg.  
gyptum.

Inuist Hi.  
erosolyma.

Eubulus  
adhæret  
Basilio.

Philoso-  
phia quid.

Matth. 6.

Iohan. 5.

Luc. 15.  
Ibidem.

Matth. 20.

1. Cor. 2.

Eubulus  
credit.

Vendit fa-  
cultates su-  
as, & eunt  
Hierosoly-  
mam.

Agnoscens igitur Basilium, dimissis qui apud ipsum erant, illi adhæsit, & triduo nihil accipientes cibi, inter se cōquirebant. Sciscitabatur autem ex Basilio Eubulus, quæ sit philosophiæ definitio. Respondit Basilius, primariam philosophiæ definitionem eam esse, quod sit meditatio mortis. Admirans Eubulus, porro percontatur, quis sit mundus. Ait ille: Qui est mundo superior. Nam tametsi suaves sunt mundi sermones, at tamen amarus valde mundus est illi, qui cum vitiosè complectitur. Alia est enim corporis voluptas, & alia substantiæ incorporeæ: nec quisquam simul vtraq; potest perfrui. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Veruntamen ut se virtus habet, frangimus esurientibus panem scientiæ, & qui per malitiam sunt absq; tecto, illos per virtutem ducimus sub tectum: si quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem nostram despiciamus. Hæc dicens, eumq; locutione parabolica exacuens, commemorando Saluatoris erga nos pœnitentes clementiam, tres catinos menti proposuit in vestibulo cogitationis: superliminare quidem portarum, virtutem adducentem prudentiam, fortitudinem, iustitiam, temperantiam: à sinistris verò suadelam. Ex vtraque autem eius parte intemperantiam, libidinem, ebrietatem, impudiciam, segnitiam, maledicentiam, garrulitatem, maleficia, & id genus vitiorum examen: eamq; pœnitentiam honestè consistentem, increpitantem & irridentem, leuem, aduersarios quidem obiurgantem, sed proprios nullos habentem populos. Porro iuxta illam abstinentiam, intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam, plurimq; bonorum frequentiam. Ipsius autem historiæ textus, menti quidè diuinis intentæ adducit cautionem, auditoribus verò meliorum æmulationum occasionem. Hæc ergo ipse contempletus, benè affectus sum, atq; eò perductus o Eubule. Sunt enim apud nos non figuræ nec ænigmata, sed ipsa planè veritas, ducens ad salutem. Refurgemus enim omnes, alij in vitam æternam, alij in opprobrium & ignominiam sempiternam, adstantibusq; ad tribunal Christi, uti docent nos vocales admodum prophætæ, Esaias, Ieremias, Daniel, Dauid rex, & diuinus Paulus, atq; post hos ipse etiam pœnitentiæ dator, & agonothesia sive præmiorum distributor, qui ouem quæ suam perditam, & desertorem filium è patris sinu profugum, multas opes & seipsum quoq; prodigè perdentem, & postea fame afflictum atq; reuertentem sincere amplexus est, & stola cædida ornauit, preciosoq; induit annulo: atq; etiam fratrem à peccatis immunem, sed indignandum, hortatus est illi tãquam fratri veniam dare: quod cum ille, stimulante inuidia, facere contemneret, Dominus benignitate vincens eum suscepit. Idem ipse autem etiam parem mercedem reddidit ad vndecimam horam venientibus, nobisq; pœnitentibus, atq; ex aqua & spiritu sancto renascentibus ea daturus est, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se.

His obstupescens Eubulus, ait: O Basili, cælestis demonstrator Trinitatis, per te credo in vnum Deum patrem omnipotentem, deinceps vsq; expectans resurrectionem mortuorum & vitam futuri seculi, Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi testatam reddo: Res meas omnes tibi trado, & quod superest vitæ, si sic Deo visum erit, apud te transigam, atque ex aqua sancta & spiritu volo regenerari. Ad quæ Basilius: Benedictus sit, inquit, Dominus Deus noster ex hoc nunc & vsq; in seculum, qui in tua mente Eubule accendit lucem veram, & de multiplici errore transfudit te in cognitionem misericordiæ suæ. Quando verò, ut dicis, apud me permanere vis, indica bo tibi quem admodum cōsulamus salutem nostram, nexibus huius vitæ nos expedientes & explicantes. Vendamus facultates nostras omnes, & egenis distribuamus: ac deinde proficiscamur ad sanctam ciuitatem, visuri quæ illic sunt miracula, atq; apud Deum fiduciam nobis conciliemus. Venditis igitur, distractisque & distributis rebus suis, comparatisque solummodò vestibus ad sanctum baptismum necessarijs, ibant Hierosolymam, ingentem hominum gentilium turbam Christo lucrificantes.

Cum venissent autem Antiochiam, ducti sunt in diuerforium quoddam. Porro cauponis filius, nomine Philoxenus, assidebat portæ multum anxius: erat autem Libanij sophistæ discipulus: à quo acceperat versus quosdam Homericos profa oratione red-ditos, quibus non mediocriter discruciabatur. Viso illo, dicit ei Basilius: Quæ huius tui moeroris causa est o adolescens? Cui ille, Ecquid verò, inquit, mihi cōtulerit, si id tibi dixerò? Insistente autem Basilio, & promittente quod non frustra diceret, indicauit ei & sophistam & versus, & quod hæc sibi esset materia doloris. Tum Basilius ad se versus acci-

accipiens, eorum dixit interpretationem. Stupens autem adolescens, & hilaritate perfusus, rogauit scriptor sibi ea, quæ dixerat, digeri. Scripsit itaque eorum triplicem explanationem. Lætus puer cum illis abiit ad Libanium, offerens ei carminum expositionem. Ijs acceptis attonitus Libanius, Per diuinā, ait, prouidentiam, nemo huius tempestatis sapientum eiusmodi potest adferre interpretationē. Quis igitur horum nouus effector est? At puer: Peregrinus, inquit, quidam ad meam diuertens cauponam, promptissimè hæc mihi interpretatus est. Nulla ergo mora interiecta, cursu rapido Libanius diuersoriū petijt, vidensq; Basilium & Eubulum, eosq; agnosces, illorum necopinato aduentu exhilaratus, orabar nē dedignarentur ad ipsius aedes diuerrere. Ea re impetrata, rogabat eos sumere lautiores epulas. At illi pro sua perpetua consuetudine parūm panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorū omnium largitori Deo. Eo cognitō, Libanius quæstiones eis mouit, & rhetorum sermones perrexit: illi contra ei fidei sermonem iniiciebant. Sentiens Libanius verborū vim, Huius, inquit, rei necdum opportuni adest tempus: vbi Dei iusserit prouidentia, non crit qui obstat: plurimū m verò mihi contuleris Basili, si hæc adolefcētibus, qui apud me sunt, dicere non graueris. Celeriter igitur in vnum coactis iuuenibus, docebat eos seruare animi munditiam, & corporis inconcussam integritatem, incessū sedatum, pronunciationem articulatim distinctam, sermonem benè compositum, cibum & potum minimè perturbantem vel concitantem, erga seniores taciturnitatem, erga sapientiores auscultationem, erga illos, qui in dignitate sunt subiectionem, erga pares & inferiores charitatem non fictam: pauca dicere, capere plurima: verborum cauere temeritatem, fugere loquacitatem, non faciles esse in risum, studere verecundiæ, cum foeminis procacibus nō suscipere disputationem, oculos humi depressos, animum ad superna erectum habere, vitare contentiones, magisterij dignitatem ne utiquam vsurpare, mundanos honores omnes pro nihilo ducere. Quod si quis vestrum, inquit, etiam alijs potest proficere, expectet mercedem à Deo, æternorumque bonorum retributionem in Christo Iesu Domino nostro. Hæc cum apud Libanij discipulos dixisset Basilius, illique omnes non sine admiratione audissent, cum Eubulo cœptum carpebat iter.

Vt autem peruenerunt Hierosolymam, omnia sacra loca fide & dilectione perquirentes, & in ijs Deum qui est saper omnia, adorantes, Maximo eius vrbis episcopo innotescunt: ad cuius fe pedes abijcientes, rogabant diuinum sibi conferri baptismam siue regenerationem in Iordanis flumiue. Quos vbi ille sanctus episcopus vidit, cum esset insigni humanitate præditus, illorum annuit precibus, venitque cum fidelibus viris ad Iordanem: ibi tum Basilius in ripa consistens, humi se prostrauit, & cum clamore valido & lachrymis petebat à Deo aliquod suæ fidei signum ostendi: surgensque cum tremore, suis se vestibus spoliatur, vnaque cum illis veterem exiit hominem: descendensque in aquas, orabat. Vnā autem etiam sacerdos descendit, eumque baptizauit. Et ecce coruscus ignis incidit super eos, atque ex eodem fulgure columba exiit in Iordanem, turbansque aquam, reuolauit in celum. Eo viso, qui adstabant, timore correpti, glorificauerunt Deum: porro Basilius baptizatus, exiuit ab aquis. Admirans verò Maximus episcopus Basilius in Deum amorem, orans induit eum resurrectionis Christi vestimentis. Baptizauit autem etiam Eubulum, vngensque eos sacro chrismate, tradidit illis viuificam communionem: rogauitque Basilium idem Dei sacerdos, vt orans cibum caperet: quod & fecit, dicens: Domine Iesu Christe, Deus noster, credo verbis euangelij tui, speroq; in benignitate tua cibum potumque percipiens, aduersus diabolum nobiscū confligentem, ad futurā nobis sancti spiritus tui cooperationem. Stupens verò Dei sacerdos ad illius fidē, repetijt vnā cum illis sanctā cinitatem: vbi cum annū vnum fecissent, de cōmuni sententia venerunt Antiochiā. Et Basilius quidē sub Meletio episcopo illic diaconus ordinatus est, parabolicosque sermones cum omnium admiratione edisseruit. At nō diū post cum Eubulo venit in Cappadociū regionē: vbi cum ingressuri essent Cesareā, nocte per visum Eusebio eius vrbis Episcopo reuelata fuit eorū præsentia, quodque Basilium esset successorem habiturus. Is itaque excitatus, reuerendum ad se accessit archidiaconum, & quosdam venerabiles clericos: quibus cum visionem enarrasset, misit eos ad orientalem vrbis portam. Illis verò abeuntibus, obuiam facti sunt in vrbem ingredientibus: cumque ab illis conspecti & agniti essent, rogati sunt adire episcopum. Qui vt illos vidit intrantes, obstupuit ad visionis

Libanius  
inuitat Ba-  
siliū &  
Eubulum.

Concio Ba-  
siliij ad ado-  
lescentes.

Inuisit lo-  
ca sacra Hi-  
erosolymæ.

Basilus in  
Iordane ba-  
ptizatur.

Item Eus-  
bulus.  
Vtus sacri  
Chriftatis  
in bap-  
tismo.

Basilus fit  
diaconus.

similitudinem, & gratias egit Deo: simul etiam percontatus est ex illis, vnde venirent & quò haberent iter, quive vocarentur. Ijs cognitis, iussit ministros eis mensam apponere. Ducti sunt ergò in insignem quendam locum, & apposita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora sanctissimus episcopus civitatis clerum convocans, factam sibi à Deo revelationem illis exposuit, qui vna voce dixerunt: Reuerà meruit hoc puritas vitæ tuæ, vt ex Dei voluntate indicaretur tibi, quis post te hierarchicam debeat ornare sedem. Nihil ergò hesitans, fac quod tibi visum est. Acciuit itaque ad se Basilium & Eubulum, cœpitq; cum eis scrutari scripturas: admiratusq; pelagus inhaerentis eis sapientiæ, habens eos dextra læuaque sustentatores, non multo post excessit è viuis.

Eusebius  
episcopus  
obit.

Basilium  
creatur episcopus.

Missæ S. Basilij.

Psal. 70.

Eleuatio  
Eucharisticæ  
in Missa.

Afferuatio  
Eucharisticæ.

Matth. 3.

Iudæi visio  
stupenda.

Iudæus ad  
Christum  
conuertitur  
cum suis.

Conuenientes ergò episcopi, sancto spiritu id agente, Basilium elegerunt episcopum: qui accepta consecratione, regere ecclesiam diuina fretus prouidentia. Elapsus autem aliquanto tempore, rogauit diuinitus sibi dari gratiam, sapientiam & intellectum, vt proprijs sermonibus posset illi incruentum offerre sacrificium, & vt adueniret in ipsum spiritus sanctus. Post sex igitur dies velut in ecstasi factus, septimo die adueniente in illum spiritu sancto, cœpit ministrare Deo per singulos dies: (Interpres habet, ministrare: vnde satis constat, in Græco haberi *λεειτουργεῖν*, quod nos vertere possumus, Missam facere, vel sacrificare) atque aliquo interiecto temporis spatio, fide & oratione cœpit propria manu ministerij (id est, Liturgiæ, sic enim euidenter apparet in Græco legi) mysteria scribere. Porrò nocte quadam veniens ad eum Dominus in visione cum apostolis, propositionem panis faciens in sancto altari, excitauit eum, dicens ei: Secundum petitionem tuam repleatur os tuum laude, vt proprijs sermonibus offeras sacrificium incruentum. At ille non ferens oculis visionem, surrexit cum tremore, & accedens ad sanctum altare, cœpit dicere, simul etiam scribere in charta: Repleatur os meum laude, vt hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus, qui creasti nos, & adduxisti in vitam hanc: & ceteras orationes sanctæ liturgiæ, vel sancti ministerij. Et post finem orationum exaltauit panem, sine intermissione orans & dicens: Respice Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos, qui fursum cum patre sedes, & hinc inuisibiliter nobiscum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo, sancta sanctis. Populus respondit: Vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus cum sancto spiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, vnâ quidem sumpsit cum timore multo, alteram verò referuauit, vt cum ipso sepeliretur: tertiam reposuit in columba aurea, eamque pendere voluit supra altare. Porrò Eubulus & primi è Clero adstabant ad templi fores, videbantque, lucem intelligibilem in templo, & viros gloriosos & illustres candidis amictos vestibus: cumque audirent voces populi Deum glorificantis, & Basilium cernerent altari assistentem, stupefacti in visione, corruerunt in facies suas, glorificantes Deum. Exeunte autem Basilio, ad illius pedes se deiecerunt: illoque sciscitante, quid sibi vellet isthæc adoratio & illorum præsentia, indicauerunt ei visionem admirabilem, quam in templo vidissent. Tum ille gratias agens Deo sine intermissione, quòd fecisset mirabilia, accessit aurifabrum, iussitq; confici columbam ex auro puro, in qua eam, quam diximus, reposuit portionem, suspendens eam supra mensam sanctam, in specie sanctæ columbæ illius, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Eo peracto, orationem consolatoriam cœpit habere ad populum, conuenitq; in ecclesiam infinita multitudo, cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas, de quo postea referemus, quemadmodum demonstrante Deo viderit beatissimum patrem nostrum Basilium.

Quodam tempore diuina illo celebrante mysteria, Iudæus quidam se ceu Christianus populo immiscuit, officij ministerium explorare volens, videtque in manibus Basilij filij in partes diuidi infantem: & cum omnes communicarent, accessit & ipse: dataq; est ei hostia, verè caro facta. Inde accepit & calicem sanguine repletum, vti reuerà est: illius quoque particeps effectus, vtriusque seruauit reliquias, & abiens domum, ostendit vxori suæ in dictorum confirmationem, narrauitque quid suis ipse oculis conspexisset. Itaque credens, quemadmodum re vera est, tremendum esse mysterium Christianorum, altera luce venit ad Basilium, postulans sine dilatione se Christi signo consignari. Sanctus autem episcopus nihil procrastinans, sed consuetam Eucharistiam offerens

offerens ei, qui vult omnes homines saluos fieri, baptizauit eum cum omni domo sua credentem Domino.

Euntem quandoquē sanctum virum muliercula adiit, & literas ab illo petijt ad regionis Præfectum, tanquā qui plurimū apud illum posset. Ille arrepta charta, scripsit Præfecto in hæc verba: Accessit ad me isthæc inops muliercula, dicens literas meas habere apud te pondus: Si sic est, id fac ostendas. Tradiditque mulieri chartulam, quam illa obtulit Præfecto. At ille cum legisset, sic rescripsit: Tua causa, sancte pater, libens essem misertus mulierculæ, sed nō potui, eō quod tributis subiaceat. Cui rursus Basilius ita respondit: Si quidem voluntas prompta fuit, at defuit facultas, tolerabile est. Si autem potuisti quidem, sed noluisti, Christus te rediget in ordinem inopum, vt vbi volueris, non possis quod etiam re ipsa ita euenit. Nam non multo post, Imperatoris ira in illum concitata, in vincula coniectus est, pœnas illis pendens, quos iniuria affecerat. Tum verò preces offert Basilio, vt sua intercessione Imperatoris clementiam ipsi conciliet. idque sic factum est. Post sex nanque dies ab Imperatore iussus est vinculis absolui. Et ille quidem declaratam erga se clementiam intelligens, venit ad Basilium: & gratias illi agens, mulierculæ accitæ de suis facultatibus duplicatō restituit quod debebat.

Ea tempestate Iulianus impius Imperator bellum in Persas suscipiens, venit in partes Cæsareæ Cappadocum, obuiamque illi processit Basilius cum illis qui ei aderant. Quem vt vidit Iulianus, ait: In philosophia ego te excello, Basili. Cui Basilius, Vtinam, inquit, philosophus esses: simul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidem Imperator voluit à satellitibus suis accipi, sed illi fœnum reddi cum his verbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum est iumentorum: recipiat igitur & ipse fœnum. At Basilius illud suscipiens, ait: Nos quidem, o Imperator, ea tibi obtulimus, quibus ipsi vescimur: tu verò ea nobis restituis, vnde bruta vitæitant animantia: vltro quidem nos irridens, sed non sponte nobis hoc fœnum in cibum conferens. Ijs Iulianus auditis, furore percitus, Huius, inquit, fœni alimentum sine subtractione dabitur tibi: at postquam edomitis Persis huc rediero, euertam vrbem hanc, eamque sic aratro proscindam, vt farris potius quàm hominum ferax sit. Nec enim me clam est, vt te suafore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatem, vt quam ego collocaram deæ à me adoratæ statuam, ille non ferens incantationem, penitus dissiparet & confingeret. His dictis, iter ad Persas intendit. Porro Basilius reuersus in vrbem, conuocata omni multitudine, exposuit eis quæ Imperator dixisset, atque huiusmodi sanè optimum eis proposuit consilium, dicens: Fratres mei, argentum ducentes pro nihilo, saluti vestræ consulite, vt si tyrannus superuixerit, muneri bus eum placemus. At illi suas repetentes domos, singuli quæ habebant, ad eum suis manibus alacriter apportabant, putà auri, argenti, & lapidum preciosorum immensam copiam. Ille conspecta eorum alacritate & obedientia, reposuit ea in gazophylacio, inscribens vnus cuiusque nomen, aitque ad illos: Principum Dominus facile potest & illum atrectare, & vobis restituere res vestras. Mox verò præcepit clero & populo omni ciuitatis, vt cum fœminis & paruulis ascenderent in montem Didymi, in quo honoratur & colitur Dei genitricis venerabile templum: vbi tri-duanum exigentes ieiunium, petierunt à Deo dissipari impij Iuliani propositum. Hoc cum illi precarentur, & in precibus corde contrito vigilarent, Basilius in visione multitudinem vidit cælestis exercitus hinc inde in monte, & in medio residentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri, dicentemque viris eximijs, qui proximè illi adstant: Vocate ad me Mercurium, vt eat ad interficiendum Iulianum, superbè blasphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum suis armis adueniens, ea iubente velociter abcessit. Acciuit autem ad se eadem ipsa, muliebrem præ se ferens habitum, Basilium Magnum, deditque ei librum, continentem historiam creationis totius mundi, à dextris verò, hominis à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inscriptio, Dic in finem: ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repente verò expergefactus, timore & gaudio tenebatur. Non dissimilem cęsi Iuliani visum eadem nocte etiam Libanius sophista vidit, qui cum eo erat in Perside, quęstoris functus dignitate. Stupens igitur Magnus Basilius ad visionem, & cum solo Eubulo euigilans, accessit ad vrbem: veniensque ad sancti Martyris Mercurij martyrium, vbiis conditus

Prophetia  
Basilij.

Iulianus veni  
nit ad Basili-  
um.

Contumes-  
liam reddit  
pro gratia.

Minatur  
Cæsareæ  
excidium.

Basilius  
precibus  
pugnat con-  
tra tyranni-  
minas.  
Visio Ba-  
silij.

ditus erat, & eius arma afferuabantur, cum ea non inueniret, accersit custodem, perquisiuitq; ex eo, vbinam essent. Illo cum sacramento asseuerante, hora vespertina quo solerent loco ea fuisse: citra hæsitationem vllam pro indubitato habuit memorabilis pater noster Basilius, veram esse visionem: & glorificans Deum, qui non spernit in ipso confidentes, cum multa festinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnum sopore correptis. Excitans autem illos, hortatus est vt precibus incumberent, atque hilari voce narrauit eis diuinitus sibi factam reuelationem, de tyranno ea nocte perempto. Gratias verò agens Deo cum omnibus, redijt ad ciuitatem, adiensque sancti Mercurij martyrium, inuenit lanceam eius cruore madidam: rursumque cum omnibus gratias agens Deo, præcepit vt cuncti ad magnam ecclesiam accederent, participes futuri diuinæ liturgiæ, vel ministerij.

De eleuati-  
one sacræ  
hostiæ dis-  
cit.

Id verò cum fieret, & Basilius sancta eleuaret, non extitit eiusmodi signum, quale fieri consueuerat, putà vt columba moueretur, quæ cum sacramento Dominico pendebat supra altare, & cum sanctum sacrificium eleuaretur, semper ter moueri solebat. Eo autem cogitante, quidnam hoc esset rei, vidit vnum ventilantium diaconum mulieri deorsum procumbenti innuere: deponensque eum ab altari, intra ecclesiam iussit custodiri: & ita cernens sancti spiritus aduentum, hortatus est omnem populum septem diebus ibidem in oratione permanere: porò diacono ieiunium & vigiliis indixit, & de ijs, quibus abundabat, iussit miserorum inopiæ subueniri: atque hoc pacto diuinitate placata, tum demùm audere ad sacrum ministerium accedere. Vela etiam statim appendi iussit, præcipiens, si qua mulier visa fuerit extra vela se inclinare vel procumbere, ipso diuina mysteria peragente, eam foràs poni extra ministerium vel liturgiam, & communionem priuari. Populis autem festa celebrantibus, & totos septem dies in ecclesia congregatis, ecce Libanius Iuliani quæstor fuga elapsus, venit Casaream: audiensque populum in ecclesia collectum, venit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his verbis: Cum esset, inquit, ad Euphratem fluuium, & transacta nocte septima militum excubiæ cum custodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit, & lanceam validè vibrans, terribili impetu eum confodit, moxque abcedens nusquam comparuit: at miserrimus ille horrendum in modum dirè vociferans, blasphemansque expirauit. Simul etiam per ordinem exposuit visionem, quæ ipsi nocte suprà dicta oblata fuerat: aduolutusque genibus sancti pontificis, dari sibi poscebat Christi signaculum. Quod cum esset consecutus, sub eius tectum receptus est. Postero die voluit magnus Basilius, vt singuli suas pecunias reciperent: at illi omnes vna

Libanius  
narrat eæ  
de Iuliani.

voce dixerunt: Si mortali Imperatori eas elargiri volumus, nè vastaret urbem nostram: multo magis immortalis Imperatori Christo eas offerri conuenit, qui ab hoc excidio nos seruauit. Itaque in tua potestate sunt hæc omnia: fac inde, quicquid tibi præceperit Deus. Ille verò admiratus fidelissimæ plebis magnanimitatem, tertiam partem

Libanius  
fit Christi-  
anus.

etiam inuitis restituit: de reliquo ornauit omne presbyterium cum ciborio, altare quoque auro puro & gemmis preciosis: & conuocans ciuium frequentiam, mensamque sacram sanctificans, tribus diebus iussit festa solenniter celebrari.

Ornat tem-  
plum Basi-  
lius.

Post hæc quidam gentilissimi erroribus implicati, ad eum veniunt, eique dicunt: En tuis precibus ciuitatem nostram, nè deuastaretur, conseruasti, & templum Dei tui insigniter ornasti: superest vt quæ sint virtutes Dei tui, nos efficias certiores. Ille verò per paucis sermonibus ostendit eis salutis viam, certioresque reddidit, & catechizans baptizauit. Denique aduentante sacratissima Quadragesima, diuinam illam Hexæmeri operis explanationem populo proposuit, non absque plurimorum tum Iudæorum, tum gentilium ad Christianismum translatione.

Accusatur  
apud Val-  
entem.

Porò quidam ex ijs, qui ethnicissimi erroribus adhuc tenebantur, & cum ijs Arriani, accusarunt eum apud Valentem Imperatorem, quod Homousij fidem laudibus efferens, Arrianam hæresim respueret & abominaretur. Quibus inania sententibus Valens fidem adhibens, misit qui eum Antiochiam adducerent. Cum ergò Anastasius defensor Casaream venisset, & Basilio Imperatoris mandata indicaret, ait Basilius: Et ego fili ante paucos dies comperi, Imperatorem nullo iudicio præditis viris fidem commendantem, tres confregisse calamos, dum mei vellet exilij sententiam scribere, & veritatem obscurare. At calami nullo sensu præditi, eius inconstantem non tulere impetum, potiusque se confringi voluerunt, quam eius inseruire iniu-  
sta

Ita sententiæ. Veniens verò Antiochiam Basilius, sistitur iudicio præsidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, respondit: Absit à me, vt veritatis viam desoram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem amplectar. Homousij quippe fidem à patribus accepi. Et quia Præses necem illi comminatus erat, dixit ei Basilius: Contingat mihi pro veritate huius corporis expediri vinculis. id enim iam pridem mihi in votis est. Vos igitur vestra nolite promissioni deesse. Præfectus autem beati viri constantiam & immutabilem sententiam aperuit Imperatori, dicens virum minis esse superiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere sapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et ecce filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius desperatur. Mater autem Imperatori resistens, dixit: Malè disposuisti ea quæ à Deo sunt, & ecce puer moritur propter illatam sacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Basilius, eique dicit: Si vera sunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Basilius, Si amplexaris, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Ecclesiæ restituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Basilius sine mora pueri morbum releuauit. At prauæ sententiæ episcopi suam non ferentes ignominiam, si non victoria potirentur, persuaserunt Imperatori nē de sua opinione decederet, sed ipsorum religioni subscriberet, atque ita per ipsos puerum sanatum iri. Sed continuò in illorum manibus puer spiritum reddidit. Vidit hæc defensor, & postea ad Valentinianum Imperatorem retulit de Basiliij virtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipsum defensorem multam illi largiens pecuniam, in vsus egenorum. Basilius autem Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hospitalis siue nosocomia, tum in vrbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectorem ægrotorum: in ijsque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum multitudinem, curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinere. Ijs verò cognitis, Imperator multa contulit ad illorum sustentationem, Christi sacerdotem haud secus atque parentem colens.

Basiliij constantia.

Valentis filius moritur.

Helladius autem, qui illum sanctissimæ memoriæ virum vidit, & administer factus est miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam sedis successor post obitum eiusdem Apostolicæ memoriæ Basiliij, vir admirandus & omni virtute instructus, commemorauit id, quod iam dicturus sum, apud me: Senator quidam (inquit) fidelis, nomine Proterius, loca sancta & venerabilia adiit, vt filiam suam illic consecraret, & in monasterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic sancto proposito, vnum ex seruis illius in amorem puellæ inflammavit. Sed cum se sciret pro conditione indignum, qui aliquid eiusmodi attentaret, execrabilem quandam magum aggreditur, multam ei vim auri pollicens, si eius opera posset ea puella potiri. At ille se id efficere posse negauit: sed si vis, inquit, mitam te ad dominum meum diabolum, qui te faciet voti compotem. Respondit ille: Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Christo in scripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si isthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego verò, inquit, facere paratus sum, tantum vt meo fruatur desiderio. Scripsit ergò iniquitatis administer literas ad diabolum, misitque illi in hanc sententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi est, vt à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præsentem perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoque vt liceat ei adipisci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Tradensque ei epistolam, ait: Abi, & tali noctis hora consiste super hominis ethnici monumentum, char tamque in aëra sustolle: aderuntque qui te perducant ad diabolum. Ille hilariter iussa capeffens, sublata misera voce, implorauit dæmonis opem. Mox verò adsunt principes potestatis tenebrarum, spiritalis nequitix, & lætabundi apprehensum miserè errantem, ad diaboli conspectum perducunt, monstrantque eum illi in sublimi throno sedentem, vallatum vndique turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago missas, dixit ad miserum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas Christum tuum? Respondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, estis

De senatoris Proterij filia.

Epistola Magi ad diabolum.

Implorat deploratus dæmonis opem.

estis, vos Christiani : qui cum mea indigetis opera, venitis ad me: ubi autem, quod vultis, affecuti estis, abnegatis me, & reditis ad Christum vestrum, qui cum sit benignus & clementissimus, recipit vos. Sed manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & baptismati vltro renuncies, meque sponte in aeternum profitearis, & quod in die iudicii praeparatas poenas sempiternas mecum libens sis subiturus: & ita confestim efficiam te rei optatae compotem. Scripsit ille propria manu, ut erat postulatus. Nec mora, animarum corruptor draco tortuosus, misit fornicationis daemones, ut puellae animum iuuenis amore accenderent. Illa corruens in terram, cepit his vocibus compellare patrem: Miserere, miserere mei pater, quia diremptior illius serui amore. Miserere viscerum tuorum, declara in me vnicam filiam tuam paternum amorem, & iunge me puero, cuius amore ardeo. Quod si id facere nolis, videbis me post paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicii Christo pro me rationem reddes. Pater haec audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miserum, quid accidit infelici filiae meae? Quis meum thesaurum furatus est? Quis meam filiam contaminavit? Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego caelesti te volebam sponso coniungere, coeci uem angelorum efficere, ut psalmos, hymnos, cantica spiritualia Deo caneres, denique per te saluum me fore sperabam, & tu lasciuos insanians meditaris amores. Sed sine me, filia, sicut constitui, despondere te. Christo: non deducas senectutem meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominiae notam inuras. Illa vero patris monita ducens pro nihilo, instanter vociferabatur: Pater mi, aut meum comple desiderium, aut paulo post extinctam me videbis. Pater itaque praenimio deficiens animi dolore, & immenso moerore absorptus, amicorum quoque cedens consilijs, hortantium ut eius morem gereret voluntati, ne seipsam perderet, insit fieri quod illa petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Adduxit ergo seruum ad filiam, tradensque eis omnem substantiam suam, dixit filiae: Vade filia veremiseram. multum quandoque lugebis, cum te olim huius facti poenitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali daemone facinore perpetrato, cum non multum intercessisset temporis, animaduersum est a quibusdam, seruum illum non ingredi in ecclesiam, neque accedere ad immortalia & viuifica mysteria, dictumque est infelici coniugi illius: Nostin' virum tuum, quem tibi delegisti, non esse Christianum, sed a religione extorrem & alienum? Quod illa audiens, caligine ac moerore perfusa, humi se prosternit, suis sese vnguibus lacerat, pectus tundit & clamitat: Nemo parentibus non obediens, saluus unquam fuit. Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miseram, in quantam me perditionis voraginem demersi? Cur in lucem edita sum, aut nata cur non continuo raptam sum? Ita eam plorantem cum cognouisset vir eius totus errabundus, accurrit ad eam, persuadereque illi voluit, rem se sic minimè habere. Illa vero ex eius verbis ad persuadendum compositis aliqua accepta consolatione, ait ad eum: Si vis mihi & miseram animam meam satisfacere, cras mecum pariter accedas ad ecclesiam, me praesente immaculata sumas mysteria: ita mihi erit satisfactum. Tum ille compulsus, dixit ei totius rei summam. At illa mox foemineam abiciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens consilium, properè abijt ad episcopum, Christi que sectatorem Basilius, clamansque aduersus impietatem, ait: Miserere, miserere mei sancte Dei: miserere mei sectator Domini, quae cum daemone commercium habui: Miserere, miserere mei, quae proprio parenti nequaquam obediui: remque ut gesta erat, per ordinem enarraui. Sanctus autem Dei vocans ad se illius maritum, sciscitabatur num se res ita haberet. At ille cum lachrymis: Etiam sancte Dei, inquit: quod si ego silere velim, facta mea clamabunt: cepitque etiam ipse a principio ad finem usque prauas diaboli machinationes exponere. Ait autem ad illum sanctus episcopus: Visne reuerti ad Dominum Deum nostrum? Et ille: Vtique volo, inquit, Domine, sed non valeo. Cur ita, ait Basilius? Scripto, inquit ille, abnegavi Christum, & professus sum diabolo. At Basilius, Non sit, ait, tibi cura. Benignus est Deus noster, & suscipiet te poenitentem. Condolet enim ille iniquitatibus nostris. Coniunx aurem eius iactans se ad pedes sancti viri, Euangelicis verbis eum deprecata est, dicens: Sectator Christi Dei nostri, si quid potes, adiuua nos. Dicit vir sanctus ad eius maritum: Credis te posse saluum fieri? At ille, Credo, ait, Domine: adiuua incredulitatem meam. Et continuo apprehensa ma-

Amoris in-  
fania corri-  
pit puellā.

Immortalia & viuifica  
mysteria  
dicit Eu-  
charistiam.

Mar. 9.

sa manu illius, Christi que signum illi imprimens, & orans, in quodam loco interioris periboli siue ambitus eum inclusit, præscripsitque ei quid ageret, & cum eo pariter etiam ipse laborem suscepit per tres dies. Quibus exactis, inuisit eum, aitque illi: Vt habes filii? At ille: Multa, inquit, me Domine tenet defectio & angustia, nec ferre possum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes enim manibus chirographum meum, inculant me his verbis: Tu venisti ad nos, non nos ad te. Et Basilius ad illum: Nè timeas, inquit, fili: tantum crede. præbensque illi paxillum escæ, confignansque eum Christi signo, & orans, inclusit eum: rursusque post dies paucos visitauit eum, & ait: Quomodo habes filii? At ille, Pater sancte, inquit, procul audio clamores eorum & minas, sed illos non video. Iterumque dans ei cibum, fusa prece claudens ostium, abcessit. Indè die quadragesimo reuersus, dicit: Vt tecum agitur frater? Et ille: Benè, inquit, habeo sancte Dei. Vidi enim te hodiè in visu pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergò vir sanctus more solito preces fundens, eduxit eum, adduxitque in cubiculum suum. Manè factò, conuocat sacrum clerum & monasticæ vitæ cultores, omnemque Christo amabilem populum, aitque ad illos: Filioli mei dilectissimi, omnes gratias agatis Deo: ecce enim ouem perditam debet pastor bonus reportare in humeris, & reddere sanctæ Ecclesiæ. Decet igitur etiam nos hac nocte vigiles permanere, & poscere eius clementiam, nè etiam in hoc opere victor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato, per totam noctem cum pastore bono Deum deprecari sunt, cum lachrymis clamantes pro eo, Kyrie eleison: & maturè cum omni populi frequentia accepit eum vir sanctus, tenensque eius manum dexteram, ducebat in sanctam ecclesiam cum psalmis & hymnis. Et ecce Diabolus vi nititur mancipium suum sibi vendicare, sed frustra, diabolus hominum perturbator, omni sua stipatus pestifera virtute accurrit, & inuisibiliter apprehendens illum, nitebatur è sancti viri manibus abripere. At ille clamare coepit & dicere: Sancte Dei, adiua me. tantaque instantia malignus ille aggressus est eum, vt etiam sanctum virum impelleret, trahens hominem. Conuersus autem vir sanctus ad diabolum, ait: Improbissime, animarum corruptor, pater tenebrarum & perditionis, non tibi tua sufficit perditio, qua te tibi que subditos affecisti, nisi etiam Dei mei tentes plasma? At diabolus ad eum: Præiudicas mihi, inquit, Basili: quas demonum voces plurimi ex nobis, audièrunt, clamante populo, Kyrie eleison. Porro vir sanctus respondit: Increpet te Dominus, Satan. Et rursus ille: Præiudicas mihi, ait, Basili. Non ego illum adij, sed ille venit ad me: Christo que abnegato, mihi professus est. Et ecce teneo chirographum eius, & in die iudicij ad communem omnium iudicem eum adducam. Tum verò Basilius: Benedictus, inquit, Dominus Deus meus: non deponet hic populus supplices in cælum manus, donèc reddas chirographum. conuersusque ad populum, Suffollite, inquit, in cælum manus vestras, clamantes cum lachrymis, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Itaque sic permanente populo in horam multam fursùm erectis manibus, en chirographum hominis illius per aëra delatū, cunctis cernentibus, lapsus est in manus sancti patris & pastoris nostri. Suscipiens autem illud vir sanctus, & gratias agens DEO, gauisus est valdè, & coram omni populo dixit ad hominem: Agnoscis frater hæc literas? At ille: Immò, inquit, sancte Dei, meis manibus scriptæ sunt. Porro Basilius illas discerpens, duxit eum ad Ecclesiam, dignumque fecit sancto ministerio, & communionem mysteriorum & munerum Christi: excipiensque omnem populum, refocillauit. Deindè cum hominem illum instruxisset, siue viuendi congruum canonem illi tradidisset, reddidit eum coniugi suæ, incessabili voce glorificantem & laudantem Deum.

Narravit etiam aliud mihi idem vir beatus Helladius: Die quodam, inquit, diuino illustratus lumine sanctus pater noster & magnus Basilius, de nostra vrbe egressus fuit, nemini indicans quorsum ire instituisset. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis: Filij mei, sequimini me, vt mecum pariter videatis gloriam Dei, & ex discipulis suscipiamus & admiremur magistrū. Postquam ergò ex ciuitate exijt communis pater noster Basilius, præsensit hoc reuelante illi spiritu Dei, presbyter Anastasius, dicitque mulieri, quæ nomine quidem eius dicebatur coniunx, sed vsu non nisi soror erat. Ego vado ad excolendum agrum, tu domina soror surge, & orna domum tuam: atq; circa horam nonā, sumpto thuribulo & cereis, ito obuiam sancto Basilio archiepiscopo. venit enim, vt diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiscens ad eiusmodi ad-

mirabilem sermonem, fecit quod erat monita. Erat enim virgo venerabilis vita & conuersationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem suum, remque apud se tacitam habens, hominibus quasi vidua apparebat. Venienti autem nobis obuiam cum ea qua decebat reuerentia, & vt oportebat adoranti, primò quidem sanctus pater noster benè precatus est, deindè ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expauescens ad sui nominis expressionem, respondit illi: Benè habeo sancte Dei. Et sanctus pater ad illam: Vbi est, inquit, dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Cui illa: Maritus meus, ait, est, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Basilius: Domine est, inquit: noli turbari. Obstupescens mulier ad has voces, & quòd se audisset nominatim appellari, tum etiam, quòd diuinus pater noster dixisset eam vocabulo coniugem, vsu sororem esse, tremore correpta est, & corruens in terram, clamauit: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conspicio. Ille fusa super eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expandè pannum inter vlnas tuas. Quòd cum illa fecisset, iussit effundi carbones de thuribulo in pannum, ijsq; imponens incensum, nos antecedeat. Venientibus autem nobis ad domum presbyteri, occurrit etiam ille, osculatusque venerabiles pedes patris nostri, eumque in Domino salutans, ait: Vndè hoc mihi, vt veniat sanctus Domini mei ad me? Cui Basilius: Benè habet, inquit, quòd te inuenio discipule Christi. Veni, eamus ad peragendum sanctum Dei ministerium. Solebat enim & ille presbyter ieiunare quotidie, dempto sabbato & Dominico die, nec sumebat quicquam extra panem & aquam. Vbi ad ecclesiam ventum est, voluit vt presbyter faceret ministerium, siue liturgiam. At ille: Nòsti, ait, sancte Dei scriptum esse, minores à maioribus benedici. Et Basilius: Domine Anastasi, inquit, cum ceteris virtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquiescens, accessit ad sanctum ministerium: & cum eleuaret viuificum corpus Domini nostri IESU Christi, vidit sanctus Basilius & quidam alij ea visione digni, spiritum sanctum descendentem in ignis specie, & tum ipsum presbyterum, tum sanctum altare circumdantem. Postquam autem communicauimus, gratijs Deo persolutis, abcessimus ad ædes presbyteri: & cum ederemus, dixit ad eum Basilius: Dic mihi, obsecro, vndè tibi hic thesaurus, & quæ est vita tua? Respondit presbyter: Ego, sancte Dei, homo peccator sum, publicis subditus tributis: & habeo bouum iugum duo, quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus: & vnum quidem cedit in ministerium peregrinorum, alterum verò ad prestanda tributa. Mecum autem seruit hæc coniunx mea, ministerium impèdens tum egenis, tum mihi quoque. Ait verò sanctus Basilius: Voca eam sororem tuam, vt etiam reuerà est: & explica mihi virtutes tuas. Dicit presbyter: Nihil in terris boni habeo, & omnis virtutis expertus sum. Tunc Basilius communis pater noster ad eum: Surge, inquit, & simul abeamus: duxitque eum ad quandam domus eius cellulam, & ait: Aperi mihi ostium. At presbyter, Nè, quæso te, inquit, sancte Dei, huc ingredi iubeas: sunt enim hic res domus necessariae. Et Basilius: Ego verò, inquit, ad hæc necessaria veni. Cum verò presbyter nollet clauis patefacere ostium, sanctus Basilius verbo illud reserauit: ingressusque, inuenit ibi hominem leprosum, cuius iam multa corpus membra morbus exederat: nec quisquam nôrat eum illic esse præter presbyterum & sororem eius. Ait autem Basilius presbytero: Cur voluisti hunc tuum occultare thesaurum? Respondit presbyter: Domine, rabiosus est hic homo & contumeliosus. itaque verebar, nè sermone laberetur. Cui Basilius: Bonum, inquit, certamen certasti erga illum: sed sine me nocte hac inservire illi, & ego per te mercedem accipiam. Relicto ergò illo in cellula cum leproso, cui vis morbi etiam vocem ademerat, clausoq; ostio, abcessimus. At ille vulnerum sanator preces pro eo ad Dominum fundens, & tota nocte obsecrans Deum, qui morbos & languores omnes curat, reddidit illum sanitati. Presbyter autem, qui nobiscum erat, ita ait: Gloria tibi Deus, qui fecisti voluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Ecce enim medicus morbidum sanauit. Mox autem sanctus Basilius clamans ad ostium, produxit leprosum incolumem, nullam in corpore maculam habentem, distinctè sua prominentem verba, & Deum glorificantem. Hoc autem confecto miraculo, regressi sumus ad oppidum nostrum, eum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Iam porrò, fratres mei, quippiam referre volo de celeberrimo patre Basilio & Ephrem Syro, qui per visum didicit, qualis esset apud Deum Basilius: quod equidem

cx

Osculatur  
pedes Basili  
lij.

De Missa si  
ue liturgia  
dicit.

Heb. 7.

Leprosus  
horridus  
clam foue  
tur ab Ana  
stasio.

Leprosus  
illum Basili  
lius sanat.

ex homine sancto & minimè vano atque fallaci audiui. Est autem eiusmodi: Ephræm vir memorabilis cùm esset eremi cultor, quodam sancti spiritus edoctus lumine, vidit hominem Basilij amantem, eumque percontatus, cognouit ex illo admiranda illius sancti viri opera. Itaque sine intermissione petijt sibi à Deo reuelari, cuiusmodi esset Magnus Basilius. Vidit ergò in ecclasi columnam ignis, cuius vertex attingebat cælum, vocemque supernè allatam audiuit: Ephræm Ephræm, columna ignis, quam vidisti, Magnus Basilius est. Mox igitur adhibito sibi interprete, (nesciebat enim Græcè) venit ad magnam ecclesiam celeberrimæ vrbis Cæsareæ, ipsa sancta Theophania sacra solennitate. & ingressus clanculò, conspexit Magnum Basilium in ecclesiam procedentem, aitque socio suo: Frustrà nos, opinor, mi frater, laborem hunc suscepimus. Hic nanque cùm tali sit ordine constitutus, non est quemadmodum per visum didici. Cernebat enim eum indutum stola candida, clerumque sacrum, qui iuxta illum erat, candidis amictum vestibus. Basilio autem procedente, ille stans in loco templi secreto, desperabat visionis ipsi ostensa veritatem, ità secum dicens: Nos qui portauimus pondus dici & æstus, nihil consecuti sumus: & hic tantis stipatus turbis, tantaque præditus dignitate, ignis columna est? id mihi quidem prodigiosum videtur. Eo igitur talia secum agitante, sanctus episcopus mittit ad eum suum archidiaconum, dicens illi: Abi ad portam quæ respicit Occidentem, & illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo, & cum eo alium quendam barbatulum, statura humili: & cætera addidit, quæ ad eius vultum pertinerent: dicesque ei: Velis ingredi in presbyterium: vocat enim te pater tuus archiepiscopus. Beatus Ephræm vt per interpretem cognouit quæ dicebantur, respondit: Erras, frater: nos enim peregrini sumus. Abiens ergò archidiaconus, retulit hæc ad virum sanctum. Intercà illo legente sacros codices, vidit sanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os eius. Rursusque vir beatus dicit Archidiacono: Vade, & dic ei: Domine Ephræm, velis te intrò recipere in sanctum presbyterium. Obstupescens autem sanctus Ephræm ad visionem, dedit gloriam Deo, & flexo poplite, ait: Verè magnus Basilius, verè columna ignis Basilius, reuerà spiritus sanctus loquitur per os eius. Petijt autem ab Archidiacono, vt ipsum excusaret: liceretque potiùs, expleto ministerio, in secretario eum salutare. Peracto igitur ministerio, sanctus Basilius intrauit in secretariū, & accito ad se sancto Ephræm, reddidit salutationem in Domino, dicens: Gratus nobis aduenisti, o pater eremitarum, qui Christi sectatores in deserto multiplicasti, & dæmones in Christo profligasti. Sed quorsum Abba hunc tibi laborem sumpisti? venisti videre hominem peccatorem: sed Dominus laborem tuum iusta mercede compenset. Respondit autem illi reuerèdissimus Ephræm, & cùm didicisset omnia quæ in illius corde suspicienda erant, vnà cum Abbate socio ex sanctis manibus eius communionem accepit: cumque eos Basilius cõiuuiò excepisset, ait ad illum sanctus Ephræm: Pater reuerendissime, vnã abs te gratiam peto: fac, oro, vt ea mihi donetur. Cui Basilius: Dic, inquit, quid tibi velis: plurimum enim me tibi debere fateor, præcipuè quòd ad meam vsque præsentiam accedere voluisti. Et reuerendissimus Ephræm: Scio, inquit, pater te facillè impetraturum à Deo, quicquid ab illo petieris: oroque vt preceris eum, præstet mihi Græcè vt possim loqui. Ad quod Basilius ità respondit: Rem postulasti, quæ meas excedat vires: sed quia cum bona fiducia petijsti, veni Abba colendissime & eremi magister, precemur vnà Dominum, potest enim is facere quod optas, sicut scriptum est: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Simulque prolixè orantes, cùm tandem surrexissent, dixit Magnus Basilius: Cur, domine Ephræm, non te pateris ordinari presbyterum, cùm sis dignus & idoneus? Respondit ille per interpretem: Quia peccator sum. At Basilius: Vtinàm, inquit, talis ego peccator essem: addiditque: Flestamus genua. & cùm essent humi prostrati, manus suas Magnus Basilius sancto Ephræm imposuit, eumque diaconum ordinauit: aitque illi: Iube nos surgere. Soluta igitur lingua eius, dicit sanctus Ephræm Græco sermone: Suscipe, salua, miserere, & custodi nos Deus gratia tua. Tunc nimirum impletum est illud Esaiæ: Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum. Eo igitur hora eadem Græcè loquente, Deum glorificârunt omnipotentem, preces orantium & timentium se exaudientem. Porrò tribus diebus spiritali iucunditate transactis, cùm Basilius sanctus, sacerdos interpretem quidem diaconū, Ephræm

Ephræm in spiritu quid de Basilio viderit.

Matth. 20.

Lingua ignea Basiliij.

Mal. 144.

Ephræm fit diaconus, & accipit facultatem Græcè loquendi. Esa. 35.

Idem sacerdos ordinatur.

verò presbyterum ordinasset, dimisit eos in pace, glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, sicut locutus est ad eos.

Ecclesiam  
catholicis  
ablatam,  
Valens dat  
Arrianis.

Posteaquàm à nobis discesserat Deo inuisus Valens Imperator, petentem illum præclaram Constantinopolim, iterque facientem per Niceam, adièrunt Arrianae hæresis hexarchi siue duces & principes, petieruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex ecclesia doctrinæ Catholicæ & apostolicæ, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quòd abominandæ hæresis patronus esset, illorum precibus assensit: missaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit ecclesiam Arrianis. Multùm igitur anxij pij omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, nè sineret ecclesiam suam cedere in ius hæreticorum. Accessit autem ad eam urbem, purà Niceam, communis ecclesiarum defensor & aduocatus Basilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illatam ipsis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Cessate à lachrymis filij charissimi: neque enim ad extremum permittet Deus, vt ita fiat. estote igitur longanimes, & Dei misericordiam sustinete. Abiens autem Constantinopolim vir sanctus, vt vidit Imperatorem Valentem, ait ad illum: Scriptum est, ó Imperator: Honor regis iudicium diligit, & Sapientia dicit: Iudicium regis, iustitia. Quare igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum ecclesia, & constituere in ea cædodoxos, homines deprauatæ sententiæ? Cui Valens: Iterùm, inquit, ad contumelias reuertes Basili? isthuc minime te decet. At Basilius: Me verò, inquit, pro iustitia decet etiam mortem oppetere. Cumq; inter se verba conferrent, eccè Demosthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hæreticis dum vult patrocinari, blasphemias vomens, committit barbarissimum. Et Basilius: Etiam Demosthenem, inquit, vidimus sine literis. Sed cum ille adhuc instaret: Tuum est, ait Basilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina eoquere. Et ille pudens factus, ilicò obmutuit. Ait autem Basilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ita tamen, vt immodico populi tui amore ducaris, neq; enim id par est. Et Basilius: Si iurè, inquit, poteris meum culpate iudicium, & me iubeto ire in exilium, & orthodoxos eijce, & ecclesiam da victoribus. Acceptis ergò à Valente literis, profectus est Niceam, accitisque Arrianis, dixit: Imperator vult, vt negocij, quod vobis est cum orthodoxis ratione ecclesiæ, quam rapuistis, ego iudex sim. Tum illi: Iudica, inquiunt, sed ex sententia Imperatoris. Quibus Basilius: Claudatur, ait ecclesia, & tam vos quàm Catholici obsignate eam: primi que vos tres dies atque noctes expendite in precibus, & deindè si vobis ad ecclesiam euntibus illa patuerit, sit perpetuò vestri iuris. Sin minus, nos vnã vigilabimus noctem, & psallentes cum litania ibimus ad ecclesiam: & si nobis aperta fuerit, nos aternùm eam obrinebimus. Quòd si reserata nobis non erit, sit vestra, vosque eam occupate. Placuit is sermo Arrianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre sententiam, sed extortam metu Imperatoris. At verò multo studio clausa est ecclesia, vtriusque partis hominibus postulantibus, vt accuratissimè & cautissimè obseraretur. Orantibus igitur ex decreto Basilij Arrianis tres noctes atque dies, ac deindè venientibus ad sanctam Dei ecclesiam, & hærentibus ibi ab hora matutina vsque ad sextam, clamantibusque Kyrie eleison, non sunt reclusæ fores. at tandem de lassati, inanes discesserunt. Ad quos sanctus Basilius: Fecistis, inquit, vt eratis iussi: sed vt audio, non sunt vobis aperte fores. Iam igitur etiam nos nocte vnã agemus vigilias, & cum litania ibimus ad ecclesiam: quæ si nobis quoque reserata non fuerit, vos eam ex mea sententia vobis vsurpate. Tollens ergò vir sanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exiit extra oppidum ad sancti martyris Diomedis eodem: factisq; ibi vigilijs & matutinis precibus, produxit populũ, cantans: Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, miserere nobis: ingrediensque in vestibulum templi, vti etiam prius fecerant Arriani, dicit populo: Ergite sublimes manus in cælum ad Dominum, & prolixè clamate Kyrie eleison. Quòd cum faceret plebs, sanctus episcopus illos cõsignans, iussit silentium fieri, terque signans fores templi, dixit: Benedictus Deus Christianorum in secula seculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti sunt vestes, deciderunt clauis cum pessulis, ostia tanquàm valido concussa vento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum insignis ille Dei contemplator ita præcinit: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, &

Basilius eã  
repetit.  
Psal. 98.

Arriani frustra sibi fores Ecclesiæ reserari precantur.

Catholicis orantibus patescunt fores.

Psal. 23.

introi-

introibit rex glorię, ingressusque in sanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo, diuinum fecit ministerium, ac deinde dimisit populum, cum gaudio & pace glorificantem Deum, qui non despicit in se confidentes.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciarunt prauę opinionioni, nostramque sunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò vt rem gestam cognouit, respuit quidem Arrianorum prauę sentientium voluntatem: neque enim poterat Dei, & diuini patris nostri Basilij iudicium reprehendere: at tamen cordis oculis obtenebratis, instar multorum permansit obstinatus & inflexibilis, neque se ad Dominum voluit conuertere: atque tandem infeliciter pugnans, in bello reddidit spiritum, palearum flammis concrematus in Thracia partibus, inde missus in pœnas ignis æterni.

Valentis  
interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitijs pollens, cæterisque huius vitæ vanitatibus excellens, cum quasi viduam se exhiberet, turpiter se dedit ventris ingluuici, rerum suarum admodum prodiga: nihil verò illi inerat ex his quæ placent Deo, sed instar porcorum in voluptatis cœno volurabatur. Tandem autem quandoquæ Deo ita disponente, ad mentem rediens, immensitatem facinorum suorum diuinitus illuminata, secum tacita considerabat, illorumque multitudine compuncta, cum lacrymis ingemuit, dicens: Heu me vilissimam, nimiumque prodigam peccatricem: qua tandem ratione excusare potero facta & flagitia mea? Templum sancti spiritus violauit, & animam in corpore degentem polluit. Heu me omnium abiectissimam: putasne vlli me potero superiorum temporum meretrici, aut publicano comparare? Sed nemo sic peccauit vt ego, maxime à percepto sacro baptisinate. Qui igitur certa esse potero, quod me pœnitentem suscipiet Deus? Hęc autem illa cogitante, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hanc illi mentem adspirauit, vt à primis ætatis initijs vsque ad senectutem admissa peccata omnia in charta describeret: quod cum fecisset, extremo loco scripsit quoddam grauisimum facinus, chartamque plumbo obsignauit. Deinde obseruans tempus opportunum, quando sanctus Episcopus ad solitas preces iret in templum, clam accurrit, chartamque ad pedes eius proieciens, atque pronam se humi prosternens, ita clamabat: Miserere mei sancte Dei, quæ sum omnium maxima peccatrix. Substitit autem vir Dei, & tanti causam doloris ab ea inquisiuit. At illa: Eccè Domine, inquit, omnia peccata & scelera mea scripsi in hac charta, eamque obsignaui. Tu autem sancte Dei illam, queso, nè resignes, sed tantum precibus tuis dilue, quæ in ea scripta sunt. Qui enim hanc mihi inspirauit cogitationem, omnino exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Basilius rolens chartam, & suspiciens in cælum, ait: Domine, tu solus hoc prestare potes. Qui enim totius mundi aufers peccata, etiã huius vnus animę haud difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt: misericordia autem tua neque dinumerari, neque peruestigari potest: atque his dictis, intrat in templum, tenens manu chartam, eaque iuxta altare deposita, prosternit se, manens in prece peruigil, die quoque sequenti per omne sanctum ministerium, siue totam sacram liturgiam Deum deprecans. Deinde sacrosanctis completis mysterijs, vocat secretò ad se fœminam, paucis adstantibus è clero, illique chartam ostendens, ait: Audistine mulier, neminem posse peccata dimittere, nisi solum Deum? Et illa, Audiui, inquit, o senior, & propterea orauit te, vt pro me apud misericordissimum Deum intercederes. Et his dictis, aperuit chartam, & inuenta sunt prorsus deleta omnia, præter vnum illud immane flagitium. Quod illa cernens, consternata est, & verberans pectus suum manibus, ad pedes eius collapsa, clamabat: Miserere mei serue Dei altissimi: & vt pro cæteris omnibus iniquitatibus meis laborasti, & exauditus es: sic etiam pro hac deprecare, & prorsus abolebitur. Lachrymatus est autem sanctus archiepiscopus præ commiseratione, dixitque illi: Surge mulier, nam & ego peccator sum, & mihi quoque opus est venia: qui peccata tua ea quæ voluit, obliterauit, potest isthuc quoque tollere, qui mundi auferit peccata, modò deinceps serues te immunem à vitijs, & ambules in vijs Domini: quod si feceris, non tantum venia tibi dabitur, sed etiam cælesti gloria digna eris. Perge autem ad eremum, & inuenies illic virum sanctum, maximeque celebrem, nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa surgens, celeriter profecta est in desertum, & longa viarum spatia emetiens, ad indi-

Mulier li-  
bidinibus  
dedita, res-  
scripsit.

1. Tim. 2.

Luc. 5.

Basilij pre-  
cibus peccata  
eius, vno  
dempto, di-  
luuntur.

Ablegatur  
mulier ad  
S. Ephræm.

catum ipsi locum magni eremite peruenit: pulsansque eius fores, clamitabat: Misere mei sancte Dei. At ille iam diuinitus edoctus erat, qua causa adesset, dixitque illi: Discede a me mulier, quia etiam ego homo peccator sum, auxilij indigus. Illa verò proiecit chartam, dicens: Archiepiscopus Basilius misit me ad te, ut deprecans Dominum, deleas quæ in hac charta scripta sunt: cetera namque ipse suis precibus expulxit. Tu igitur noli detrectare vnus expiandi laborem. ad te enim missa sum. At ille: Nequaquam, inquit, filia: sed qui in multis potuit placare Dominum, etiam in hoc vno plus poterit, atque ego. Abi itaque sine mora, ut possis eum inuenire superstitem. Propter igitur

Remittitur  
ad S. Basili-  
um.

mulier redit Casaream: sed dum in oppidum ingreditur, obuium habuit funus sancti viri. Cæpit ergo clamare miserè, & se humili volutare, querimoniamque habere de sancto: Heu me, inquiens, heu me miseram sancte Dei. Ideo enim ad eremum me misisti, ut liberatus hac molestia, hinc decederes? En nihil consecuta, domum redij, tam longo itinere frustra confecto. Videat Dominus, & iudicet inter te & me: quia cum tu posses propitium mihi illum reddere, aliò me ablegasti: sicque clamitans, iactauit chartam super feretrum, circumspectè admodum indicans causam omni populo. Vnus autem è clero scire cupiens, quale id esset flagitium, tulit chartam: eamque referens, inuenit omnem scripturam vacuam, magnaque voce dixit mulieri: Nihil hinc scriptum est, mulier: quid ita te discrucias, nesciens te consecutam misericordiam? Porro omnis populi frequentia ut vidit stupendum miraculum, glorificauit Deum, qui dedit potestatem in terra remittendi peccata: atque seruis suis hanc contulit gratiam, ut etiam post mortem possint sanare morbos omnes, & peccata quoque cum fide accedentium condonare.

De Iosepho  
Iudæo.

Ioseph quidam Hebræus erat egregius, medendi peritissimus, & in ea arte insignis, adedò ut ex contactu arteriæ ante tres vel quinque dies prædicere posset decessum hominis ex hoc turbulento seculo ad illam futuram vitam inconcussam tranquillitatem. Hunc non sine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noster Basilius, quod ex Dei illuminatione præsciret illum sacrum baptismum consecuturum, valde charum habuit, assidueque ad suum colloquium acciuit, docens eum regiam salutis & veritatis amplecti viam, pollutamque Iudæorum abijcere religionem, & per baptismum Christum induere. Sed ille non acquiescens, dicebat: In qua fide natus sum, in ea etiam mori volo. Cui vir sanctus: Crede mihi, inquit, Ioseph, neque tu ex hoc rerum multu migrabimus, nisi te prius renouato per aquam & spiritum, nam sine his fieri non potest, ut cuiquam pateat aditus ad regna cælorum. An non etiam patres tui baptizati fuere in nube & in mari, & biberunt ex spiritali confluence eos petra? petra autem erat Christus: qui in nouissimis diebus ex Virgine carnem assumens, & propter nostram salutem homo factus, & mirifica agens opera, passus & à Maioribus tuis crucifixus & sepultus, & tertia resurgens die, in cælum ascendit, sedetque ad patris dexteram, inde venturus cum multa maiestate & multitudine angelorum, iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secundum opera sua. Ut ergò dictum est, impossibile est ut quisquam intret in regnum Dei, nisi per aquam & spiritum sanctum, & participationem viuificorum & immaculorum mysteriorum corporis & sanguinis Christi. Et eiusmodi quidem admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei minister, sed nihil proficiebat. Sed tandem cum visum esset Deo, qui eum segregauit ex utero matris suæ, ut perciperet sancti spiritus gratiam, imminente iam tempore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat vir Dei, sub prætextu capiendæ medicinæ vocauit illum ad se, dixitque ei: Quid sentis de his, quæ circa me sunt? Tum ille ex vena attræctatione sentiens mortem illi impendè, dixit ad domesticos illius, ut funeri necessaria indumenta præpararent. Hic enim iam planè moritur, inquit. Ad quem Basilius, Nescis, ait, quid loquaris. At contra Ioseph Hebræus: Crede mihi, inquit, domine: sol cum sole hodiè occumbet. Et Basilius: Quid, ait, dicturus es, si vsque in tempus matutinum superuixerò? Dicit Iudæus: Id quidem, mi domine, fieri nulla ratione potest. nam vix hora dimidia vitam producturus es. Itaque dispone iam de ecclesia tua & de rebus tuis. non enim ad occidentem vsque solem superstes eris. At Basilius: Quid facturus es, inquit, si in crastinum ad sextam vsque horam viuos permanserò? Ego profecto moriar, ait ille. Et vir sanctus: Etiam moriaris, inquit, peccato, viuas autem Christo. Scio quid dicas, ait Hebræus, & faciam sanè quod vis, si eousque vixeris: terribilibusque se sacramentis obligabat, quod prorsus sancti spiritus perciperet gratiam, si

1. Cor. 10.

vir

vir sanctus ad eam vsque horam superesset. Itaque sanctus pater noster orabat Dominum, vt adderet aliquod vitæ suæ spatium, quò posset illum saluum facere. Facto mane, accersit Iudæum ad se. Ille verò iam planè extinctum illum arbitratus, diffidenter aduenit; cernens autem illum viuere, planè obstupescens, corruit ad pedes illius, aitque: Toro pectore loquor: non est Deus magnus, sicut Deus Christianorum, nec est alius extra illum Deus. Itaque abiuro iam Christo inuisam Iudæorum religionem, & fideliter accedo veritati. Iube ergò sine dilatione conferri Christi signum, sacramq; baptisma & mihi & vniuersæ familiæ meæ. Ait illi vir sanctus: Ego meis manibus & te & omnem familiam tuam baptizabo. Accedens autè propius, denuò illius dexteram manum contrectauit Iudæus, dixitque: Delassata sunt vires tuæ, domine, & natura succumbit. At Basilius: Habemus, inquit, naturam authorem, vires nobis suppeditantem: surgensque venit in sanctam ecclesiam, & sub adpectu totius populi baptizauit eum cum omni domo illius, vocauitque illum Ioannem: porrectisque illi vitalibus sacramentis, assumpsit eum, & adduxit in cubiculum suum, præbens ei escam, & instituens illum de ijs, quæ ad æternam vitam pertinent, adiiciensque suo ouili nouum Christi tyronem cum mulieribus & liberis illius. Hebræus autem ille insequentibus diebus per domos hospiales distribuebat pecuniã, ex arte medica conflatam, & quod supererat, pauperibus elargiebatur. Porro circa horam nonam magnus pater noster Basilius ad Missæ ministerium stetit in templo cum electis clericis, & Præfectis ciuitatis: iterumque cum eis panem sumens, dimisit eos benè instructos, adiuncto etiam osculo sancto: commendauitque Domino tum nouum Christi tyronem, tum cæteros omnes: atque tertiam illam communionis portionem, à Domino ipsi datam, cum qua sepultura tradi voluit, assumens, & in lecto recumbens, prolixè gratias egit Deo & Domino nostro tum pro sua è corpore migratione, tum pro medici Hebræi conuersione. Et cum gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino spiritum, additis principibus sacerdotum, magnisque Dei prædicatoribus, magnum ipse verbi tonitruum. Cumque Hebræus ille ad fidem traductus cerneret, ita vt prædixerat, magnum illum principem sacerdotum obdormiuisse in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat: Reuerà serue Dei Basili, si non voluisses, neque modò mortuus esses. Postero die congregata est multitudo, duxeruntque venerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate sepultura mandandum: cumque fama obitus eius ad aures Gregorij Nazianzeni perlata esset, properè accurrit: vidensque corpus venerabile, corruit super illud, multumque lachrymans, hortabatur populum ad orationem, & vt cum hymnis & canticis spiritalibus & honore cõgruo gloriosam magni sacerdotis memoriam celebrarēt. Simul autem etiam alijs duodecim eò confluentibus episcopis, & vrbis multitudine, deposuerunt sacrum corpus in sarcophagum marmoreum in aede sancti & illustris martyris Hesyhij, vbi etiam Leontius eius decessor episcopus, cum cæteris quiescit. Obijt autem Magnus Basilius, angelicam in terris vitam degens, mensis Ianuarij die primo, quinto anno Imperij Valentiniani & Valentis, memoriam sui derelinquens Ecclesie, quæ secundum operationem spiritus sancti cum illo conscripta est in libro vitæ, in laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto ac viuificante spiritu est honor & gloria nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Basilius ob-  
tinet à Deo  
mortis di-  
lationem.

Ioseph Iu-  
dæus credit  
in Christu,

Eum cum  
tota fami-  
lia baptizae  
Basilius.

Basilius se-  
liciter mie-  
grat à corpore.

QVAE D.D. GREGORIVS NAZIANZENSIS ET NYSSENUS de Basilio Magno præclare scripsere, Lector in illorum operibus offendet, quò cum potius remittendum putauimus, quam nimia prolixitate onerandum.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE,  
EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS,  
quos etiam Ado Treuren. Episcopus secutus est: sed mutatus  
est hic stylus per F. Lauren. Surium.

I. IANVARII.

Genus Mar  
tine virgi  
nis.

I. Pet 5.

Martina virgo, generis nobilitate sublimis, quippe patre consule nata, & multis aucta opibus, fide Christi ea tempestate constanter professâ est, cum Alexander rerum potiretur. Aderat ei seruorum & ancillarum amplâ familia: nec tamen rebus suis ad fastum aut luxum, vt solent pleriq; diuites, abusa est, sed dedita operibus misericordia, in miseros & inopes valdè se benignam & liberalem præbuit. Accinxit fortitudine lumbos suos, intenta operibus bonis, optimis prædita moribus, mente peruigili semper in acie persistens aduersus insidias rugietis leonis, qui circumit quærens quem deuoret. Missi autem ab Imperatore Vitalis comes & Cassius Imperatoris cubicularius, & cum ijs Gaius quidam, Romæ in ecclesia beatam Martinam alacri vultu Deo preces offerentem offendunt: quam cum apprehendissent, dicunt ei: Dominus orbis Alexander te veneratur, vt potè Romana nobilitate insignem: iussitque te spontè thura ponere Apollini magno deo. Respondit illa hilari vultu: Vbi me commendauero Deo, & sanctissimo Episcopo, vnâ proficiscemur ad Imperatorem. Itaque ingressâ templum, Deoque se commendans, abfoluta oratione, cum illis profecta est læta & alacris.

Vbi ad Imperatorem ventum est, nunciârunt illi, qui eam adduxerant, stare præ foribus palatij primæ dignitatis Christianam fœminam, quæ vtrò eius voluntati prærens, nihil recuset sacrificare dijs immortalibus, & cæteris etiam Christianis persuadere velit, vt similiter faciant. Eo nuncio exhilaratus Alexander, iussit eam introduci, aitque ad illam: Cum sis animo liberali & ingenuo, accingere ad offerenda dijs sacrificia, & immola Apollini hostias: ea re ita me tibi deuincies, vt maximos sis à me honores consecutura. At Martina virgo: Iube me, inquit, sacrificare semper viuenti Deo, qui ex nihilo omnia creauit: vt ita me sacrificante, pudefactus & eneruatus Apollo, desinat posthac illudere animis hominum sperantium in Dominum & Saluatorem nostrum Iesum Christum. Alexandro autè præcipiente, vt in delubrum ingressa, Apollini faceret sacrificium, dixit illi: Ingredere tu, & sacerdotes Apollinis & quotquot eius estis cultores, & coram adspicite, quam benignè sanctus & bonus Deus de manibus meis accipiat sacrificium. Itaque Imperator iussit omnes satellites suos, & qui ipsi assistebant, ire in templum, & videre quæ fierent à Martina. Illa verò signo Christi se muniens, Deo se commendauit: & cum precandi finem fecisset, terræ motus vehemens urbem concussit, Apollinis delubrum partim euertit, simulacrum comminuit, & cum sacerdotibus prophanis magnam populi multitudinem extinxit.

Ijs rebus commotus Imperator, cum præ cordis cecitate non intelligeret, virtute diuina ea omnia accidisse, sanctæ virginis faciem iussit alapis cædi, & vncis ferreis eius palpebras lacerari. Instabant nefario operi cruenti carnifices, sed inter cædendum viribus destituti, clamare cœperunt: Eheu dum hanc torquemus, nos ipsi multo acrius cruciamur. Videmus enim quatuor viros splendidos ante illam, qui eam confirmant, & pœnas, quas illi inferre nitimur, in nos potius conuertunt. At verò ira percitus Imperator, culpansque carnifices, quod segnes manus ad torquendam illam adhiberēt, minaci & toruo vultu in eos respiciens, mandauit vt eam à terra leuant, & testarum fragmentis cæderent. Tum illa sursùm erectis luminibus: Benedictus es, inquit, Domine Iesu Christe, qui gratiam tuam largiris spem suam in te reponentibus. Exaudi me Domine te deprecantem, & præsta mihi tolerantiam, & eos qui me excruciant, ad te benignus conuerte. Hæc illa orante, atque animo inuictissimo in pœnis perdurante, cælestis lux eos, à quibus torquebatur, circumdedit: (erant autem octo) ruentesque in facies suas, obsecrabant sanctam Martinam, vt apud Deum veniam ipsi impetraret eorum, quæ compulsi ei irrogassent supplicia.

Adhibetur  
tormenta.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE.

21

cia. Quibus illa ait: Si conuerti velitis ad Dominum meum Iesum Christum, & credere toto corde, quod reddet vnicuique secundum opera sua, præmijs in celo repositis perfruamini. Sin verò aliter senseritis, æterna & horrenda vos tormenta excipient. Illi verò diuina iam illustrati gratia, in Christum se credere testati sunt, atque illicò crudele ministerium execrantur, vna voce Alexandro dixerunt: Nos quidem his, qui dicuntur dii, reuera autem idola sunt, deinceps non seruiamus, edocti per beatam Martinam, quæ sit virtus omnipotentis Dei, & filij eius Iesu Christi. In eos autem accensus valde Imperator, voluit eos suspendi, & carnes eorum spathis lacerari: & illi quidem dum ijs afficerentur pœnis, nihil loquebantur penitus, sed oculos habebant in cælum erectos. Sed cum diu ita excarnificati essent, gladio in eos iussit animaduerti, verius nè alij quoque ab ijs discerent, quæ nostræ sunt religionis. Illi nihil terri, sed Deum orantes, & Crucis signum pingentes digitis in frontibus suis, læti iustum carnificis exceperunt die 17. mensis Nouembris: sicque felicia regna, martyres Christi effecti, petierunt.

Conuertuntur ad Christum eius tortores.

Signo Crucis se munierunt.

Alia die rursus Martina virgo ad sacrificandū dijs ab Alexandro inuitatur, sed verbis nihil obtinentibus, reditur ad supplicia. Iratus enim Imperator, iussit eam detractis prius vestibis suspendi, & eius carnes toto corpore incidi: illa interim, dum sic affligeretur, Deum precante atque laudante. Indè in quatuor palos distenditur, & à duobus centurionibus fustibus verberatur. Cumque in confessione Christi perseveraret, mutati sunt per vices, qui eam cæderent, septem centuriones. Illa diuinitus roborata, pœnas irrisit, centurionibus Imperatorem obsecrantibus, vt ab inferendis martyri supplicijs liceret ipsis desistere, propterea quod se grauius torqueri, & concremari, viribusque destitui sentirent. At Imperator magis magisque flagellari eam voluit. Aderat huic spectaculo vir quidam prædiues Eumenius nomine, qui Imperatori persuasit, vt Christi martyrem præciperet in carcerem retrudi, illicque adipe & pinguedine feruente perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruenter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei transigens: sunt verò etiam auditæ voces cum ea pariter Deum laudantium virorum. Altera luce producitur è carcere, sistitur rursus Alexandro, iubetur se conferre ad templum Dianæ, & offerre illi sacrificium, nisi malè perire velit. Et martyr quidem signum sibi Crucis imprimens, in Christi nomine in templum intrauit: sed cum preces fudisset ad Dominum, demonemque in simulacro commorantem indè abscedere iussisset, tonitru cum fulgure repente exiit, lapsusque è cælo ignis, idolum Dianæ in fauillam redegit, sacerdotes templi exussit, & templum corruens, multos è populo oppressit.

Noua S. Martinæ supplicia.

Signum Crucis sibi imprimit.

Tunc Imperator timore correptus, tradidit eam cuidam Iustino præfecto, vt impelleret eam ad sacrificandum. Qui mox extendi eam mandauit in conto, & iterum membra eius spathis incidi. Dixerat enim illi sancta virgo: Afflige me quantum vis: non me adducere poteris, vt dijs tuis immolem. Circa mamillas etiam vngulis eam attrahere voluit crudelis iudex, donde centum & octodecim ab vncis vulnera accepisset. Sub his vngularum cruciamentis nihil omnino loquebatur, sed oculis in cælum defixis, Deum mente precabatur. Accepis autem tot vulneribus cum iam eam expirasse iudex putaret, carnifices ab inferendis vltèrius plagis cessare iussit. Sed vbi eam adhuc viuere cõperit, ait illi: Visne Martina sacrificare, & lucrari ea que etiam nunc supersunt tormenta? aut certè obstinato animo decreuisti manere cum Christo tuo? Respondit illa: Ego Christum habeo confortantem me, nec sacrificio abominandis dijs tuis. Præfectus ijs auditis, præ ira infaniens, præcepit carnificibus, vt eam de conto deponerent, & tanquam præ nimijs doloribus pedibus consistere nõ valentem, in grabatum impositam, ad carcerem deportarēt. Illa verò stringens corpus suum, & impellens carnifices, properauit ad carcerē, psallens in eo & glorificans Deū, immenso vallata lumine. Præfectus autè ad Imperatorē abiens iam cõnantē, narrauit ei rem gestā, & quàm in sua sententiā constans & immobilis Martina perstaret, nec vllis pœnis ab ea se deduci pareretur. Imperator ijs cognitis, bestijs eam mādauit obijci deuorandā. Ducitur igitur in amphitheatrū iussu præfecti Iustini, & p̄sente Imperatore ad bestias damnatur. Ibi tum leo immanissimus dimittitur, vt martyre deuoret. Er ille quidē irrugiens accurrit ad illam: at non modò nihil illi molestiæ intulit, sed etiam posita

Damnatur ad feras.

omni

omni feritate, ad eius se pedes abiecit. Itaque sancta virgo prorumpit in laudes Dei, & cum ardentem orat, ne se sinat ab ipso separari. Porro leo cum in caueam reduceretur, impetu facto in Eumenium Imperatoris cognatum, eum interfecit. Furor itaque percutit Alexander, eam iubet in carcerem recipi: quem illa repetijt, laudans Deum, & festum illic agens diem.

Vngulis  
atrocissime  
discerpitur.

Post biduum Imperatore sacrificandi causa templum adeunte, iterum illo iubente è carcere producit, & in delubro idolis sacrificium facere compellitur. At illa constanter dixit: Fac quod tibi visum est. me enim non poteris auellere ab eo, quem mecum habeo, Domino Iesu Christo. Rursus ergo suspenditur, & vngulis atrocissime laeceratur, ita vt ad ossa vsq; caro scinderetur, & ad ipsas etiam ossium medullas ferum penetraret. Tum vero clamabat præco: Confitere Martina Dianam deam, & salua eris. Respondit illa: Christiana sum: Christum Deum confiteor. Iam defecerant, qui eam cruciabant, dissolutis eorum brachijs & manibus. Alexander vero eam in ignem conijci voluit, vt periret. Fit ergo ignis copiosus, & martyr in illum iactatur: sed ea orante, lapsus imber è caelo, & cõcitat us turbo discessit flammam, & incensu sunt qui illic adstant. Sed hæc omnia nõ virtuti diuinæ, sed maleficiis artibus adscribens Imperator, stultissimaq; opinione imbutus, maleficia in eius capillis hæere existimans, mandat radi pilos capitis eius. Parent ministri, radunt caput virginis. Imperator autem iam rase insultat, rãquam quæ omni sit virtute nudata. Sed cum neq; sic eam ad suam posset inflectere voluntatem, in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, vbi illa more suo hymnis & laudibus Dei insistebat: precibusq; suis obtinuit à Deo, vt Dianæ simulacrum in puluerem redigeretur. Tandem eaducta è fano, gladioq; percussa, læta migravit ad Dominum, atq; huiusmodi sine, vt ait Ado Treuirensis episcopus, martyr venerabilis celi regnum meruit, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant per infinita secula seculorũ, Amen.

Ceditur  
gladio.

DE S. CONCORDIO MARTYRE, EX ANTI,  
QVIS MANUSCRIPTIS EXEMPLARIBVS, QVIBVS FE-  
rè ad verbum Ado in suo Martyrologio concordat: at nonnihil hîc muta-  
tus est stylus per F. Lauren. Surium.

s. IANVARII.

Intellige  
natum esse  
Concordiũ,  
antequam  
pater eius  
esset presby-  
ter.



Ieiunijs &  
orationib;  
sancti insi-  
stunt.

Temporibus Antonini Imperatoris grauissima persecutio orta est in vrbe Roma, ita vt nec emedi, nec vendendi cuiquam facultas facile daretur, nisi qui dijs immolasset. Erat per id tempus Romæ vir quidam Concordius nomine, nobili familia ortus, cuius pater Gordianus dicebatur, sanctissima conuersatione presbyter de titulo pastoris. Hic itaque, habens filium Concordium, erudiuit eum omni sanctæ scripturæ doctrina, effecitq; vt à sancto Romanæ vrbs episcopo Pio subdiaconus ordinaretur. Porro vterq; ad nihil vacabat aliud, nisi vt ieiunijs & orationibus die noctuq; & eleemosynis pauperum insisterent: petebantq; à Domino, vt rabiem Imperatoris possent effugere. Interim vero beatus Concordius dixit patri suo: Domine mi, si vis, permittite me ire ad sanctum Eutychem, & habitare cum eo paucis diebus, donec cesset rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater suus: Fili, hic potius cõmoremur, vt possimus coronari. Ait illi beatus Concordius: Vadam, si iubes: quia ibi coronam accipiam, vbi me Christus iusserit coronari. Dimissus igitur à patre suo, abiit ad sanctum Eutychem amicũ suum, qui tum morabatur in prædiolo suo via Salaria iuxta ciuitatẽ Tribulim: quem beatus Eutyches cũ magno gaudio suscipiens, cœpit Deo gratias agere: habitaueruntq; simul in eodẽ loco, orationibus & ieiunijs insistentes. Venerunt autem ad illos multis & varijs languoribus vexati, quos illi orantes, in nomine Iesu Christi sanabãt. Interim fama rerũ ab ijs gestarũ perlata est ad Torquatũ Tuscię Comitẽ, qui id tẽporis habitabat in ciuitate Spoletana. Misit igitur, & accersiuit sanctum Concordiũ, aitq; illi: Quis vocaris? At ille respondit: Christianus sum. Dicit ei comes: De nomine tuo perquiro, nõ de Christo tuo. Sanctus Concordius respondit:

respondit: Iam tibi dixi, Christianus sum, & Christum confiteor. Ait Comes: Sacrifica dijs immortalibus, & esto noster amicus: & ego te patris habebō loco, suggeramque domino meo Imperatori Antonino, vt faciat te sacerdotem deorum. Sanctus Concordius respondit: Vtinam tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes: Audi me, & sacrificia dijs immortalibus. Ego verò, inquit sanctus Concordius, te hortor & admonco, vt tu potiùs me audias, & sacrifices Domino Iesu Christo, vt possis euadere tormēta. Nam si non feceris, cum dijs tuis in igne sempiterno ardebis. Tum Comes iussit eum fustibus maçtari, & in custodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Eutyches cum sancto Antimo Episcopo: & quia Antimus Episcopus amicus erat comitis, rogauit Comitem, vt ad paucos dies Concordium apud se permitteret commorari. Permisit id Comes Antimo, habitauitque cum eo Concordius multis diebus. Tempore autem opportuno consecrauit eum presbyterum, & ceperunt pariter orationibus vacare. Post aliquantum verò temporis reuocatus est à Comite Concordius, aitque illi Comes: Ecquid de salute tua deliberasti? Sanctus vir respondit: Salus mea Christus est, cui quotidie sacrifico sacrificium laudis. Nam tu vnà cum dijs tuis apud inferos concremaberis. Iratus Comes, iussit eum suspendi in eculeo. Ille autem vultu alacri dicebat: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Iterum autem iubenti Comiti, vt sacrificaret magno Ioui, beatus martyr respondit: Ego non sacrifico lapidi furdo & muto: quia habeo Dominum Iesum Christum, cui seruit anima mea. Commotus Comes, præcepit eum in imum protrudi carcerem, colloque eius & manibus ferrum iniici: simul etiam vetans, nè quis ad eum ingrederetur, sed fame necatus periret. Ibi beatus Concordius gratias agens Deo, Gloria, inquit, in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volūtatis. Ecce autem nocte media angelus Domini ei apparuit, dicens: Noli timere, viriliter age, quia ego tecum sum. Deinde post tres dies misit ad eum Comes media nocte duos satellites suos, qui eum aut sacrificare compellerent, aut recusantem interficerent. Qui cum ad eum venissent, paruam Iouis statuam illi offerunt, aiuntque ad eum: Audisti, quæ Comes iusserit? Sanctus martyr respondit: Vos scitis. Aut sacrificium, inquit, Ioui offeres, aut capitalem sententiam excipies. Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi, inquit, Domine Iesu Christe: & exiit in faciem Iouis. Tum vnus satellitum euaginato gladio, amputauit ei caput: atque ita in confessione Domini emisit spiritum. Venientes autem clerici cum religiosi viris, tulerunt corpus eius, & posuerunt non longè à ciuitate Spoletana, vbi multæ emanant aquæ. Passus est Calendis Ianuarij, eiusque orationibus cæci illuminantur, ægri sanantur, dæmones expelluntur, præstante eo, pro cuius nomine passus est, qui viuunt & regnat in secula seculorum. Amen.

Concordius  
initiat  
sacerdotio;

Luc. 2.

Cæditur  
Christo.

VITA S. FVLGENTII RVSPEN. EPISCOPI,  
PER QVENDAM EIVS DISCIPVLVM CON-  
*scripta grauitè & eruditè.*

PROLOGVS AVTHORIS AD FELICIANVM  
*Episcopum, Fulgentij successorem.*



Mnis noui testamēti dispensator fidelissimus, in quo loquitur Christus, sancte pater Feliciane, vt exemplo suo credendū sibi facillè persuadeat, operum bonorum curam maximam gerit, & quicquid alijs faciendum dicit, ipse primitus facit. Sine causâ quippe nititur docere sapienter, nisi vixerit innocenter. Duo igitur Ecclesiæ Catholicae doctoribus necessaria iudicantur vita: bona, & sana doctrina.

Doctoribus  
Ecclesiæ  
duo necess.  
sana.

Vita enim bona commendat sapienter docentem: doctrina verò sana ornatur bene viuentem. Vita bona facit amabilem, doctrina sana laudabilem. Vita bona continuè creditur imitanda: doctrina autem sana nunquam iudicatur repudianda. Vita bona tollit occasiones detrahentibus, doctrina sana resistit contradicentibus. Propterea mihi, diutissimè beati Fulgentij pontificis, tui scilicet præcessoris, à quo simul nutriti sumus, & nomen & gratiam cogitanti, dum frequenter ante oculos cordis magister egregius versaretur, dolebam tanti viri solatio caruisse populos

populos Africanos: & quanuis ille gaudijs caelestibus oblectandus, ad meliora migraverit, apud nos tamen modò similem deesse doctorem, sapientia eius benè conscius, suspirabam. Dabatur sanè flebili recordationi quèdam respiratio, quotiès dulcissimos libros eius, aut epistolas, aut quos edidit populo praesente sermones, vel ego legebam, vel legente alio audiebam. Veruntamen in illis preclaris opusculis ingenium viri sapientiamq; posse agnosci, tacitus considerabam: cuius autem iustitiae, probitatis & misericordiae fuerit, & quomodò laudabiliter vitam suam, quod tu benè nosti, cum familiaribus suis transegerit, sicut docuit viuens, scire plerosq; non dubitabam, latere tamen plurimos sentiebam. In posterum verò nè obliuione longa, conuersationis eius bona nescirentur, semper & vehementiùs formidabam. Dixi ergò, diù cogitans: Ecce fulget beati Fulgentij sana doctrina, quoniam leguntur ab omnibus libri eius: quasi ipse loquitur, quandò codex eius titulatus nomine, legitur: qui autem fiet, vt similiter nota sit omnibus vita ipsius bona? Quandiù viuunt adhuc, qui nouerunt eum, vel à certissimis testibus aliquid de eius virtutibus audièrunt, potest illi memoria praesens verum testimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in transmarinis partibus longè constituta fidelium turba? Cùm peruenerint ad notitiam lectionis, in qua idem beatissimus pontifex absens loquitur, & mortuus uiuit, admirabuntur profectò sapientiam: vnde cognoscent innocentiam? Sicut ergò clara eius est doctrina, sic clarior fiat etiam vita. Loquamur & narremus fratribus nostris, quomodò tantus pontifex vixerit. Nec timendum est, nè minori facundia sacerdotem, qui per vniuersas orbis ecclesias magnum nomè obtinuit, ego faciam paruum. Cuiuslibet enim sit meriti oratio mea, nec augere poterit tanti viri merita, nec minuere: sed proficere tantummodò ad testimonium charitatis, in qua illi semper inhaerere desiderans, salutiferis eius monitis ad suscipiendam professionem monachorum conuersus, in illo paruissimo monasterio, quod sibi apud Sardiniam pro Christi nomine relegatus effecerat, vbi iam tu presbyter habitas, diebus ac noctibus ante eum positus vixi: quandò me super mel & fauum dulciora caelestis eius eloquij flumina frequèter irrigabant, & nisi sterilitas arentis ingenij praepediret, centesimum fructum glebae nostri pectoris attulisset. Sed indignus ego, de tanta plenitudine vix exiguum capere valui portionem. Tuè tamen paternitatis orationibus fretus, libelli praesentis laborem suscipere cogitavi: in quo omnia, quae memoriter nobis audientibus ipse referebat, & illa insuper, quae oculis nostris adspeximus, aut iam positi in doctrina illius, quemadmodum sint gesta, non ignoramus, breuiter explicabo, notam falsitatis incurrere nullatenus timès. Cuncta quippe senilem tuam paternitatem minimè latent: nec tibi nunc aliqua quasi nescienti dicuntur, sed tuo potiùs testimonio confirmanda simpliciter digeruntur.

## INCIPIT VITA.

I. IANVARII.  
Cap. I.  
Genus Fulgentij.

vide Victorium de Persecutione Vandalica lib. 1.



Beatus ergò & verè Fulgentius, nobili secundum carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Carthagensium senatorum. Auis denique eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor inuadens, senatores plurimos, immò cunctos, amissis omnibus bonis, ad Italiam nauigare compelleret, inter ceteros etiam ipse impositam peregrinationem libenti voluntate suscepit, volens, saltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Post cuius obitum, duo ex filijs eius, spe recuperandae hereditatis, Africane provinciam repetentes, manere iam intra Carthaginem minimè potuerunt, domo propria donata Arrianis sacerdotibus: sed possessionibus suis ex parte per autoritatem regiam repetitis, ad

\*Bithyniam \*Byzantium perrexerunt, ibiq; in Lepteciuitate vnus eorum, nomine Claudius, ex coniuge nomine Mariana, Christiana scilicet & honesta foemina, istum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit: cumq; statim, quasi praescia qualis esset futurus, Fulgentium nominauit. Quem religiosa mater, moriente celeriter patre, Graecis literis imbuedum primitus tradidit, & quadiu totum simul Homerum memoriter reddidisset, Menandri quoq; multa percurreret, nihil de Latinis literis permisit edoceri: volens eum peregrinae

Institutio Fulgentij.

grinæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quo facilius posset, videtur inter Aphros, locutionem Græcam, seruat adspirationibus, tãquàm ibi nutritus, exprimeret. Nec fefellit matrem piã cautã prouiso. Sic enim quotiès ei loqui Græcè placebat, post longam defuetudinem locutionis eius & lectiõnis, non inconditis sonis verba proferebat, vt quasi quotidie inter Græcos habitare putaretur. Literarum proinde Græcarum percepta scientia, Latinis literis, quas magistri ludi docere consueuerunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenij cuncta sibi tradita memoriter & veraciter retinens. Vndè tamen, domesticorum negociorum cogente necessitate, citò sublatus, paternæ domûs gubernationem suscepit adolescens: itã se maternis subdens imperijs, vt ibi quoquẽ Christi existeret imitator, de quo sacra Euangelia contestantur: Et erat subditus illis, id est, parentibus. Gaudebat venerabilis mater, & præclara indole sapientis filij mœrorem viri amissi consolabatur. Cœperat in illa familia esse, qui amicis obsequiũ beneuolus redderet, inimicis rationabiliter repelleret, seruos mansuetus & seuerus regeret atq; corrigeret, patrimonium diligens coleret, sublimioribus potestatibus charissimus fieret. Cuius rei gratia, crescente per singulos dies fama eius, repente procurator ordinatur, hinc initium sumens imperandi, & consulendi, ac gubernãdi quã plurimos.

Accepta tamen hac potestate dum clementer vritur, & neminem ledere pro ingenuitate sibi bonitate desiderat, atque in exigendis pensionibus crudelitã iubetur exercere, cœpit secularium negociorum grauis apparere sarcina, & displicere felicitas vana: paulatimque laudabili patientia succedente, cœpit vitæ spiritualis amore exurgere desiderium, lectiõnis insuper & orationis indefessum crescere studiũ. Monasteriorum proinde suauissimos greges frequentius visitans, seruatorũ Dei mores propositumque disciebat. Inter abstinentes nulla esse gaudia seculi, sed nulla etiam esse tædia sentiebat. In summa abstinentia viuens videbat neminem calumniatorẽ timere, sed se inuicem diligere. Considerabat etiam multos adolescẽtes perpetuè cõtinentiæ deditos, ab omni posse abstinere concubitu. Talibus apud semetipsum cogitationibus fluctuabat, atq; in hæc verba prorumpens, Cur obsecro, aiebat, sine spe futurorum bonorum laboramus in seculo? Quid nobis aliquandò prestare poterit mundus? Si gaudere desideramus, licet melius sit bene flere, quã malè gaudere: quanto melius tamen gaudent, quorum sic in Deum tranquilla est cõscientia, quos minimè terret exactoris improbi violentia, qui nihil timent nisi peccata, nihil agunt, nisi vndè possint diuina implere mandata? Non fatigantur publicis excursibus, non damna rei familiaris coguntur aut flere miserabiliter, aut timere deformiter: operãtes manibus suis, nõ aduersantur vtilitatibus alienis. Viuunt inter se pacifici, sobrii, mites, humiles atque concordantes. Nulla illis cura libidinis: immò magna sollicitudo & iugis custodia castitatis. Imitemur tam laudabiles viros: arripiamus hanc benè viuendi constantiam. Sit nobis vtile, quòd gratia reuelante meruimus meliora cognoscere. Abijciamus pristinos mores, & mutemus labores. Nitebamur prius inter amicos nobiles apparere nobiliores: nitamur modò inter seruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti sumus exigere debitores, conemur modò conuertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Christus Dominus noster magistros Ecclesiæ. De telonio enim vocatus est Mattheus, vt apostolus fieret. Neq; nos istius exactoris honori, personã conuenire credamus nostrã: sed si ille deposito officio exactiõnis, accepit officium prædicationis: mihi non licebit post depositam procurationem, pœnitentis assumere lamentationem? Refugium nostrũ Deus est: nulla de ætatis imbecillitate nascatur excusatio. Potens quippe est Deus, qui dat continentiam tantis adolescentibus, quos videmus in monasterijs viuere, mihi quoq; peccatori similem gratiam donare.

Post hæc verba, diutiùs in pectore suo ruminata, decreuit sancto spiritu reuelate, secularibus omninò renũciare delicijs, & illius vitæ socius fieri, quam laudabat. Prius tamen cogitans, nè subita mutatio mentem simul corpusque perturbans, inter ipsã conuersionis initia grauissimum sibi vel impedimentum vel scandalum gigneret, occultè arripuit rara exercere ieiunia: dehinc paululũ progrediens, antiquorum sodalium tentabat vitare consortia: segregatus frequẽter à turbis, in possessione propria, nescientibus omnibus, parentibus & clientibus, quasi propter actionis laborem tristis sedebat, & ibi orabat, legebat, ieiunabat, epularumq; immoderatam copiam

Gubernat  
paternam  
domum.

Lucæ 2.

Fit procurator.

Cap. 2.

Monachorum  
felicitas.

Scipsum incitat ad  
eorum confes-  
sandam  
vitam.

Matth. 9.

Cap. 2.  
Meditatur  
monasticæ  
vitæ com-  
plexum.

piam minuebat. Ad balneas penitus non accedebat, & sub ipsa adhuc professione laica, plenè iam monachus conuersabatur. Stupebant omnes qui nouerant eum, & tam delicati viri mirabilem parsimoniã, causamq; mutationis huius interpretabatur ex angustia natam pusillanimitatè. Apud illum verò per singulos dies amor sanctæ professionis, & mortificationis impèrior cura crescebat. Aliquandò ergò, vbi omnia quæ sibi dura videbantur, expertus, adiutorio gratiæ spiritualis, voluntati suæ sensit suppetere facultatem, beati Augustini, exponentis tricesimum sextum psalmũ, disputatione compũctus, publicare suum statuit votũ, mutare gestiens habitum: nè vt amicabiliter ad se venientes pati cogeretur, cum quibus seculariter diũ vixerat. Cogitabat autem vir prudentissimus, conuersionem sui cordis sibi soli vtilem futuram, si latere potuisset: Publicatam verò, multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata pristina præstituram. Quis enim mediocris aut pauper, fieri monachus erubesceret, dum Fulgentium videret, genuini fastus arrogancia recedente, duras abstinentiæ vias, patientiæ gressibus ambulantem?

\*gemini

Cap. 4.  
Ad Faustũ  
episcopum  
se confert.

Fuit autem tunc temporis episcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Faustus, qui pro fide catholica nõ longè à cathedra sua iussus fuerat relegari. De multis enim sacerdotibus hoc Hunerici tyranni persecutoris astuta malignitas ordinauerat, vt iuxta patriam propriam peregrinationis incommodũ sustinentes, ad negandum Deum faciliè flecterentur. In eodem proindè loco, vbi relegatus tenebatur, monasterium sibi construxerat: in quo spiritaliter viuens, apud omnes Christianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergò sanctus Fulgentius, quippe ei notissimus, alacriter venit, ei quæ votum cordis sui fideliter indicauit. Ille autem sciens secularẽ omninò iuuenem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei: Quare fili mentiris, vt seruos Dei fallere delesteris? Tu ne eris monachus, aut antiquam deliciarum tuarũ consuetudinem sic repentè mutabis, vt escarum vilium negligentior apparatus, & vestium sordidarum tuum animum non offendant abiectio? Prius est, vt sis saltem laicus minus deliciosus: & tunc forsitan credibile putabo, quòd renunciare seculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellẽtis manũ suppliciter oscularus, sic oculis in terram depositis precabatur: Potens est, Domine pater, dare volenti facultatem, qui nolenti tribuit voluntatem. Permite me tantum tuis inhærere vestigijs: aperi mihi ianuã monasterij: præbe sanctæ ædificationis auditorium: fac me vnum de discipulis tuis: & Deus nouit, quomodò me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatissimus senex, grauissimum putauit, supplicentem diutiùs spernere: tandemque flexus ad consentiendum, Mane, inquit, nobiscum filii, sicut vis. Experiamur paucis diebus, vtrũ verbis facta cõcordent. Vtinàm superfluous sit timor meus, & professio tua inueniatur stabilis. Postquã ergò supplicanti consensum præbuit sanctus Faustus episcopus, sonuit ilicò per affines & notos, Fulgentium monachum factum. Gratulabantur boni, confundebantur mali. Quosdam faciebat vita eius in delicijs transacta desperare, quosdam singularis ingenij notissima scientia, magnum aliquid suadebat de profectu eius velociter sperare. Quidam verò familiares eius, quibus ab infantia charissimus amicus & fidelissimus fuerat, eũ imitari cupientes, ipsi quoquẽ seculum contempserunt, & se monasteriorum gregibus mortificata voluntate iunxerunt.

Fit monachus.

Alij eius  
exemplum  
imitantur.

Cap. 5.

Mater eius  
proposito  
cruciat.

Audit hoc mater, referenti bus multis, ad consortia monachorum fugisse Fulgentium, totiusque domũs regendę atque gubernandę curã penitus dimississe, nec omninò iam posse de tali proposito reuocari. Turbatur, expauescit, & amoris nimij desiderio concitante, quasi iam Fulgentius moretur, quãuis benè moretur, qui sic moriebatur, cælum nimijs lamentationibus pulsar, & sicut solent matres in funeribus filiorum, modum nescit habere lachrymarum. Rapitur inconsideratis cursibus ad monasterium furibunda, contumelijs & conuicijs sanctum Faustum nihil dubitans aggreditur: Redde, inquit, filium matri, redde dominum seruis, sacerdotes semper beneficia multa viduis præstant, quare nunc domus viduæ per te perit? Cui sapienter respondit episcopus: Si tu mihi filium tulisses, ego te, mulier, deberem, quantum dolor imperaret, arguere: modò tu mihi iustè cõrumeliam facis, quia ego tibi filium tuli. Quandò enim tibi displicet, quia seruiturus est Christo, benè facis contumelias inferens Fausto. Sub his etiam sermonibus æquanimiter tolerans, & affabiliter arridẽs, videndi

videndi saltem filium nullam prorsus licentiam dat. Illa sciens, quantum diligeretur à filio, magnis ante ianuam monasterij clamoribus eiulabat, & Fulgentij nomen frequentius inclamans, desolationem suam miserabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis viribus impulit, dum suam genitricem, quam semper amaauerat, cui maxima deuotione seruiërat, audiret auribus suis flere. Sursùm tamen corde positus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem solitam religiosa crudelitate vincebat. Ibi iam futura patientiæ in laboribus multis exemplum fidelissimum præbebat, & similis ebrio per spiritalem gratiam factus, vtrum mater esset, quodammodò ignorabat. Hic cum beatus Faustus episcopus ex toto corde conuersum primitus approbavit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit: Facile poterit hic iuuenis tolerare quemcunq; imposuerimus laborem, qui potest maternum despiciere iam dolorem. Illa mater dum se plangere sæpius, nec ad se filium prodire cognosceret, in eodem loco cum iam non esse credebat: quia si ibi esset, non ferre posse dolorem matris, adhuc virtutis eius nescia, putabat. Sæpè ergò iens ac rediens, & episcopo molestias, & filio plurimas afferebat insidias, donèc radio victa, propriam reuenteretur ad domum.

Beatus ergò Fulgentius supra credibilem modum laboribus se abstinentiæ cruciabat, sine vino & oleo manducans & bibens sic parcè & tenuiter, vt in ediciæ magnitudo siccata corporis cutem fatiscere diuersis vlceribus cogeret, ac superducta, quæ dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium sub occasione ipsius infirmitatis aut recessurum simul à proposito sanctitatis, aut reddendum deinceps tepidum, nè vel regulæ communis parsimoniam custodiret. Ille verò contra spem omnium, misericordiæ Dei præuenientis auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat: & tanto abstinentior, quanto debilior, de salute perpetua iugiter cogitabat: salutem verò corporis arbitrio Domini cõmittebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse conferri. Nam vt sanetur infirmitas, si explenda videtur gulæ cupiditas: quare infirmantur etiam illi, qui conuiujs lautioribus quotidie saginantur? Tolerabat ergò infirmitatem patienter, exercebat abstinentiam satis humiliter. Paruum nanque putans omne quod faciebat, de die in diem meliori fieri gestiebat. Hoc propositum cordis eius miserator & misericors Deus adiutorio superni iuuaminis fulciens, velociter ei corporalem restituit sanitatem.

Tunc animus viri sapientis altiori pietate commotus, cum tota mente mundum sibi crucifigeret, & ipse mundo crucifixus, iter rectum à iuuentute sua, sicut scriptum est, ambularet: portionem substantiæ suæ, quamuis haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem soli contulit matri, vt à matre postmodum, si benè seruijisset, donaretur & fratri: sic salubri consilio superbiam iunioris fratris edomare desiderans, vt qui esse nolebat humilis propter pietatem, disceret humilis esse propter hereditatem: mater quoq; post discessum dulcissimi filij, cuius iam non poterat obsequio latificari, eius meruisset beneficio cõsolari. Quantas ibi tunc vniuersi laudes & gratias Domino rerulerunt, cum viderent beatum Fulgentium seculari cupiditate calcata, rebus, quas distrahere & donare pauperibus nõ poterat, nè offenderet bonam matrem, renunciassè penitus, vt Christum inuenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quæ eum in conuersionis primordio videbantur affligere.

Sed quia hæc vita nunquam potest sine suis tentationibus præteriri, nascitur rursum talis persecutio fidei, vt sanctæ memoriæ Faustum episcopum cogeret per diuersas latebras commigrare: nec in ipso monasterio sineret iugiter quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius transmigrare, consulto prius episcopo Fausto, vicinum monasterium petijt, vbi paucis & simplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus eius ab adolescentia, cum quo semper etiam laicus familiariter vixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio suscipiens, imparemque se eius virtutibus sciens, & nomen & potestatem ei tradidit abbatis. Ille plenus studio humilitatis, recusabat priuilegium potestatis. Et post multa certamina pietatis, ex consensu totius congregationis, passus violentiam charitatis, vix consensit esse collega boni consortis. Ità duo viri sanctissimi diligentes equaliter Deum & proximum, ambo moribus similes, ambo meliores pro-

Matri illi  
videndi co-  
pia nega-  
tur.

Constantia  
Fulgentij.

Cap. 6.  
Abstinentia  
eius in-  
credibilis.

Desiderium  
proficendi.

Cap. 7.  
Thre. 3.

Cap. 8.  
Fidei per-  
secutio.

Fit Abbas  
monasterij

posito, conuersatione æquales, vnus scientia superior, iugum bonum gubernanda congregationis excipiunt. O quàm felix seruorum Dei numerus fuit, quibus coeparat præesse Fulgentius: O quantum fulgebat illud monasterium, cui dispensator permanerat Felix. Dabant sibi mutuis nominibus etiam ipsi non minoris laudis auspici-um. Felix vocabatur Fulgentius, viam Domini currens, & fama crescente Fulgentij, capiebat fructum sui culminis Felix. Vnus tamen eorum, beatus videlicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter vacabat: alter in quotidiano ministerio sollicitus laborabat. Superuenientibus fratribus vnus verbum Dei singulariter prædicabat, alter hospitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter sine consensu alterius faciebat: sed sic ambo cæteris erant imperantes, vt sub vnus se regula crederent constitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemq; Fulgentius, mortificatis voluntatibus proprijs vterq; viuebat, & de fratribus, quibus consulebant, vtilitate laudabiles, & de mutua, quam sibi reddebant inuicem, subiectione sublimes. Quis istius affectus explicare possit loquendo virtutem? Quos quæta pax adunauerat, nec bella valuerunt feralia superare.

Cap. 9.  
Cogitur  
fugam ca-  
pessere.

Sed cum subito barbaricæ multitudinis provincia turbaretur incursum, videntes salutem temporalem fugæ præsidio vendicandam, labores illic perferenda peregrinationis excipiunt, limatoq; consilio procul abscedunt, vbi nulla belli nascentis opinio, construendi monasterij præberet integram facultatem. Promouet igitur castra spiritalia duces inelyti caelestis exercitus, & per ignotas Africæ regiones, monachorum suorum caterua comitante, pariter gradiuntur, vbiq; facientes gaudium bonis, inuidiam malis. In territorio deniq; Siccensi, dum cogitant certas sedes statuere, regionis fecunditate delectati, virorum etiam fidelium fauore suscepti, presbyter quidam secunde Arrianæ in fundo Babardilla perfidiam prædicabat: cui nomen quidem fuit inter homines Felix, sed voluntas aduersus Deum semper infelix, natione Barbarus, moribus sæuus, facultatibus potens, catholicorum persecutor acerrimus. Hic beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliandos occultè multos, quos deceperat, suspicatur. Neque virum dignum sacerdotio, verè adhuc esse monachum credidit, sed cum sub habitu monachi sacerdotis officium putat implere. Et reuera sacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliando, sed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationem salutaribus monitis inuitado: cuius sermo dulcis & rectus, quia dura quoq; corda mollebat, nec immeritò hunc presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter, insani furoris stimulis cõcitatus, Dei seruos crudeliter persequi, & per omnes vias custodibus distributis, ambulantium simpliciter obsidet itinera. Necessarium quippe fuerat athletas fortissimos, voluntarijs abstinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululum tradi manibus: vt martyrialis agonis effecti participes, illata discerent supplicia tolerare, pbaturi quid profecissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, à fide vera minimè defecissent. Nescientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fiduciam conscientie, nihil timentes, simul ambo gradiebantur secum loquentes.

Cap. 10.

Et ecce subito quasi violentia sæuissimæ tempestatis inuadit incautos, diuidit iunctos, ligat diuisos, & feralibus vinculis oneratos, perducit ad presbyterum vincos: Efficiuntur subito sine crimine rei, sine belli sorte captiui. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, pœnas ingerunt Arriani. Tunc antequàm tenerentur, Felix Abbas paucos solidos, vnde fratrum sustentabatur inopia, simpliciter vbi metus suaserat, proiecit, & custodiendos Dei seruis, ipsi Deo committit. O diuini singularis potentia miraculi. Nemo valuit solidos illos proiectos adspicere, nullus permixtus est victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus presbyter intonat: Cur ex vestris regionibus occultè venistis Christianos reges euertere? Benè enim miser Christianos reges esse dicebat, in quibus Christum regem regum miserabiliter exufflauerat, & quos filium patri æqualem negare, similis Antichristo docuerat. Illis ad hæc veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præcepit verbera primitus. Igitur Felix Abbas vehementi charitate commotus, Parcite, ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perferre. Nolite istum cedere, inter vos

Sistitur Ar-  
rianus pre-  
sbytero cõ-  
socio.

Vide seru-  
delitatem  
hæretici.

stas

stras manus forsitan moriturum. Conuertatur in me vestra crudelitas: ego scio quid confitear, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, remoueri paulisper beatum Fulgentium iubet, atque illum grauius cædi ministris sauiissimus imperat. Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus subditur. Dolorem quippe cum gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Ecce qualis fuit beatus Fulgentius circa amicos, ut vsque ad mortem diligere mereretur. Ista quippe charitas beati Felicis, vitæ illius sanctæ magnum perhibet testimoniū. Neque enim salutem suam pro salute illius despiceret, nisi prius sibi & multis vtilem iocundumque sentiret. Imitentur utrosque, qui Deo placere desiderant. Alios doceat beatus Fulgentius sic viuere inter fratres, ut amentur, foueantur, & in summis necessitatibus adiuuandi, etiam si periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Felicis Abbatis exemplum, melioribus fratribus & in Dei timore plus proficientibus, omnem gratiam bonæ voluntatis impendere. Quando enim talis charitas inter fratres fuerit, qualis inter sanctissimos viros fuit, vis totius tentationis superatur: inimicorum verò pertinacia continuo frangitur: quauis tunc sauiissimus presbyter etiam de Felicis Abbatis iniuria minimè satius, nec beato Fulgentio parcendum putauit.

Beatus autem Fulgentius, vir omnino delicati corporis, utpotè ex familia natus illustri, violentos impetus fustium, repentini doloris acerbitate crescente, vix tolerans, sicut ipse nobis postea referebat, cogitauit presbyteri furētis insaniam vel molire, si posset, vel certè paululum, donec recrudesceret, auocare: quò facilius inter ipsas moras inueniret spatium respirandi, nè continuata poena omnino intolerabilis fieret. Dico aliquid, si loquendi potestas tribuitur: dum caderetur, exclamat. Tunc presbyter, putans eum confiteri velle, iubet quiescere cadentes, & sic adhuc ad flagella suspensum, loqui præcepit quod volebat. Vbi dum beatus Fulgentius eloquentiæ soliti sermonibus blandis, suæ peregrinationis narrare aggressus historiam, presbyterum faceret attonitum, diuque nimia verborum suauitate delinitum, penè totius crudelitatis redderet oblitum, miratur presbyter beati Fulgentij facundiam, probat sapientiam, magnumque aliquem virum conijciens, erubescit inferre violentiam. Sed nè proderet suis suam superatam fuisse sequitiam, Cedit, ait, iterum fortiter, & multiplicatis flagellis lacerate verbum. Me etiam, puto, seducere cogitat, longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere molitur, ignoro. Recrudescit iterum manus vesana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur. Tandem presbyter de illata cæde confusus, virorum laudabilium merita sentit, nec apud se eos tenere diutius ausus est: sed deformiter decaluatos, ablatis etiam omnibus vestimentis, ex domo sua nudos inanesque proiecit. Sed nec illa decaluatio viris sanctissimis turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem: quos tolerata propter odium religionis iniuria, primè iam confessionis decorauerat ornamento, superna gratia fulcendos. Processerunt itaque de domo presbyteri, tanquam de loco gloriosi certaminis, insignis victoriæ laureis coronati: reuersique per campum, vbi fuerant capti, solidos, quos Abbatem Felicem proiecisse diximus, integro ibi numero seruatos inueniunt, & quasi ex diuina manu restitutos hilariter accipiunt: agentesque ineffabiles gratias Deo, qui consolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad proximos fratres. Huius autem crudelissimi facti detestabilis opinio, cunctam simul moestificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoque Arrianorum episcopus dolet mastratum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes eius cognitos habebat idem episcopus, ipsumque beatum Fulgentium singulariter adhuc laicum dilexerat, aduersum presbyterum suæ religionis & parochiæ, qui cædis author extiterat, grauius commouetur, vindicare beatum Fulgentium parans, si querelam de memorato presbytero deponere voluisset. Sed beatus Fulgentius multis, ut hoc faceret, suadentibus: Non licet, ait, in hoc seculo vindictam querere Christiano. Nouit Deus, quomodo seruorum suorum defendat iniurias. Iste presbyter si grauissimi sceleris inter homines, me agente, receperit ultionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionem: maxime quia multos paruulos scandalizare poterit, si episcopi Arriani iudicium qualiscunque peccator, tamen catholicus & monachus, queram. Nolens ergo retribuere mala pro malis, & vitam suam sciens necessariam bonis, nè quam forsitan hereticorum violentiam denuò paterentur, ex illa

Ceditur so-  
cius Fulge-  
tij.

Cap. 11.  
Verberatur  
etiam Ful-  
gentius.

Post verbera,  
cui ignominia di-  
mittuntur.

Cap. 12. prouincia rursus egrediuntur, & ad vicina prouinciæ suæ loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potius habere vicinos, quàm pati molestissimos Arrianos.

Fulgentius meditatur profectio- in Aegyptum. Iuxta ciuitatem proindè, quæ Ididi nuncupatur, fundare monasterium incipiunt, vbi paruo tempore Domino seruietes, insitebant operibus charitatis: donèc subitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legens, institutionum simul atque collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit: duabus videlicet ex causis, vt vel ibi deposito nomine abbas, sub regula viueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur. Et quia desiderium suum impediri poterat publicatum, quærit primitus occasionem proficiscendi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipsius mœnia ciuitatis, vno tantum fratre, cui nomen fuit Redemptus, socio peregrinationis electo, nauè conscendit, Alexandriam petiturus, nullos fortè sumptus peregrinationi tantæ necessarios secum ferens, sed in Deo, qui diues est, spem suam firmiter ponens, suauiter canebat cum David: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque flatu prospero consequentibus, Syracusanum contigit feliciter portum: Dei que summi prouidentia gubernante, ductus est ad hanc ciuitatem, vbi tunc ecclesiam catholicam beatus papa Eulalius gubernabat, vir eximiæ sanctitatis, admirabilis hospitalitatis, perfectissimæ charitatis: in cuius corde thesaurus sapientiæ spiritalis absconditus, multos talentorum Dominicorum negociatione ditabat. Virtute enim discretionis super omnia decoratus, monachorum professionem singulariter diligebat: habens etiam ipse monasterium proprium, cui semper adhærebat, quotiès ab ecclesiasticis actibus vacabat. Ad hunc ergò beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hospitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diù latere permittitur. Mox enim, sicut moris est, in conuiuio sacerdotum, dum de diuinis rebus ortus est sermo, virum singularis scientiæ locutio sua continuò prodidit. Intellexit episcopus, ex ornatu sermonis & responsionum moderatione, sub monachico habitu magnum latere doctorè: distulit tamen eundem vel quis esset, cur ve aduenisset, conuiuii presentibus, inter epulas querere. Post prædium verò cum meridianis horis in domo sua deambularet episcopus, per fenestram respiciens, obseruantem sibi, sicut ceteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuò peculiariter vocans, De institutionibus, ait, & collationibus loqui cœperas, dum pranderemus. Affer mihi, obsecro, codicem, si portas. Ille sine mora iussis obediens, codicem detulit, in quo quid cõtineretur, verbis proprijs iussus exponit. Admiratur sanctus Eulalius scientiam iuuenis, & tali hospite delectatus, cur ex Aphrica venerit, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiam notam, si desiderium suum fateretur, incurrere: Parètes, inquit, meos requiro, quos in illis partibus viuere peregrinos audiui. Verè enim parentes suos requirebat, quorù suauissimos mores imitari cupiebat. Intellexit episcopus responsum non manifestum, totiusque itineris eius per alterum fratrem, qui fuit simplex, inuestigat causas. Ibi tunc beatus Fulgentius salubriter proditus, veritatem simpliciter confitetur: iturum se ad vltimam Thebaidè regionis eremum dicit, vt illic, sicut lectio monebat, mudo mortuus viueret, vbi maior abstinentium numerus assumptioni suæ nullum gigneret impedimentum, sed forte potius præberet exemplum. Rectè facis, respondit episcopus, cupiens meliora sectari: sed scis, quoniam Deo sine fide impossibile est placere. Terras, ad quas pergere concupiscis, à communionem beati Petri perfida dissensio separauit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abstinentia, non habebunt tecum altaris sacramenta communia. Quid ergò proderit affligere ieiunijs corpus, vbi solatijs spiritalibus indigebit anima, quæ multò melior est corpore? Reuertere fili, nè vitæ melioris intuitu, periculum rectè fidei patiaris. Ego etiam quondam iuuenis, antequàm me pontificalis honoris gratia præueniret indignum, diù cogitavi sanctissimæ huius professionis in ipsius prouinciæ monasterijs adimplere propositum, sed hæc causa me prohibuit assumpra perficere. Consentit beatus Fulgentius momentis patris consilio salutari, suæque intentionis feruore deposito, suadetur ibi apud Syracusas paucis mensibus degere, sancto Eulalio præbente victum & hospitium congruum. Sed quia bonæ mentis indoles nunquam vacat, charitatis opera semper exercens, in ipso paruissimi hospitij quod acceperat, habitaculo cœpit hospitalitatem multis superuenientibus exhibere, peregrinus & alterius indigens solatio, consolan-

P sal. 22. Appellit Syracusas.

Eulalius, Syracusanus episcopus.

Monasterium S. Eulalij.

Heb. 11. Cõmunio Romanæ Ecclesiæ.

Hospes hospitalitatem exercet.

solandos suscipere peregrinos. Miratur sanctus Eulalius affluentem sancti animi libertatem, magnoque gaudio saginatur, dum per manum beati Fulgentij, cui victum quotidianum nihil habenti ministrabat, alimenta ministrari non habentibus videret: Et si fas est dicere, comparatione minorum crescere maiores solere, quāuis esset sanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omninò perfectus, opera tamen beati Fulgentij considerans, de die in diem plùs misericors efficiebatur & largus.

Peraçto itaque presentis hyemis tempore, cura vehemēs beatum Fulgētium com-  
mouet, episcopum quendam Rufinianum nomine, qui persecutionis violentiam fu-  
giendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique prouinciæ Siciliae vici-  
nus, in quadam breuissima commorabatur insula, vitam monachi laudabiliter ge-  
rens, videre indifferenter, vt eius admonitione secundò firmatus, quid facere deberet,  
agnosceret. Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minùs credebat, sed quia  
in rebus dubijs vtilissimum semper esse multorum consilium sentiebat. Per multos  
itaque pedestris labores itineris ad illum Siciliae veniens locum, cui plùs propinquior  
illa insula fuerat, vbi sanctus Rufinianus episcopus habitabat, modica nauicula de-  
portatus, sacerdoti venerabili velociter presentatur: à quo similiter, nè in Aegyptum  
proficisci perseueraret, admonitus, redire protinùs ad proprium monasterium, neque  
tamen Apostolorum memoriam prætermittere, statuit. Occasione igitur nauigij feli-  
cioris inuenta, Romam venit, & authorum secularium cõsono semper ore laudatam  
caputque mundi veraciter appellatam, festinus ingreditur ciuitatem. Fuit autem tunc  
in vrbe maximum gaudium, Theodorici regis præsentia Romani senatùs & populi  
lætificante conuentus. Vndè contigit, vt beatus Fulgentius, cui mundus fuerat olim  
crucifixus, postquam sacra martyrum loca venerabiliter circuiuit, omnesque seruos  
Dei, quorum in breui notitiam capere potuit, humili obsequio salutauit, in loco, qui  
Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romana  
curia nobilitatem, decus, ordinemque distinctis decoratum gradibus adspectaret, &  
fauores liberi populi castis audiens auribus, qualis esset huius seculi pompa gloriosa,  
cognosceret. Neque tamen in hoc spectaculo libenter aliquid intuetur, neque illis nu-  
gis secularibus superflua illectus delectatione consensit: sed indè potiùs ad illam su-  
pernam Hierusalem feliciter desiderandam vehementer exarsit, salubri disputatione  
presentes sic admonens fratres: Quàm speciosa potest esse Hierusalem cælestis, si sic  
fulget Roma terrestris? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligētibus va-  
nitatem, qualis honor & gloria præstabitur sanctis, contemplantibus veritatem?

Multa his similia beatus Fulgentius illo die salubriter disputauit, & iam toto corde  
monasterium suum reuifere cupiens, ad Aphricam velociter per Sardiniam nauiga-  
uit, vix credentibus præ nimio gaudio monachis suis, beatum rediisse Fulgētium. Ne-  
sciebat planè sancta fraternitas, quid primitùs ageret: vtrum de absentia patris que-  
reretur, an potiùs de presentia letaretur. Nullus tamen ausus est eum, quia discesserat,  
culpare, sed cuncti potiùs satagebāt pro reditu eius Deo gratias agere. Iunguntur ser-  
uorum Dei gaudijs etiam laici, lætantur omnes honesti ac nobiles viri, quòd beatus  
Fulgentius Aphricanæ Ecclesiæ doctor prædestinatus, non diù fuisset in transmarinis  
regionibus occupatus. Certatim denique singuli properant ampliora præbere solas-  
tia \* pietatis, quibus foueretur animus reuertentis. Offeritur à quodam, nomine Syl-  
uestrio, benè Christiano, & prouinciæ Byzacenæ primario, locus apud monasterio fa-  
bricãdo, cuius gleba pinguis ac fertilis, instituendis hortis oprabili fecunditate con-  
grueret, & quod plùs eligendum videbatur, longè adhuc à furore bellico constitu-  
tus, quietissimæ pacis securitatem plenissimam daret, honestis plurimis per vicinas  
possessions commanentibus: quorum frequens oblatio, transactionem monachis  
facilimam promittebat, vt regnum Dei quærentibus, nulla cura secularis transactio-  
nis obstreperet. Libenter itaque beatus Fulgentius hominis religiosi deuotam  
suscipiens oblationem, sine mora in loco sibi concessò monasterium fundat, pluri-  
mosque ad conuersionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat nu-  
merum, & magnæ congregationis efficitur pater. Quauis sanè spiritalia medita-  
ri iugiter concupisceret, ampliori tamen sollicitudine distendi compellitur, ocium  
sanctum quærens ex dilectione veritatis, & negocia multa suscipiens ex necessi-  
tate charitatis. Vndè victus aliquando contemplatione meliorum, lectioni &

Cap. 13.  
Rufinianus  
episcopus,

Romã petie  
religionis  
ergo.  
Theodori.  
cus 2. in Ita-  
lia Gottho-  
rum rex.  
Inuifit sa-  
cra marty-  
rũ loca Ful-  
gentius.

Cap. 14.

\*charitatis

Construit  
monasteriũ  
Fulgentius.

orationi tantum vacare desiderans: cogitavit diu, quomodo sarcinam presentis oneris abijceret, & sub aliorum regimine constitutus, ipse potius sub regula viveret, quam viuendi regulam ceteris traderet, secundum Dei preceptum magis vtile iudicans imperantibus obedire, quam obedientibus imperare. Cogitanti vero ea diutius, talis subito sententia nascitur. Est in medio vadosi maris sinu monasterium \* Viuccensi litori proximum, Vennesensi autem maxima ex parte contiguum: vbi neque hortos colere paruissimi scopuli limes sinit angustus, neque ligni vel potabilis aque consolatio saltem ministratur exigua, sed rei vtriusque per breuissimas nauiculas quotidie sufficientia preparatur. In hoc monasterio rigidi propositi disciplina antiqua seruatur, ab infantia sua plurimis vsque ad decrepitam senectutem sanctissime ibi viuentibus, sanctaeque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbi tunc duo presbyteri peculiare, & merito mirabile, & immaculata senectutis honore venerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquam de coenobio recedentes, sed ecclesiasticae dignitati multos viros idoneos nutriendos. Ad hoc igitur monasterium clam beatus Fulgentius proficiscitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem super ceteros scientia mirabili, eloquentia speciali, sed subijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia singulari. Memor quippe illius euangelicae sententiae, qua Dominus noster dicit, Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris: Omnes suas mortificat voluntates: ieiunijs insuper, orationibus, vigilijs & abstinentiae vacans, totumque se cum vitijs & concupiscentijs secularibus crucifigens, manibus etiam suis delectabiliter operabatur. Nam & scriptoris arte laudabiliter utebatur, & palmarum folijs flavellos sepiissime contexebat. Cui operi, etiam cum fuisset abbas, in suo monasterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus insistebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus.

Clam aliud  
petit cenobii,  
posito abbatis nomine.

Ioan. 6.

Cap. 15.

Humilitas  
sancti viri.

Cogitur redire ad abbatis officium.  
Fit sacerdos

Cap. 16.  
Non licet  
ordinare  
episcopos.

Sed quanta in eodem monasterio latitia, tanta in illo exorta est tristitia. Gaudebant isti, qui eum suscipiebant: dolebant illi, qui amiserant. Nascitur inter eos noua pugna charitatis. Isti nouum socium tenaciter amplectuntur, illi antiquum patrem reddi sibi suppliciter deprecantur. Isti se ornari de eius praesentia, illi de absentia deficere confitentur. Beatus vero Fulgentius magis volens discere quam docere, consentit hic esse, vbi fuit inferior: & trepidat illuc redire, vbi cunctis posset esse superior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex necessitate consilium sumens, patrocinio sancti Fausti episcopi insulanos monachos pulsat. Ille protinus episcopali autoritate suum esse monachum Fulgentium allegat, sibi que reddi, & vbi ipse iusserit, viuere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus: ipsum vero Fulgentium, nisi consentiat, inobedientibus similem pronunciat iudicandum. Quid multa? Deponitur rursus beatus Fulgentius ad monasterium proprium, subire precipitur abbatis officium: & ne iterum a desiderio spiritali mutabilis fieret, repente cum sacerdos presbyterum consecrat, ut abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monasterium relinquere, nec in alia posset ecclesia fortuito ordinari.

Victus ergo, & honoris compedibus victus, coepit iam beatus Fulgentius aequanimiter monasterium suum regere, fama que crescente laudabili, super omnes Africae provincias innotescere: in ipso autem Vintorum territorio tanquam proprius episcopus honorari, paratis omnibus, quando cunque facultas ordinandi episcopum coefferisset, beatum Fulgentium primum sacerdotem vocibus petere & mentibus, nec alterum nisi beatum Fulgentium sibi consecrari permittere. Desiderium deinde populorum Deus videbat, ipsum quoque beatum Fulgentium non latebat.

Sed quia tunc regalis autoritas episcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus prouidere pastores licebat, securus huius interdictionis tempora transigebat, superfluum iudicans honorem fugae praesidio recusare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Postquam vero sacra turba Pontificum, qui remanserant, communicato inter se consilio, definiuerunt aduersus preceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes aut regis iracundiam, si qua forsitan existeret, mitigandam, quod facilius ordinati in suis plebibus viuerent: aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiam fidei confessione, quos dignos inueniebant promotione: ministerium vero suum facilius impleturos, atque inter ipsas tribulationes

latrones proprijs plebibus solatia prestituros: fit repente communis assumptio, presbyteros, diaconos, & si quos inueniret electio, rapere, benedicere, consecrare, certim in locis singulis properantibus, nē in tali studio aliquis aut tardus, aut nouissimus videretur. Tunc beatus Fulgentius eligentium vota velociori preueniens fuga, latebris incertis absconditur, nec quæsitus vllatenus inuenitur. Plebs ipsius loci, vbi fuerat monasterium constitutum, differre suam prorsus electionem, donc inueniret beatum Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, nē, dum diu beatus Fulgentius quæritur, fama hæc Carthaginem perueniret, atque inde rursus regalis interdictio nasceretur: ita compellente festinationis necessitate, suadentur sibi de suis clericis alterum quærere. Sic per multa loca, vbi beatus Fulgentius aut solus, aut primus electus est, postquam minimè potuit inueniri, dedit alijs honoris summi licentiam. Repleta iam fuerat prouincia Byzacena nouis sacerdotibus, & penè vix paucarum plebium cathedræ remanserant destituta: regis quoque commota scuitia cunctos iam decreuerat exilio mancandos, in ipsum primitus ordinatorem, id est, primatem, nomine Victorem, procedente sententia: qui iam à seruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur: & omninò succedente maiore tristitia, versa fuit in publicos luctus ordinationis assumptæ lætitia. Tunc occultis nuncijs edocentibus, transisse tempus faciendæ ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis episcopos haberi proprios, ipse rursus monasterij sui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, sed omninò se pontificalis dignitatis euassisse sarcinam gaudens.

Veruntamen altiori cōsilio Deus noster prædestinata perficiēs, cui dederat docendi salubriter facultatem, doctrinæ salutaris dare iam volebat auctoritatem, nē deesset fidei Catholicæ contra Arrianos fidelissimus prædicator. In tempore ergo tribulationis abscondere noluit vas electionis, per quem disposuerat implere officium prædicationis. Erat adhuc Ruspæ oppidum nobile, clarissimis habitatoribus prorsus illustre, cui nullus fuerat episcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire voluerat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipse merebatur, nec alterum patiebatur accipere. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, per potētiam secularis actionis ministrabat vires ambitionis. Dolor honestorum ciuium mentes vehementer angebat, cur soli remanissent sine patre spiritali, qui videbantur super ceteros excellere nobilitate carnali: cum repente fama verax dolentibus nunciat beatum Fulgentium, quem tot loca primo sacerdotio iudicauerant dignum, nullatenus tempore ordinationis inuentum, remanuisse presbyterum, gloria maiore vestitum, quod honoris superioris sic calcauerat appetitum. Illis, quibus displicebat superbus ambitior, placet iste laudabilis excusator. Consentitur ab omnibus, ipsum sibi esse seruatum, propterea minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Nesciente igitur beato Fulgentio, Victor primas in itinere petitur à Ruspensibus, & vicinis episcopis ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violentæ multitudinis manu, repente beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex esse non rogatur, sed cogitur.

Indè ad episcopum, qui admonitus fuerat ordinationē celebrare, perductus, ignoti populi constituitur pater, ita vt in illo Propheticum illud compleri videretur oraculum, Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Nimis aut gratissimus viri sapientis ad spectus, & fauores populi suffragantis augebat, & à quocunque tunc videbatur incognitus, humilitate vestium blandus, modestoque incessu venerabilis habebatur. Cum verò loqui quippiam, cogente interdum ratione, voluisset, in eius ore omnis turba pendebat, ex locutione familiari considerans, qualis esset spiritalis magistri futura doctrina. Propter quod ex omnibus possessionibus, vbicunque transibat, populus confluerat ad fauendum, Ruspensi Ecclesiæ quanto seriùs, tanto meliorem confitentis prouenisse Pontificem. Diaconus porrò videns suæ ambitionis conatus vanissimos defecisse, quod solum remanere deluso poterat, sæuit, & tardus, innumeris congregatis, venient filio pacis scandalum, sicut sacer loquitur Psalmus, iuxta semitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei seruus electus, obsedit ambitior infestus. Sed vbique simplicibus subuenit Christus, nec impediri potest ab homine sacerdotis electio, quam nō præcedit ambitio. Nescio quo sancti spiritus admonentis impetio,

Fugit episcopus scopatum.

Cap. 17.

Felix, diaconus am- bitiosus.

Cogit episcopus scopatum Ruspensem suscipere.

Psalm. 17.

Diaconus reo pulsus scuit in Fulgentium. Psalm. 139.

Miffam celebrat. **Cap. 18.** rio, per alteram viam populus qui præcedebat, ambulauit, & beatorum Fulgentium, dum adhuc hostis fedet in via, super suam cathedram collocauit. Celebrata sunt eodem die diuina solenniter sacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, lætus abcessit. Quod postea Diaconus audiens, diuine voluntati, licet tardius, cessit. Hunc ilico reuertentem beatus Fulgentius benignè, affabiliter, clementerque excepit, ita vt cum postea presbyterum ordinaret. Sed vltionem debitam diuina iustitia demonstrauit omnino velociter. Ipse enim Diaconus, iam presbyter, intra annum mortuus, & procurator ei consentiens ad penuriam reductus, dederunt pœnas temporalis audacię, quibus potens est Deus præparare in futuro gratiã cęlestis indulgētię. Nos illud propterea vel commemorandum putauimus, vt ostenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuisse circa singulos autoritatem, dum cognoscerent in istis vigilasse diuinam seueritatem.

**Honores nō illi mutant mores.** Suscepit interim beatus Fulgentius episcopatum sine aliqua ambitione, cum maxima deuotione, manente in cōtradiçtores diuina vltione. Nec ita factus est episcopus, vt esse desisteret monachus: sed accepta Pontificis dignitate, professionis præteritę seruauit integritatem. Seruata verò professionis integritas, plūs ornauit Pontificis dignitatem. Nunquam denique preciosa vestimenta quefuit, aut quotidiana ieiunia prætermisit, aut conditos suauiter cibos vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere & resolueri rigidum propositum voluit, sed vna tātum vilissima tunica siue per æstatem, siue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, sicut omnes episcopi, nullatenus utebatur: pelliceo cingulo tãquã monachus utebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium corporalium fugiēs, vt nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æstatis simpliciter uteretur. Intra monasterium sanè interdum solēas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam preciosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit, quãdo temperies aëris inuitabat, solo pallio intra monasterium coopertus. Scapulis verò nudis nunquam à nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit. Sux autem cōtinentiã Deo teste fidutiã gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat: & in tempore sacrificij mutãda esse corda potiùs, quã vestimenta, dicebat. Huic beatissimo sacerdoti nullus aliquando extorsit cuiuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, ptisanas & oua, quãdiu iuuenis fuit, sine oleo, postquã verò senuit, superfluo oleo māducauit: ideo persuasus oleum accipere, nè caligo præualens oculorum, lætionis impediret officium. A vino autem sanus semper abstinuit. Si quãdo verò compellente infirmitatis necessitate, vino modico vti compulsus est, calicibus plenis aqua superfundens quippiam meri, nec saporis eius, nec odoris iucūditate fruebatur. Antequã vigilię à fratribus nunciarentur, ipse semper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuiusq; spiritali meditationi solus vacabat: quæ se per diem filiorū Ecclesię necessitatibus occupari iugiter sciebat. Ad agēdas cū seruis Dei vigilias interdum descēdebat, sed priuatas apud se vigilias studijs, quę dixi, multo laudabilius exercebat.

**Carnibus perpetuò abstinuit.** In nullo autem loco visus est sine monachis habitare: propter quod à ciuibus Ruspensibus hoc primum beneficium ordinatus episcopus postulauit, vt fabricãdo monasterio locū cōgruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire festinantibus optimo sacerdoti, quidam nomine Posthumianus, Christianissimus & inter suos nobilissimus ciuis, agellum proprium fideliter obrulit, non longè ab ecclesia constitutum: vbi pinis cōsurgentibus in excelsum, speciosi nemoris virebat amœnitas. Excepit beatus Fulgentius libentissimè locum, cuius etiam ligna necessaria futura fabrica conspiciebat: protinusque beatorum abbatem Felicem venire velocius persuasit, cum maxima penè totius cōgregationis multitudine, nisi quod paucissimos fratres in illo monasterio dereliquit, quibus vnum ex fratribus, Vitalem nomine, præposuit. Tali verò charitatis lege monasteria vtraque præcipiebat vniri, vt quasi non fuissent locis diuisa, sic essent vnanimitate coniuncta. Si quos autem novos monachos vel in isto, vel in illo monasterio Christus acquireret, tempus inter se conuersionis ordinemque seruarent: & si quando ad se videndos, iubentibus duntaxat prioribus, venirent, non vt hospites, sed quasi vnus congregationis homines susciperentur: beati verò Fulgentij

**Item vino sanus.** **Cap. 19.** Nufquam degit sine monachis. epi-

episcopi prouisione communiter gubernati, patrem spiritalem simplici venerarentur affectu: sic beato Fulgentio singula disponente, nè suscepta regendorum sarcina clericorum, consolationem perderet monachorum.

Interea repente diriguntur ministri regalis furoris, vt detentus etiam ipse, cum ca-  
 teris in exilium Sardiniam confessor Christi nobilis truderetur. Abductus ergò velo-  
 citer, licet doleret ecclesiam suam nullis adhuc eloquiorum suorum monitis erudi-  
 tam, remansuramq; protinus destitutam: sapienter tamen tristitiam gaudio maiore  
 vincebat, quòd tam gloriosæ cõfessionis esse particeps inchoabat. Comitantibus er-  
 gò monachis simul & clericis, magister egregius vtriusq; professionis exijt, flentibus  
 laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Ca-  
 tholicam mente libera, voce forti coram regibus & potestatibus confiteri. Suscepit  
 cum Carthago venientem, fructumq; eius notitiæ in paucis diebus fideliter gustans,  
 multa obtulit munera: quæ beatus Fulgentius monasterio illi, quod fabricari dele-  
 gauerat, profutura mandauit. Ipse verò nauem crucifixo corde & corpore nudus af-  
 scendit, habens secum plurimas diuitias scientiæ singularis, quibus omnes vbicunq;e  
 veniebat, indeficiente largitate pascebat. Inter alios sanè episcopos, cum quibus exili-  
 um commune susceperat, tempore ordinationis erat inferior, sed patientiæ & chari-  
 tatis virtute non inferior. In rebus enim dubijs, vbi quàm maximè consilium peteba-  
 tur, si quandò inter se cõfessores beatissimi de communi vtilitate tractabant, vltimus  
 quidem sedebat: veruntamen ipsius sententiam Primas vel omnes qui Primatem se-  
 quebantur, audire & facere cupiebant: quauis ille nihil sibi per inanem gloriam ven-  
 dicans, deferret honorem congruum prioribus suis. Si enim cogebatur respondere  
 consulentibus, ita paratus erat semper obedire iubentibus, nè præsumeret aliquid ex-  
 torquere nolentibus. Post deliberationis autem longissimas moras, quicquid de fini-  
 tio communis inuenerat, eloquenter allegandum sensibus ceterorum beato Fulgen-  
 tio dimittebatur. Hinc etiam quodocunq;e transmarinis literis de fide vel de diuer-  
 sis quæstionibus interrogabatur episcopi, respondere pro omnibus ab omnibus ei im-  
 ponebatur. Ita sicut sanctæ memoriæ Aurelius, Carthaginensis antistes ecclesiæ, inter  
 sua priuilegia meruit, vt literas ex Africano concilio dandas solus ipse scriberet: sic  
 iste meruerat, vt literas ex illo concilio dirigendas, solus ipse dictaret. Sexaginta qui-  
 pe & eo amplius episcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua & ingeniū bea-  
 tus Fulgentius episcopus fuit. Propterea quodocunq;e rescribebat consulentibus,  
 episcoporum ceterorū dicebantur nomina in titulo, sed solius beati Fulgentij sermo  
 tenebatur in stylo. Præter istas quoq;e publici tractatus epistolas, si quis fortè ex ipsis  
 episcopis absentem plebem suam corrigere vel monere voluisset, ad beatum Fulgen-  
 tium accedebat, & per ministerium linguæ eius, officium suæ dispensationis imple-  
 bat. O mirabilem virum, non sibi soli, sed & omnibus natum. Sola cum Ruspensis Ec-  
 clesia meruerat doctorem, & pars maxima concilij Byzaceni de ipsius sermone viuere  
 bat. Quicunque in qualibet sacerdotum exultantium plebe tentabat inquietus exister-  
 re, vel episcopi proprii iussa contemnere, beato Fulgentio distante, sic corripiebat  
 absens, vt satisfactionis remedium querens, enauigato mari, continuò fieret præ-  
 sens, & per ipsum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam senserat excommunica-  
 tus, impetraret veniam salubriter humiliatus. Ipse nanque beatus Fulgentius erat vl-  
 tor, ipse intercessor: cum collega vltor, pro ministro intercessor. Ab ipso procedebat  
 gladius, vnde superbiorum ceruix dura caderetur: & per ipsum rursus beneuolentiæ  
 medicina præbebatur, donè supplicum fratrum pusillanimitas sanaretur. Inter ipsa  
 sanè primordia gloriosi exilij, monasterium congregare, paucos secum monachos  
 ducens, minimè potuit: sine fraterna tamen congregatione vitam ducere nesciens,  
 cõepiscopos suos, Illustrem scilicet & Ianuarium, habitare secum persuasit volentes:  
 quibus vnico seruiens charitatis affectu, similitudinem magni cuiusdam monasterij,  
 monachis & clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis cõmunis mensa, com-  
 mune cellarium, communis oratio simul & lectio. Nullus se super alterum insolent-  
 ter efferebat, nec proprijs fratribus amplius aut peculiariùs consulebat, nisi quòd  
 magis illi monachi, qui beatum Fulgentium sequebantur, districtioris abstinentiæ re-  
 gulam custodientes, nihil omninò proprium possidebant, nec inter alios clericos cle-  
 ricorum more vivebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quæ spiritualibus monitis  
 ita

Cap. 20.  
Truditur in  
exilium.

Ei sententiã  
quanti fecer-  
unt episco-  
pi exules.

Nomine  
omni episco-  
porum red-  
dit responsa  
literis.

Sexaginta  
episcopi  
exules.

Efficacia  
scriptorum  
Fulgentij.

Monachi &  
clerici si-  
mul degunt.

itā subiectorum sibi corda transferret à terrenis <sup>in</sup> voluptatibus ad spirituales caelestesq; delicias, vt boni propositi manente censura, non seducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidie ante oculos eorū gerebantur, exempla. Quis illius habitationis dignè explicet laudes? Domus illa, tunc Calaritanæ ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat affligtus percipere remedium consolationis: ibi gerebantur inter discordantes pacis & concordiaē pacta fidelia. Diuinam volentibus audire diligentius lectionem, ministrabat ibi Dominus plenissima expositionis ædificationem. Delectabat nobiles viros, si fieri posset, quotidie beatum Fulgentium cernere disputantem: libebat indigentiam sustinentes, indè petere suppliciter elemosynam corporalem, vnde doctrinam quoque sumeret spiritalem. Frequenter enim beatus Fulgentius, quos, multa largiendo, de temporali fame liberabat, renunciare seculo, sapienter admonendo, faciebat, & quauis nihil habentes, habendi voluntatem contemnere suadebat: itā cupidus semper acquirendæ ad cœnobium fraternitatis, vt quauis omnibus omnia nōset esse, monachorum tamen professioni sociare cunctos & optaret, & vellet. Hæc fama per singulos dies crescens, Carthaginensis quoque ecclesiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certissimis testibus ex illa prouincia venientibus, beatum Fulgentium commendabat absentibus.

Pertrahit  
multos ad  
monasticæ.

Cap. 21.  
Persecutio  
Trafamun-  
di regis.

Interea Trafamundi regis aduersus religionem Catholicam mens implacabilis & ira terribilis, inter asperas persecutiones subdolasq; factiones, quibus æqualem Deo patri negare Christum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promissionibus inuitabat, sub intentione plus decipiendæ multitudinis simulare coepit, rationem se simpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius posset in suis erroribus assertionem conuinci. Proponebat denique multas ineptarum tendiculas quæstionum, nec si quis ei respondere voluisset, aut despiciebat, aut repellebat: immò quasi patienter audiens, satisfieri sibi non posse iactabat. Et reuera quis homini tam obdurato corde valuisset lumen ostendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religiosos, audaces fidei suæ constantia, per occasiones à Domino preparatas, studio si regis conuincere blasphemias. Dicitur autem requirenti diutius, quis plenissime posset testimonijs euentibus vindicare veritatem catholici dogmatis, esse inter episcopos exulantes beatum Fulgentium, cui nihil deesset in scientia, plurimum redundaret in gratia, qui sapiēter & eloquenter roganti regi satisfaceret. Protinus rex probare cupiens sacerdotem, cui generaliter testimonium bonum tota nostræ religionis perhibebat Ecclesia, seruum strenuum celeriter dirigit: à quo sine mora ductus atque perductus, intrauit Carthaginem lætus: vbi tãquam fidelissimus dispensator, erogandi talenta sibi credita reperiens occasionem, coepit in hospitio proprio venientes ad se catholicos orthodoxos diligenter erudire, rationem reddens, quomodo pater & filius & spiritus sanctus, manente trium personarum differentia, Deus vnus à fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio facundi sermonis suauitas, tanta in vultu eius micabat hilaritas, vt certim fideles vniuersos sancta charitas traheret vel interrogare doctissimum virum, vel audire quoties ad interrogata respondebat. Ille verò verbum Dei sine inuidia tabescente communicans, occurrebat interrogationibus omnium, neminem despiciens, nullum iudicās improbum: paratus etiã ipse, si cui fortè Deus per spiritum sanctum melius reuelasset, audire vel discere, tenere, sequi, approbare, sub officio doctoris, humilitatem discipuli benignus & mitis exercens. Vnde contigit, vt multo doctior & seipso melior fieret, lucra Christo maiora perqui-

Fructus do-  
ctrine S. Ful-  
gentij apud  
Carthaginē

rens. Alios enim iam rebaptizatos, errorem suum plangere docebat, & reconciliabat: alios autem, nè suas animas pro terrenis commodis perderent, admonerat: & quos iam perditioni proximos sentiebat, itā blandis sermonibus leniebat, vt propter eius benevolentiam verecundarentur cogitatum implere malitiam, reuersiq; velociter agerent poenitentiam. Confortati alij verbis eius, & doctrinae eius sale conditi, redarguebant Arrianos hæreticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia factum fuit, vt per vnum sacerdotem, cuius sapientiam rex voluerat experiri, sapientium numerus apud Carthaginem cresceret, & per ministerium persecutoris fides Catholica incrementum potius, quàm defectum, acciperet.

Cap. 22.

Hæc omnia rex per occultos nuncios discens, egregij sacerdotis ingenium, sapientiam, doctrinam, fidem, pietatem, mansuetudinem, continentiam probat, & conuenientem

entem famam suam praconij talem esse, qualis praedicabatur, agnoscit. Dicta proinde quaedam, veneno plena perfidia, legenda ei celeriter dirigit, responsionem sibi flagitans reddi. Suscepit haec doctissimus pontifex, & longissimam narrationis ineptias per obiectionum capitula diuidens, responsiones subiecit breues, probabiles, necessarias, auctoritate testimoniorum graues, & totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis sapientibus viris diu multumque collatas, & ad populi notitiam perductas, regi quoque longa expectatione suspensio tradidit ingerendas: quas ille barbarus intently perlegens, quia nunquam praedestinatus fuerat ad salutem, laudat sapientiam, miratur eloquentiam, praedicat humilitatem, neque tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginensis autem populus, triumphus spiritualis interpretis, propositiones regis fuisse conuictas laeto murmure confitetur, & catholicam fidem semper esse victricem, coniunctis beati Fulgentij laudibus, gloriatur.

Adhuc tamen rex virum doctissimum probare desiderans, de alijs eum quaestionebus rursus interrogat, & interrogationem suam semel tantum beato Fulgentio praecipit legi, neque meditando, neque describendo tribuens facultatem. Timebat enim, ne verba eius conuincenda, sicut prius, sermonibus eius infererentur, totiusque ciuitatis iudicio victus esse iterum reprobaretur. Beatus vero Fulgentius semel sibi lecta vix recollere praualens, respondere differebat: sed respondere eum rex magis ac magis imperabat, responsionis arguens moras, & cautelam sanctissimi viri, diffidentiam iudicans. Vnde idem pontifex discretionis virtute subnixus, ne qua forsitan per populum mendacia spargerentur, quibus fingeretur aut non potuisse, aut noluisse beatum Fulgentium regalibus quaestionibus obuiare, tres libellos mirabiles facit: vbi memoratum regem simpliciter alloquens, totius quaestionis seriem, quam tenui auditu perceperat, late reuulabat, docens animam rationalem Christo Domino in susceptione carnis minimè defuisse. Tunc rex admiratione maxima repletus, nihil amplius est interrogare ausus, nisi quod vnus ex episcopis eius, Pinta nomine, quasi respondere conatus, tacere potius noluit, quam respondere aliquid potuit. Cui tamen illico beatus Fulgentius alterius operis, quod aduersus Pintam titulauit, disputatione veridica restitit, & in prima defensione sua victos aduersarios, temerarie satis ostendit repetisse certamen.

De spiritu sancto interroganti presbytero Abragilae, per commonitorium paruisimum testimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum vnum simpliciter confitendum. Cuius etiam commonitorij sententias inter vtrumque illius temporis opus ordinauit oportere describi, legentibus omnibus fidelibus Catholicis, & mirantibus: erubescens Arrianis, & dolore contra ipsum murmurantibus: donec mala suggestionis occasione reperta, volenti eum regi intra Carthaginem diutius retinere, diceretur ab impijs & malis hominibus: Sine causa rex laboras: nihil tua diligentia proficit. Intantum quippe iam doctrina Fulgentij episcopi praualuit, vt de sacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proinde nisi citò subueneris, religio nostra deficiet: & quicumque à nobis est baptizatus, hominibus iterum praedicabit publicè reconciliatus: nec si persecutionem volueris concitare, timeri poterit regalis saeuitia. Multum quippe confortat & stabiles facit omnes episcopos Fulgentij praesentia.

Suggestentibus talia rex, quasi magna necessitate costrictus, assentit, & beatum Fulgentium rursus ad exilium Sardiniae reuocare compellit. Intempesta igitur nocte (sic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: sed contrario flatu resistentibus ventis, super litus tantas passus est moras, vt per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius valefaciens communicaret. Ibi autem prophetica gratia per spiritum sanctum repletus, Iuliateo viro religioso nimis afflicto, grauitè pro discessu beati Fulgentij pontificis ingemiscienti: Diutius, ait, flere noli: Citò reuertemur ad vos: Catholicae Ecclesiae libertate reparata, videbitis nos. Hoc autem, quaeso, secretum sit apud te, quod nimia charitas indicare compulit me. Sic sollicitè semper beatus Fulgentius iactantiam fugit, nec in donis spiritualibus humanam gloriam quaesuit, testimonio conscientiae suae contentus, & sola Dei misericordia fretus. Vnde etiam miracula facere nunquam delectatus, hanc gratiam sibi dari nullatenus desiderauit. Sed si quando petebatur pro infirmis & laborantibus, vel necessitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum

D depre-

Trafamundus Fulgentio quaestiones proponit.

Cap. 23.

Lib. 3. ad Trafamundum.

Opus Fulgentij aduersus Pintam.

Cap. 24. Itèr comonitorij de Spiritu sancto.

Cap. 25. Itèr relegatur.

Predicit coeterum Ierem reditum suum.

deprecari, preces suas sub hac deuotione fundebat: Scis, Domine, quid animarum nostrarum saluti conueniat. Postcentibus ergo nobis quod admonet necessitas, hoc misericordia tua concedat, vnde spiritalis non impediatur utilitas. Oratio ergo nostre humilitatis, si expediat, ita exaudiatur, vt voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti sacerdoti multum concessit: sed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potius fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat: neque sibi, sed illis, hoc concessum fuisse dicebat.

Cap. 26.

\* Miracula

Sed ne diu moras longissimas faciamus, vnam eius sententiam de faciendis mirabilibus inferamus. \* Mirabilia, aiebat, non conferunt homini iustitiam, sed notitiam hominum. Quisquis autem fuerit hominibus notus, nisi fuerit iustus, ad aeterna perueniet supplicia condemnatus. Ille vero, qui misericordie celestis ope iustificatus, in conspectu Dei solius vixerit iustus, etiamsi parum sit hominibus notus, beata sanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergo mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quanuis ampliora quotidie miracula faceret, exhortatione sanctissima multos infideles credere, multos hereticos reconciliari, multos pessimis moribus deditos, continentie faciens leges excipere: dum per eius saluberrima monita sobrietatem discerent ebriosi, castitatem sectarentur adulteri, distribuere omnia pauperibus auari rapacesque docerentur: & murato proposito, superbis humilitas, litigiosis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus plane mirabilibus beatus Fulgentius piam semper operam dedit, quibus secum comitantibus, in omni loco & tempore gloriosus, fauente aliquando sereni aeris tranquillitate Sardiniam reportatus, exultantium coepiscoporum letos animos reddidit, ipsamque prouinciam, cui tantorum presentia sacerdotum tribuebat ornatum, presentie sue luce fecit splendidam, concurrentibus vndique cum gaudio Christianis hominibus, videre athletam Christi fortissimum, qui certamine singulari sauiantis impetum regis fregerat, ad diuina castra redisse insignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum, tanto amplius exhibuisse laudabiliter humilitatem, quanto sciebat suam plus enituisse virtute: memor sine dubio scripturae monentis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Redit in Sardiniam, cunctis laetantibus.

Eccl. 5.

Cap. 27.

Nouum exstruit monasterium exul Fulgentius.

Noluit plane iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutius habitare, sed iuxta basilicam sancti martyris Saturnini, procul a strepitu ciuitatis vacante reperiens locum, Brumasio Calaritanæ ciuitatis antistite venerabili prius, sicut decuit, postulato, nouum sumptibus proprijs monasterium fabricauit: in quo quadraginta & amplius fratribus congregatis, disciplinae cenobialis ordinem custodiuit illæsum, nemini dans licentiam professionis sanctæ regulam præterire: sed principaliter hoc obseruandum monachis tradens, vt nullus eorum quicquam sibi proprium vendicaret, sed essent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec posse monachum iudicari, cui voluntas habere priuatum peculium persuaserit. Vt enim monachus lautioribus forsitan cibis vtatur, interdum cogit infirmitas corporis: vt autem cupiat in quamlibet exiguis rebus iuris proprii dominium vendicare, superbæ voluntatis & auaræ cupiditatis euidens testimonium est. Distribuebat sane ipse cum summa discretione seruis Dei necessaria vitæ subsidia, singulorum vires infirmitatemque considerans. Veruntamen quibuscunque plus cæteris consulebat, eos humilitatem custodire amplius admonebat, dicens eis: De substantia communi quisquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor, quorum est illa substantia. Debitorum porro sola iuuat humilitas. Sic efficiebat, ne quis scandalum pateretur, quando vni propter infirmitatem plus dare videbatur. Erat ei quoque nimia sollicitudo, præuenire cunctorum monachorum petitiones, ante tribuendo, quicquid tribuendum cuilibet vel necessitas, vel ratio manifesta monstraret. Si quis autem præsumpserit, priusquam acciperet, petere: negabat ei continuò, etiamsi mereretur accipere, dicens monachos debere his, quæ acceperint, esse contentos. Cæterum qui sibi \* tanquam indigeant, petunt, desiderijs adhuc carnalibus seruiunt, & omnino non perfecte de celestibus cogitant, quandiu quid sibi necessarium sit, ipsi sibi, quia non possunt negociando, petendo saltem prouidere festinant. Illos quoque veros esse monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis, parati essent nihil velle, nihil nolle, sed abbatibus tantummodo consilia vel præcepta seruare. Propterea sine consilio suo nec eum fra-

\* plus ¶

Veri monachi sint.

fratrem, qui Præpositi gerebat officium, sinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefessis viribus exercentes, lectionis autem studium non habentes, minùs diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat: In quo autem fuit scientiæ spiritualis affectus, etiam si virtute corporis destitutus, operari manibus nunquam posset, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quando coram fratribus disputabat, si quis ei quæstiones proposuisset acerrimas, in quibus excellentissimo laboraret ingenio: licebatq; generaliter omnibus fratribus, etiã natura simplicibus, parùmve intelligentibus, vndè vellent, interrogare: nec priùs, quàm satisfactum sibi confiterentur, rationem reddere, victus tædio vel labore, cessabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corripere inquietos corde tranquillo: ita vt tunc magis quando putabatur ab alijs vehementer irasci, summa in eo vigeret regnaretque placiditas, & sine perturbatione perturbato similis, multos malè agentes saluari imperu perturbabat. Odiens enim vitia, diligens homines, tandiù seuerus apparebat, quandiù disciplina spiritualis vtilitas exigebat. Aliàs autem circa singulos ita mansuetus fuit, communis & facilis, vt neminem fratrum puro nomine clamitaret, neq; cum s typho dominationis secularis, aliquibus quauis paruulis imperaret.

Scriptis eodem tempore Carthaginensibus epistolam, sublimi exhortatione perspicuam, vbi penè cunctos dolos & fallaciæ blandimenta, quibus infelices animæ seducebantur ad mortem, grauissima conuestione digessit, Tunc etiam de remissione peccatorum consulenti Euthymio viro religioso, duobus libellis sine mora respondit, testimonia quoque prædestinationis & gratiæ differentias cupientem nôsse, salubriter disputans docuit. Iam familiares epistolas, in quibus tamen spiritualis ædificatio continetur, & ibi in Sardinia commanentibus, & in Aphrica degentibus, & Romanis præcipuè senatoribus, viduisque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Christi, de ieiunio & oratione libellos duos conscripsit. Ità notior omnibus gentibus, cum duo libri, quos Faustus episcopus Galliciarum contra gratiam subdolo sermone composuit, fauens occultè Pelagianis, sed Catholicis tamen volens videri, Constantinopoli offensi, à pluribus fratribus ad beatum Fulgentiũ probandi dirigerentur, nè occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plùs laborans exponere, quàm conuincere: quia dubios sermones eius exponere, hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus planè huius operis labor mercedem debitam citò suscepit. Vt enim est dictatio ipsa finita, protinus est longissima captiuitatis catena disrupta. Mors enim Trasamũdi regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Aphricam constitutæ libertatem restituens, Carthaginensi plebi proprium donauit antistitem, cunctisq; in locis ordinationes pontificum fieri clementissima autoritate mandauit.

Beatus igitur Fulgentius, postquàm sapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit videre Catholicos: indè, secundum quod per eum spiritus sanctus prædixerat, reuersus est Carthaginem cum omnibus consacerdotibus, vndè solus exierat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœstos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat persecutionis violentiam sufferentes: inuenit habentes spiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Ecclesiam matrem: inuenit expectantes se cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio. Tanta autem fuit deuotio Carthaginensium ciuium, beatum Fulgentium reuifere cupientium: sic vniuersus populus expectabat ardentem, quem viderat in conspectu suo pugnaſse viriliter, vt alijs episcopis ante ipsum descendentibus, silens multitudo super litus staret, oculis & mentibus inter omnes episcopos beatum Fulgentium, quem familiariter nouerat, quærens, & à cunctis nauibus beatum Fulgentium expetens. Vbi verò facies eius apparuit, immensus nascitur clamor, altercantibus omnibus, quis primò salutare agnoscendus, quis benedicenti caput supponeret, quis extremis vel saltem digitis mereretur tangere gradietem, quis videre vel oculis procùl stantem. Resonabat diuina laus ex omnibus linguis. Ad sancti quippe Agilei basilicam sequens populus & populus præcedens, cõfessorum beatorum triumphum nobilem celebrabat. Multitudo autem maxima populi beatum Fulgentium, quem plùs ceteris honorabat, concurrens alacriter comprimebat, donec cauta quorundam Christianorum prouiso, rotam in circuitu faciès, æstuanti liberũ præberet iter in medio transcuntis. Probare tamen adhuc Dominus cupiès viro-

Strap. 2. sus  
perbia.  
Sepè Augus  
tinus hac  
voce vtitur.  
Cap. 28.  
Quæ scri  
psit Ful  
gentius.

Faustus epis  
copus Gale  
liæ Pelagian  
nus.

Hildericus  
rex catho  
licus.

Cap. 29.  
Redeunt  
exules epis  
copi in  
Aphricam.

rum fidelium charitatem, copiosis imbris ambulantes mirabiliter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare valeat, absque dispendio veritatis? Immensa pluuia neminem terruit, aut obsequium sacerdoti glorioso præbere prohibuit: immò potius velut benedictione cælesti desuper descendente, tantum fides nobilium creuit, vt planetis suis super beatum Fulgentium gratanter expansis, repellerent imbres, & nouum tabernaculi genus artificiosa charitate componerent: imitatores eorum effecti, qui prioribus temporibus Saluatori super pullum asine confidenti, & Hierosolymam venienti vestimenta sua, sicut Euangelium loquitur, in via sternerant. Tale quippe aliquid & isti faciebant, qui proprijs indumentis beati Fulgentij nudum caput vnanimitè protegebant. Vix ergò appropinquante vespere, sanctæ memoriæ Bonifacio episcopo repræsentati, benedixerunt omnes & laudauerunt communiter Deum. Tunc beatus Fulgentius per omnes vicos ciuitatis Carthaginensis, vbicunquè transibat, manibus & oculis demonstrabatur, laudibusque innumeris prædicabatur. Postquam verò domos omnium diligentium se petitus visita uir, benedixit, & gaudere dignatus cum gaudentibus, qui prius fleuerat cum flentibus, cunctorum desideria satiauit, valefaciens fratribus, egressus est de Carthagine, per omnes prolixo itineris vias gaudia maiora reperiens, in occursum suum populis vndiquè tendentibus cum lucernis & lampadibus, & arborum frondibus. Fautor & gratia ineffabilis beatorum Fulgentium mirabiliter in conspectu omnium fecerat gloriosum: per omnes ecclesias tanquam proprius episcopus suscipiebatur, & sic de reditu eius omnis Byzacena provincia velut plebs vna gaudebat. *Quem, obsecro, gloriæ huius non extolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad maius humilitatis studium prouocauit. Veniens nanque cum gloria populari, dignitatem pontificis priuilegio specialis venerationis accumulans, postquam cathedram sedit, inter monachos adhuc habitare desiderauit. Et nè videretur abbatis Felicis aduentu suo minuire potestatem, imperandi monachis omnem sibi ademit voluntariè facultatem, non suam, sed alterius volens ipse quoquè facere voluntatem: & qui adhuc monachus dispensationem susceperat fratrum, iam episcopus dominari noluit in proprio monasterio: sic sollicitè cauens, nè Felicem contristarret abbatem, vt exhibens superuenientibus hospitalitatem, si quando vel multiplicari panem, vel aliquid amplius exhiberi necessitas experisset, abbatis primò Felicis consilium requisisset. In omni deniquè concilio Byzaceno, de rebus maioribus ipse primò consulabatur: in monasterio proprio de rebus etiam minimis Abbatem Felicem suppliciter consulabat. Parùm fuit beato Fulgentio verbis & operibus hanc humilitatem sequi ac retinere, nisi per scripturam quoquè firmaret, nihil se in illo monasterio proprium vendicare, nec pro potestate, sed pro charitate inter monachos habitare. Considerans enim vir prouidus, nè quod serui Dei simplices præiudicium postea paterentur, obicem contradictionis in hac scriptura successoribus suis opposuit, quia vtilitati monachorum seruientium Deo nihil præposuit. Emit tamen iuxta ecclesiam domum, cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit, nè futuro successori suo deesset hospitium. Clericorum verò, si qua defuissent, ministeria reparans, probatos sibi multos ex fratribus monachis ad ecclesiasticam militiam transtulit: ibi quoquè charitati consulens, vt dum penè omnes clericos ex illo monasterio ordinat, antiquæ familiaritatis monente notitia, nullalis aliquando inter monachos & clericos ventiletur. Summam quoquè diligentiam præbuit, nè quis clericus ambitiosis vestibus ornaretur, ac negocijs secularibus occupatus, ab officio ecclesiastico diutiùs vagaretur: iubens omnes non longè ab ecclesia domos habere, manibus proprijs hortum colere, psallendique suauiter aut pronuntiandi curam maximam gerere. Per singulas septimanas omnes clericos ac viduas, & quicumque potuisset ex laicis, quarta & sexta feria statuit ieiunare, quotidianis vigilijs, matutinis, & vespertinis orationibus adesse præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coercerat. Vno flagellato, quem culpa manifesta flagellari coegerat, ità vitia cunctorum salubri disputatione mordebat, vt nullius interserens nomen, omnes cogeret metuere, & latentia quoquè peccata salubriter timendo deferere. Veruntamen quomodo inter proprios clericos minorem posset habere cautelam, qui diurnas etiã finitimarum plebium lites & contentiosa certamina dirimebat? Ipse deniquè Maximianensis animositatem plebis, ordinatum sibi episcopum recipere nolentis, salubri admonitione*

Honorificè  
deducitur  
Fulgentius.

Matth. 21.

Nota deuotione  
catholici populi.

Oblata gloria  
reddit  
cum humiliorè,  
ò rara  
virtus.

Monachos  
ministerijs  
ecclesiasticis  
adhibet.

scda.

sedauit, debitumque finem scandalo grauissimo statuens, cuncta inter eos modestè & salubriter pacificans ordinauit. In concilio quoquè \* Vincensi iudicio sacerdotum \* Viucenti omnium, qui conuenerant, episcopo cuidam, nomine Quoduultdeus, qui priorem se illius existere confirmabat, antepositus & prælatus, ipso die tacuit, nec auctoritatem concilij excusando minuere voluit: sed vbi post concilium dolere sensit episcopum, timens propter suum honorem generare scandalum fratri, meliusque iudicans per charitatem se fieri minorem, quam sine charitate maiorem, Suphetani postea concilij gloriosum respiciens adesse conuentum, precem supplicem coram omnibus fudit, vt sibi rursùm, se volente, Quoduultdeus episcopus præferretur: vt nomine suo posterius recitato, lætus deinceps viueret, consacerdotis animo reconciliato. Mirati sunt episcopi humilitatem talia postulantis, nec contristare voluerunt offerentem Deo sacrificium humilitatis, ad custodiendam spiritûs societatem in vinculo charitatis. Vbi sunt nunc illi, quibus eminendi super cæteros dominatur affectus, qui se etiam suis Prioribus anteponunt, indebita sibi priuilegia vendicantes? Eccè beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia sine charitate prior esse alicui minimè concupiuit. Catholicæ Ecclesiæ singularis magister & doctor, quamlibet inter varias occupationes hîc in Africâ parum vacaret, plurimos tamen ecclesiasticos sermones, qui in populis dicerentur, scribendos dictauit. Vbicunquè sermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vanissimos plausus, sed compunctionem generans cordis. Expectauit eum sanctæ memoriæ Bonifacius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, apud Burnos ecclesiam dedicans, duobus diebus se præsentem tractantem: quando tantum delectatus est audire verbum Domini de ore eius, vt donèc ille sermonem finiret, ipse terram lachrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia semper in Ecclesia Catholica summos excitat præclarosque doctores. Iam reuersus de exilio, nouem & decem libros Fabiani, mentientis falsa gesta, conuincens, de veritate prædestinationis & gratiæ libellos confecit tres, aliâque multa digessit: quæ si quis scire voluerit, in eius monasterio veraciter scripta reperiet.

Nota inf.  
gnem tanti  
viri humilitatem.

Plurimas  
scripsit ho-  
milias siue  
conciones.

Nobis autem iam tempus est dicere, quomodo post omnia bona opera sua requieuerit, ad celi regna translatus. Ante annum ferme, quàm de isto seculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit subito ecclesiasticas occupationes, & de ipso quoquè monasterio suo secreto recedens, ad insulam Cirtinam, paucis comitantibus fratribus, nauigauit. Vbi in quodam breui scopulo, cui nomen est Chilmi, vbi iam monasterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiunijs vacans, veluti sciret appropinquare sibi nouissimum diem, sic ex toto corde suo poenitentiam gessit. Et quantum tota vita eius, ex quo monachorum professionem conuersus ex toto corde suscepit, poenitentia fuerit tempus, in hac tamen insula multo amplius ac multo diligentius inchoanti similis, membra sua mortificauit, & in conspectu solius Dei fleuit. Inde iam plurimis de absentia sacerdotis murmurantibus, charitatis necessitate constrictus, iterum descendit ad monasterium suum, consueta hominibus religiosi exhibere solatia, laboresque durissimos pro utilitatibus proximorum longanimitè sustinere. Non multi autem fluxerant dies, & eccè seruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repente in corporalis infirmitatis acerrimas passiones, vbi septuaginta propè diebus ægritudine fatigatus, hoc solum frequenter dicebat: Domine, da mihi modò hîc patientiam, postea indulgentiam. Nec ab isto sermone aliquando cessauit, siue dolor affligeret, siue febris incenderet, siue lassitudo dissolueret. Persuadentibus autem medicis, vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquid balnearia, inquit, facere poterunt, nè homo mortalis, expleto vitæ suæ tempore, moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum possunt fomenta repellere, cur mihi, obsecro, persuadentis, vt rigorem diu seruatae professionis in fine dissoluam? Sic salutem suam supernæ voluntati fideliter credens, postquam se sensit sine aliqua dubitatione dissoluendum, volans vniuersos clericos suos, præsentibus monachis, allocutus est eos, dicens: Ego, fratres, animarum vestrarum saluti prospiciens, molestus apud vos forsitan & difficilis extiti: Et idè obsecro vos, vt ignoscat mihi, quisquis aliquid dolet. Et si forsitan seueritas nostra modum transgressa est debitum, orate nè mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumque talia beato Fulgentio lachrymosis singultibus exprimente, cuncti simul super genua eius caderent, semper bonum, semper affabilem

Cap. 30.

Sub mortè  
vel maxi-  
mè se dat  
poenitentia.

Precatio  
Fulgētij in  
summis do-  
loribus.

Num. 27. **bilem pro omnium salute, sicut decuit, inuigilasse clamantes: Prouideat ergo, ait, vobis Dominus Deus meus pastorem dignum se. Tunc imperato silentio paululum requieuit: & deinde curam pauperum gerens, requisita summa pecuniae, de qua fidelissimus dispensator quotidie egentibus ministrabat, totum iussit expedi, per seipsum memoriter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina: quibus quid singulatim daretur, propria deliberatione constituit: haeredes in hoc seculo non habens, hereditatem tamen huius beneuolae sollicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec suos clericos debita benedictione fraudauit, ipsorum quoque paupertati misericorditer consulens: ac secretè omnibus ordinatis, orans iugiter, & intrantes singulos benedicens, vsque ad extremam horam sana mente permansit. Postremo die Calendarum Ianuariarum post peractam vesperam beatum spiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum sui episcopatus agens vicesimum quintum, vitam autem totius sexagesimum quintum, sicut multis antè fratribus mortis proximus indicauit. Ipso autem die sanctum corpus eius sepeliri minimè potuit, sed in oratorio monasterij constitutum, tota nocte illa in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus vigilare monachos simul & clericos inuitauit. Manè verò postquam multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit, sacerdotum manibus ad ecclesiam ciuitatis, quae Secunda dicitur, vbi etiam reliquias apostolorum constituerat, deportatus, fortitus est honorabile monumentum. Primus planè in eadem basilica Pontifex poni meruit, vbi nullum mortuum neque sacerdotem, neque laicum, sepeliri consuetudo sinebat antiqua: sed magna vis dilectionis, remouebat impedimentum consuetudinis: ambientibus vniuersis ciuibus, & cum summa deuotione quaerentibus, vt vbi vir sanctus & Deo amabilis fuerat consecratus, ibi orationibus singulorum semper etiam localiter videretur adiunctus. Probauerant quippe sapius, quanta bona illis oratio beati Fulgentij praestiterat, & quanta mala repulerat: sicut postea manifestis indicijs euidenter apparuit, quando non post plurimos dies decessibus eius, gens inimica Maurorum Ruspense territorium repente vexauit, rapinis, ce-**

Moritur distribuit omnia pauperibus &c.

Moritur sanctus episcopus.

Eius honorificum monumentum.

Mauri Ruspense territorium populantur.

Quandiu vixit, furorem belli ciuitas illi commissã non sensit: & cum tota penè prouincia captiuitatem sustineret horribilem, Ruspa fuit incolumis propter sacerdotem venerabilem, cuius vita proprijs ciuibus murus fuit. Nec hoc praetereundum silentio iudicauit, quòd dum eius successor idoneus quaereretur, discordantibus laicis & clericis, annum propè integrum prolixitas contentionis exegit, vt illa die sanctitas tua super eius cathedram sederet, quo ipse defunctus est. Ornari quippe hoc priuilegio meruit prima solennitas depositionis eius, vt multo amplius venerabilis fieret per gaudia tua ordinationis. Vis autem nosse, quomodo non fortuitis motibus ista prouenerunt, sed illius orationibus demonstrantur esse concessa? Recole visionem fidelissimam beati Pontiani episcopi Thenitani, quam sic ipse narrauit: Eunti mihi secundum praecipuum Datiani primatis, vt Ruspeni Ecclesiae eligeretur antistes, idem beatissimus Fulgentius per tempus quietis apparuit, & affabili, sicut solebat, ad spectu salutans amicabiliter: Quò, inquit, nunc sanctitas tua velociter ambulat? Cui respondi: Vt episcopus Ruspeni Ecclesiae eligatur. Ille verò subridens, iam, inquit, ordinatus est. Cui non apparet ipsius orationibus fuisse perfectum, quo est visitante praedictum? Qui ergò nouerat confirmationem necdum electi, vel ordinati, diem quoque, quo in cathedra considerare poterat ordinatus, iam orando meruerat. Votis itaque continuis & fidei deuotione semper optamus, vt gloriae illius factus particeps in aeternum, non indignus tanto praedecessore feliciter viuas, operisque huius de perfectione nobiscum Domino gratias agas, & pro his, quae minùs fortè dicta sunt eloquenter, ab omnibus sapientibus lectoribus veniam petas.

VITA

DE S. EUPHROSYNE VIRGINE.  
 VITA S. EUPHROSYNES ALEXANDRINAE,  
 AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.



VM Romanorum scepra Theodosius Archadij filius re-  
 geret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoscebatur in  
 magna ciuitate Alexandrina, diuitijs quidem locuples,  
 sed multo magis virtutis diuitijs, & animi nobilitate sple-  
 didus ac praclarus. Is matrimonio erat coniunctus mu-  
 lieri virtutis studiosae, & quae magna erat in Deum pietate,  
 adeo vt esset hoc re vera minimè fallax coniugiū, & quod  
 benevolentia vtrinque tenebatur. Hanc filios non habentem  
 cū videret maritus, angebatur animo. Quid ni enim?  
 Nam quicumque iunctus est matrimonio, hoc principa-  
 liter cupit, se filiorum esse patrem. Quarebat ergò inue-  
 nire rationem, qua ab hac liberaretur molestia: & cū rem vitæ suae sociæ rectè com-  
 municasset, consulebat vt confugeret ad eum, qui potest omnia. Quocirca illa qui-  
 dem vacans ieiunijs & precibus, Annam imitabatur, & ea, quae illa, loquebatur: Ado-  
 nai, dicens, Domine Eloï Sabaoth, si adspiciens adspexeris super ancillam tuam, &  
 dederis mihi filium ex utero meo, offeram tibi Deo, qui es daturus. Ille autem sacra-  
 obibat monasteria, eos, qui in ipsis exercebantur, prouocans ad Deo supplicandum.

IANUAR. 1.  
 Quidam eā  
 habent II.  
 Februar.

Euphrosyne  
 parentes iei-  
 unijs &  
 precibus eā  
 impetrant  
 à Deo.  
 1. Reg. 1.

Porro autem cū audisset in quodam sacro monasterio esse senem, cui magna  
 vitæ puritas conciliabat apud Deum fiduciam, eum adiens Paphnutius, cū, quæ  
 conueniebat, esset collocutus, deinde eum rogauit deijs, quæ erant proposita: Ad-  
 spice, dicens, ad me, pater, & vide meam humilitatem, & luce tuarum orationū dis-  
 cure nubem mœroris, quæ me premit. Est enim iam longum tempus, ex quo ver-  
 sans cum vxore, quæ est æquè, atquè ego, iuuenis, & molestiarum matrimonij parti-  
 ceptus, ijs quæ sunt ex eo, bonis, si matrimonij bonum est liberorum susceptio, sum pri-  
 uatus miserabiliter: & propterea quod caream liberis, totius premor animi agritu-  
 dine, si nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me irridentes, tanquàm steri-  
 lem & infertilem conuicijs appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lachrymis, præ-  
 hensans pedes sacrosancti illius senis. Ille autem (sunt enim misericordes, qui virtuti  
 & Deo dant operam) verbis flebat Paphnutij, & se totum cōfert ad orationem. Iu-  
 sti itaque oratio, operante apud Deum vi eorum, quæ ipsum ad hoc prouocabāt, iei-  
 unijs & precibus, & communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab  
 eo, qui audit preces eorum, qui ipsum inuocant in veritate: & Paphnutio nascitur  
 filiola, quæ ab infantia præ se ferebat eximiam corporis pulchritudinem: quæ etiam  
 vti quæ subindicabat elegantem & scitum, qui in ea postea fuit, animum: & protinùs  
 quidem soluit matris filiorum egestatem, soluit autem patris quoquè tristitiam. Vt  
 ergò ei etiam esset nomen conueniens illi rei, quam erant assecuti, eam protinùs no-  
 minant Euphrosynen, hoc est, lætitiā.

Psal. 144.

Hanc ergò Paphnutius, cū esset fidei fructus, alebat potius virtute, quàm ijs, quæ  
 carnem pinguefaciunt: & ijs, quæ stant ac manent, magis quàm ijs, quæ efflorescunt,  
 persuadet animum adhibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magis quàm ei-  
 us, quod citò marcescit, docebat corporis. Ipsaque adspiciens ad virtutem parentū,  
 & ab illorum probitate animum non habens discrepantem, crescebat, vt corpore, ita  
 etiam animæ pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus, & mater è vitæ præsentis  
 excesserat. Filia autè sic formata, & ei etate procedente virtutem magis habens acce-  
 dentem, desiderabat verū spōsum, & quam ille diligit, curam gerebat animæ pulchri-  
 tudinis. Qui autem attendebant res solas corporeas, & spectabant illius formam cor-  
 poris, & rectè sciebant, quàm esset nobililoco nata, octauumdecimum iam annum  
 agentem, patrem conuenientes, petebant in matrimonium. Is autem, cū nō posset  
 eorum postulata repellere, vni, qui præstabat omnibus, opibus, gloria & virtute, de-  
 spondet puellam, consilium capiens eius virtute longè indignissimum, vt qui nō ad-  
 spexerit ad filia suæ statum, & illius in Deū pietatem, nec quod tota euassisset Deo fa-  
 miliaris, ei quæ, soli placere, & eius esse sponsa perpetuè esset meditata. Horum ergò ille  
 nihil reputans, parabat nuptias filie minimè conuenientes. Sed zelans zelauit Domi-  
 nus

Euphrosy-  
 na nata,  
 optimè  
 educatur.

Desponde-  
 tur viro  
 Euphrosy-  
 ne.

nus eius verus sponsus, & abripit quidem à matrimonio, & ijs, quæ consequuntur matrimonium, vt procedens ostendet oratio: eam autem ad vitam compellit præstantiorem, quæ eam ipsi coniungebat per multam puritatem.

Nam cum pater quidem hoc cepisset consilium, non esset autem illa tuta, si non senis prius precum particeps, quarum ipsa erat fructus, sic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum senem venit cum parente. Deinde cum illius audisset sermones, & Monachorum tunc primum vidisset statum, sæpè dixit: Beati, qui hoc vitæ genus propter Christum suscipiunt. Ille autem cum animi perspicacibus oculis, quid puella vellet, esset contemplatus, preces quoque fudit eius desiderio conuenientes: Deus, ô filia, dicens, faciat quod sit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet, & dignam censeat bonis paratis ijs, qui ipsi placuerunt. Cum hæc dixisset, & sic ei esset precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & vehementius accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergo reuertens, rursus dicebat: Beati, qui suscipiunt vitæ genus monasticum, quoniam & hinc sic viuunt, vt parum aut nihil ab Angelis differant: & postquam hinc excesserint, vita fruuntur æterna.

Vitæ monasticæ encomium.

S. Euphrosina virtutis cilicio.

Cum domum autem venisset, negligebat quidem cultum corporis, ad eum vt nec aqua quidem frigida faciem lauaret: lachrymis autem & ieiunijs, animam lætificabat speciem. Torques autem, in aures, & monilia, & aurum, quod manus exornabat, traducebatur ad ornatum animæ, suppeditatum pauperibus. Non erat ei curæ mollis vestis, sed illius loco ei curæ erat induere cilicium. Ex æqualibus non ijs omnino delectabatur, quæ loquebantur ad voluptatem: sed cum ijs, quæ sibi similem habebant in Deum amorem, semper lubenter versabatur. Aniles autem nugæ, & vanos mulierum sermones, ne summas quidem suas aures sinebat tangere. Erat verò hoc quoque ei studio, cum ijs, qui illic versabantur monachis, quicquid pia aliqua de causa ad patrem accedebant, differere, & ab illis diuina discere.

Matth. 10.

Lucæ 12.

Lucæ 9.

Induit habitum monasticum.

Non multum intercessit temporis, & pater accersitus venit in monasterium, vbi erat ille magnus, simul cum monachis peracturus memoriam illius, qui extruxerat monasterium. Cum illic ergo tres totos dies mansisset in monasterio pater eius secundum carnem, Euphrosyne accepta occasione, & accersito quodam monacho ex monasterijs Scetis, qui tunc diuina prouidentia venerat Alexandriam, (erat autem is magnus virtute) ei suum communicat consilium. Ille autem: Audisti, inquit, ipsa quoque, cum sis pia in Deum, quantum possum videre, & versata in doctrina diuina, quæ nã Saluator dicit in Euangelijs, quod qui patrem aut matrem honorat plusquam ipsum, ipso indignus efficitur. Hac vtens doctrina, & hac sententia tuum erigens animum, quod statuisti, cito velis effectum reddere: & ignem in corde suscipiens eius, quicum misit in terram, vide nẽ focordia & mora eum extinguas: sed quam primum ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum, (vt diuina dicit scriptura) & retrò conuersus, est aptus regno cælorum. Hæc cum audiisset à senæ, eius verbis parat protinus, & ab eo petit, vt monasticum consequatur habitum. Ille autem prompto & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cum statim preces consuetas, & quicquid erat in more positum, impleuisset, monastico eam induit habitu. Et cum precatus esset ei finem scopo conuenientem, in suum reuertitur monasterium.

Postquam autem pius ille senex recessisset, considerabat apud se Euphrosyne, quomodo, & vbi sibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maximè cum sciret patrem sibi fore impedimento ad id, quod desiderabat. Cum ergo quæsiuisset modum, per quem posset omnino latere & benevolentiam patris, & sponsi amorem, statuit quidem vestem exuere muliebrem, virilem autem induere. Et quoniã sciebat eos, qui ipsam erant persecuturi tanquam foeminam, esse scrutaturos in monasterijs mulierum, statuit se ipsam collocare in numero monachorum. Hoc autem consilium capiens, nocte quadam exiit quidem suam vestem, & simul cum tunica etiam muliebrem exiit imbecillitatem: induit autem vestem salutarem, & quam primum transmutatur in virilem habitum. Deinde cum latuisset ancillarum multitudinem, & ipsos parentis oculos, & ades despexisset præclaras ac magnificas, Christi crucem tollens, protinus abiit, volens se dignam reddere eo, quod desiderabat. & venit ad illud monasterium

rium

rium, cui præerat senex, cuius precum fuerat fructus. Et cum venisset in conspectum Præfecti monasterij, interrogata fuit, quisnam esset, & unde, & quanam de causa ad eum accessisset. Illa autem dixit, se vocari quidem Smaragdum, esse autem ex aula Imperatoris. (Sic enim dicebat volens latere) reliquisse verò omnia, ut infida & inutilia, ac desiderasse vitam monachorum: & ex urbe quidem fugisse regia, ut quæ esset plena tumultibus, & quòd amicorum & familiarium nollet vexari congressione, & ab eis interrumpi suum quietis desiderium: cum autem de istorum sanctitate monachorum multa audiisset, eò venisse, si quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

Lætatus est virille, & verbis & morum modestia admirandus, & Ecce monasteriū, inquit, fili, si tibi placet referri in numerum fratrum, nemo est prohibiturus. Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & statum monastici nondum perfectam cepisti experientiam, oportet te esse sub magistro, & ab eo discere vitæ perfectionē. Illa autem, Hoc quoque mihi est cordi, & volo non vnum solum, si viderur, sed multos etiam habere, qui ad virtutem me sint instituturi. Sic ea, cum tanquam solidum & validum fundamentum, seni prius iecisset obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuini erat eruditus, & processerat ad summam impatibilitatem: & ab eo, ut dicam sicut diuinus David, diurno fingitur figmento, & componitur ad vitam piam ac religiosam. Verumenimvero qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur se totum orbem terræ, tanquam nidum, comprehensurum, non ferebat, videns mulierem callidos suos laqueos superuolantem, & tanquam columbam spiritum ferri sublimē. Sed agebatur videns tam prudens consilium, & quòd irā se ad latēdum instruxerat: & egrederebat videre suas artes eludi à iuuenili corpore, eoque muliebri. Aliquando quidem certè eius in Deum curam ac meditationem studebat auellere, parentum accendens desiderium: aliquando autem diuitiarum, gloriæque; & sponsi memoria conabatur eius emollire spiritus. Præterea ei in memoriam reuocabat consuetudinem familiarium & æqualium. Sed cum omni ex parte eam aggrederebatur, & ei immitteret tentationē, repellebatur. Quid ergo facit? Se aliorum oculis dispertijt, & eos sauciavit telis eius pulchritudinis. Illi autem cum non possent continere vehementem cupiditatem: scirent autem non esse tutum celare morbum, rem Præfecto aperiunt: & triumphant de bello, quod illatum fuerat à maligno. Et hoc fit eis quidē mali remissio, illi autem maius incrementum ad perfectionem virtutis. Monasterij enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta: illiverò nihil scienti eorum, quæ facta fuerant: Volo te, inquit, o fili, seorsum degere in cella aliqua, in qua traditam tibi seruās regulam, neque villos illic admittes, neque omnino egredieris, neque te vllis præbebis ad colloquendum. Solus autem, quæ tibi erunt vsui, subministrabit Agapius. Dixit, & statim præcipit Agapio, ut Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non solum in spiritalibus, sed etiam in ijs, quæ ad corpus pertinent, quoad eius fieri poterit, ut nulla re necessaria indigeat. Itaque beata illa, ut ei erat gratum, liberata à molestijs, in Christum magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores, ieiunijs autem ieiunium, & prioribus vigilijs adiungens maiorem aduersus somnum decertationem; ad eò ut & ipse videns miraretur Agapius, & hæc alijs manifesta redderet. Sed hæc quidem postea.

Quæ autem prætermisimus dicere, nunc recenseamus. Cum eius pater tandem domi non adesse charissimam filiam cognouisset, primum quidem adductis famulis & ancillis, rogabat quid hoc esset, & sciscitabatur, ad quemnam ex cognatis aut familiaribus profecta esset filia. Cum autem ij quidem dixissent, eam vespere, postquam ut consueuerat, ostiū clausisset cubiculi, in lecto dormisse: manē autem, ea non procedente, eos esse ingressos, & inuenisse vacuum eius lectum & domū, arbitrabatur eam abiisse ad spōsum: & ad eum mittēs, rogauit, an ad ipsum venisset Euphrosyne. Postquam autem ipse quoque; sponsus, qui nihil acceperat eorum, quæ acciderant, repertino nuncio perturbatus ad eum accessit, inuenit Paphnutium victum à paternis visceribus, barbamque vellentem, & genas lacerantem vnguibus, & miserabiliter dicentem: Quò profecta es filia? Cur me tuum parentem, lugentem & tristem reliquisti? Non te ad hanc spem alebam, sed ut haberem baculum senectutis, & solatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quomodo feram tuī orbitatem? Quomodo patiar solitudinem, cum in

Virorū per  
tit monā  
sterium.

Obedientiæ  
laus.

Demon  
impugnat  
S. Euphro  
sycen.

Laboribus,  
ieiunijs, &  
vigilijs stu  
det Euphro  
sycen.

Eius discet  
su cruciatur  
Paphnutis  
us.

Item spon-  
sus.  
in te sola spem defixissem? Non est mihi amplius vllus filius, vt ad eum adspiciam, & quem propter te capio, doloris ex eo inueniam solatium. Nihilominus dolebat, q̄ pater, sponsus, & contendebat cum illius lamentationibus, præter spem tali bono frustratus. Consulebat tamen, vt viriliorem susciperent cogitationem, & missis lamentationibus, surgerent ad eam quærendam. Mittunt ergò quamprimùm in omnem partem, qui illam scrutarentur: & proficiscuntur equites in Libyam, & Aegyptum, & ipsam Palæstinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, viæ, triuia, & si quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, q̄ ab ipso celabatur, non poterat capi ab ijs, qui eam cupiebant capere. Quomodò enim, cum ille nollet?

Paphnutius  
à monachis  
perit, vt  
preces Deo  
pro illa of-  
ferant.  
Omni ergò ex parte dubius erat & perplexus Paphnutius, nō habēs, qui eum consolaretur: nam & domus lamentationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat spectandum, ducebat ad maiorem mali reminiscenciam. Siue enim vestis eius, seu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud fortè videretur præfens, id erat occasio fletuum, & illud imponens oculis, & cum maximo versans desiderio, humectabat lachrymis. Mœrore ergò omni ex parte appetitus, & non valens medicamentum inuenire ad solatium, statuit rursus venire ad magnum illum senem, per quē dignus erat habitus vocari eius pater, & narrare quod euenerat. Sic enim statuebat, q̄ qui eam, quæ non erat, potuerat suis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifestam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes pròcidens: Hei mihi, O pater, clamanit: Perdidi fructum tuarum orationum, & sum orbis liberis, qui per te pulchrā habebam prole. Inuidia alicuius dæmonis periit Euphrosyne domus meæ læticia: perijt præter spem, nullo sciente ex domesticis, vbi sit, vel quonam sit profecta. Te ergò mihi paululū concede, & eos, qui sunt tecum: & huic rei vacans aliquantulū, pete ab eo, qui à pijs colitur, vt mihi significet, vbinam sit lux meorū oculorum. Flexus itaq; senex, & animo perturbatus, cum Paphnutij lachrymis esset illachrymatus, accersit omnem fraternitatem, & eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque, vt totam hebdomadā se ieiunio dedant & orationi, si fortè alicui apparuerit, vbinam terrarum lateat Euphrosyne.

Abbas cum  
consolatur  
Hoc tamen factò, ad nihilum redibant eorum preces. Resistebant enim illius orationes, petētis vt ignoraretur. Statuebat nanq; Deus sincere illū potius parū lugere, q̄ ipsum liberans à dolore, dolore magis afficere animam, quæ & naturæ, & paternæ beneuolentiæ propter ipsum nullam duxit rationē, & alioqui, nē retardaret & impediret virtutem, qua nihil est præstātius. Cū hæc ita cōtigissent, dicit senex Paphnutio: Nē sis tristis, O fili Paphnuti, neque vt quispiam ex infidelibus, & qui hac vita omnia metiuntur, nihil autem possunt amplius cogitare, pusillo & abiecto animo desceas recessum tuę filię. Crede autē mihi seni, hanc pio & religioso scopo esse progressam: aliās enim nos non celāset, quod factum est, Dominus. Age ergò ipsi gratias, & venerare dispensationem, quæ sit, vt ei videtur: & videbis quidem ipsam paulò post etiā in hac vita, si hoc conducit vtriusq;: sin minus, postq̄ quidem certè ex hac vita excefferitis, diuina tabernacula ambos omninò excipient. Hoc enim mihi dat cogitandū tanta illius pietas & amor in Deū. Sic Paphnutius cū multū remisisset de sua animi egritudine, domū redit, & rebus suis benè ordinatis, reuertitur in monasteriū.

Inuisit Eu-  
phrosynen  
nescius.  
Cū autem sic assidue ventitaret in monasteriū, virtutis studiosiores requirens monachos, vt qui lubenter eorum frueretur consuetudine, (vide ineffabiles rationes prouidentia) audit ex fratribus monasterij, quòd sit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore se exercuit, ad summam autem breuī peruenit virtutem: eiq; nomen Smaragdus, illustri quidem loco natus, & qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his verò omnibus contemptis, vitam elegit monasticam: tantumq; profecit in virtute, vt nemo ferè sit ex omnibus alijs, qui possit cum eo contendere. Eum trahit auditio, vt veniat in eius conspectum. Per Agapium itaque conuenit illum virum virtute suspiciendum. Illa autem cū patris faciem adspexisset, & cognouisset quidem, nō esset autem cognita: mutata enim erat propter nimiam asperitatem & inedia, & habebat nō aperta vultus lineamenta: vincitur à natura, & sensim fontes emittit lachrymarum. Pater autem eius existimabat hoc euenire ex compunctione, non valēs conijcere se esse lachrymarum occasionem, vt qui eam paterno sauciāset spectaculo. Deindē cū cessāset flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ pertinebant ad cognitionem.

gnitionem, veluti contendens vincere naturam, quæ iam eam vicerat, & effecerat vt ei orientur lachrymæ. Tanta autem eum implet vtilitate, & ex morum moderati-  
one, & ex doctrina sermonum, vt plenus admiratione accefferit ad senem, & dixerit  
se multum ei debere, quod dignus sit habitus, qui talem virum videret & cõueniret.

Cùm triginta itaq; & octo annos talem vitã Euphrosyne egisset in monasterio, &  
quænam esset, nulli fuisset omninò cognita, quando oportebat eam ex hac vita ex-  
cedere, patrem, qui omninò diuina quadam pudentia tunc erat in monasterio pro-  
posito ab initio suscepto vsque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te  
hodiè liberare multis sollicitudinibus, & de filia tua, quod scio, dicere: quam fat scio te  
scire filia, pater lubens obedijt. Cùm autem iam adesset tertius & vltimus, eum  
prope se aduocat, & dicit: Quoniam Deus res meas, vt voluit, administrauit, & vt in  
proposito ab initio suscepto vsque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te  
hodiè liberare multis sollicitudinibus, & de filia tua, quod scio, dicere: quam fat scio te  
scire, & eius ardere desiderio. Scias ergò, inquit, ô pater, me esse tuam filiam, vultum  
ostendens quàm fieri potuit euidentissimè: vt latèrem autem, me in hunc trãsmutã-  
se habitum, ex quo mihi omninò Dei benignitate euenit, vt licèt te viderim per to-  
tam vitam, nullum tamen à te mihi allatum sit impedimentum in suscipiendo certa-  
mine exercitationis: & tu nunc adsis, vt tuis manibus sepulturã meã mandentur re-  
liquiã. Sic dixit, & Domino statim tradidit animam.

*Euphrosyne  
se præbet ei  
agnoscan-  
dam.*

*Moritur.*

Ille autem re inopinata stupefactus, non respirans, humi cecidit, tanquàm mortu-  
us, adeò vt aqua eius faciem adsperserit Agapius, & cùm eum ad se reuocãssset, rogaret  
quid factum sit, quod ei defecerit animus. Ille autem dixit se vidisse res adeò admirabi-  
les, vt cuperet etiam mox vitam cum morte commutare. Deindè cùm surrexisset, &  
circunfusus sanctis illis esset reliquijs, & eas irrigaret lachrymis, & commixtos gau-  
dio fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulcissima, cur non te mihi diu antè  
aperuisti? Cur non me vnã tecum assumpsisti socium in opere tui propositi? Heu me  
miserum, quid mihi accidit? Quomodò fuit tanta mea ignorantia? Quomodò nesci-  
ebam me in manibus habere, quod querebatur? Quid agam? Festũ ne celebrabo, hãc  
videns quæ processit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis visceribus? Sed non est  
honestum eos lugere, qui postquàm hinc excesserint, vadunt ad vitam meliorem, eti-  
am si natura domesticos amplectès, me cogat hoc facere. Verumenimverò lugètem  
me excipit gaudium, fontes reprimès lachrymarum, & persuadet vt postulem quam-  
primùm hinc excedere. Scio enim fore, vt eam videam, & ab ea videar, hoc conce-  
dente Dei benignitate, & simul viam in secula cum ea, quæ à me quidem est genita,  
ei autem vixit, & beatam illi tradidit animam.

*Eius morte  
valde ille  
perturbat-  
ur.*

His verbis cùm totum acùm intellexisset Agapius, id annunciat cum clamore &  
admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire,  
obstupefacti noua & aliena auditione: & studebat vnusquisq; primus venerandas am-  
plecti reliquiã. Cùm autem accessisset quidã ex fratribus altero oculo orbatas, ipse  
quoq; amplexurus, lucem est assecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & du-  
os habuit illæsos oculos, certum esse etis testimonium illius fidei & beatitudinis, quã  
illa fuerat assecuta. Non ampliùs ergò sepulturã meminerant, qui aderãt: sed eius ob-  
liti, glorificatione & admiratione diuisi erant cum lætitiã. Cùm autem vix tãdem re-  
putãssent, etiam post sepulturã eundem esse thesaurum, illam deponit in monumen-  
tis patrum, luce diuina in facie illustratã. Eius autè pater ne cogitauit quidem disce-  
dere à monasterio. Cùm autem solùm tantum recessisset, quantum satis esset ad su-  
as facultates diuidendas pauperibus & ecclesijs, & ijs qui alioquã piè viuunt, & non  
habent ea quæ sunt necessãria, & vt etiam aliqua consecraret cœnobio, se deinceps  
refert in numerum fratrum, & illic reliquum vitæ tempus transigit, in storea & cella  
Euphrosynes recumbens, & id esse magnum ducens ad lætitiã.

*Monachus  
lucis eius  
ofculans sa-  
crum cor-  
pus, lumen  
recipit.*

*Paphnutius  
relictis  
omnibus,  
fit monas-  
chus.*

Cùm ergò ipse quoq; decem annos transegisset in monasterio, & vitam peregisset  
accuratam & perfectam, migravit ad Dominum, cùm iussisset suum corpus deponi  
prope filiam, hoc etiam post mortem ducens esse satis solatij, furdo pulueri corporis  
largiri propinquitatem eius, quod desiderat. Ad perpetuam memoriam, & gloriam  
Dei, qui hæc sic dispensauit. Quæ decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & in se-  
cula seculorum, Amen.

*Abitè vita.*

LIBER VITAE ET MIRACVLORVM SANCTI  
ODILONIS ABBATIS CLVNIACENSIS, AVTHO-  
re Petro Damiano, S. R. E. Cardinali Ostiensi.

Is Hugo fu-  
it V. Abbas  
Cluniacen-  
sis, Odilo 4.



etrus Damianus sanctis Ecclesijs, quæ sunt in occidentibus Gal-  
liarum partibus constitutæ, salutem, quæ est in Christo Iesu. Hugo  
Cluniacensis monasterij rector, & spiritualis militiæ dux, ac præ-  
cipuus informator, hoc mihi laboris iniunxit, vt vitam beati Odil-  
onis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succinctè perfringerẽ,  
& ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse dif-  
fusa, vtiliora quæque, magisq; necessaria breui compendio deflo-  
rarem. Cuius ego compulsus imperio, non venustatè luculenti aucupabor eloq;:  
sed sicut ex oblati apicibus deprehendere potero, cum Dei omnipotētis auxilio, me-  
re veritati deseruire tentabo. Superfluum quippe est, lucernā manibus adhibere, dum  
micantium stellarum conaris signa distinguere: ego quoq; dum actus mirabilis viri,  
tanquàm sereni cuiusdam atque perlucidi cæli stellas ostēdo, facetijs vrbane facun-  
diæ non indigeo. Ipsa quippe per se sanctorū vita fideliter enarrata, sic rutilat, vt splē-  
dorem accurati sermonis, ad illustranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, ga-  
rusticitas sermonis inculti, suspensionem purgare consuevit mēdacij. Nam qui vix suf-  
ficit, vt elimatum saltem deproinat eloquium, quomodò nouerit fabricare cōmen-  
tum? Et certè maioris tibi honoris est, vt rex in ferro, quàm seruus attituleris in auro:  
& habilior est aqua perspicua in vase fictili, quàm lutulenta vel lurida, quam non sa-  
por proprius, sed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior est  
veritas in simplicibus verbis, quàm sit mendacium in elucubrati venustate sermonis.  
Sed iam res ipsa producat in medium, & illius summæ veritatis auxilium implore-  
mus, quæ abbreviatum verbum per prophetam promittitur: quatenus in huius scri-  
ptionis articulo & competenti breuitate succinctos, & à nota mendacij nos exhibe-  
at alienos.

Esa. 10.

VITA S. ODILONIS.

1. IANVARIJ.  
Odilonis  
patris &  
genus.

Infantis  
morbus.



Eatus igitur Odilo Auernicæ oriundus, ex equestri quidem  
ordine genus duxit, sed terrene prosapiæ lineam cælestis  
vitæ nobilitate transcendit. Hic dum adhuc puerili tene-  
retur infantia, tanto repente est omnium ferè membro-  
rum languore constrictus, vt incedendi quoque prorsus  
amitteret facultatem. Accidit autem aliquandò, vt nutrix  
eum ante ianuam cuiusdam Basilicæ, quæ in honorem be-  
atæ Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, & ipsa inten-  
ta suis compendijs, per diuersa procul abiret. Puer itaque  
se conspiciens sine custode relictum, ac nutriciæ sedulitatis  
ministerio destitutum, diuino quodam prouocatus instin-  
ctu, tentare cœpit, si valuas ecclesiæ quolibet nisi posset attingere. Fluctuabat igitur  
innocens reus Dei, & sub diuino verberè cōstitutus, quid ageret, nesciebat. Innocēs,  
inquam, vtputa qui non peccauerat: reus autem Dei, quia cælesti verberè vapulabat.  
Tandem repens, & quasi quodam se manuum pedumque remigio fulciens, vix per-  
uenit ad ianuam, paulatim progressus intrauit. Iamq; spe concepta valentior, pallam  
altaris arripuit, & sic se erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intempesti-  
uè conatur, necdum soluti lāguoris adhuc nodositate restringitur. Quid plura? Tan-  
dem diuinæ virtutis auxilium sensit: & omni languore deposito factus incolumis, ad  
referendum Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et quia tunc alius deerat,  
qui pro se intercederet, sanctus ipse (vt ita loquar) in se signum virtutis exhibuit, ipse  
pro se interuenit: & de seipso miraculum faciens, medicinā diuinæ curationis obtinu-  
it. Hoc est enim egregium & insigne miraculum, cum homo non per alium, sed ipse  
sibi consciscit diuinæ virtutis auxilium.

Curatur di-  
uinitus.

Fit clericus.

Qui præterea dum ad grandiusculæ iam ætatis adolesceret incrementū, prius apud  
sanctum Iulianum martyrem factus est clericus: deinde beati Maioli cōfessoris egre-  
gij

gij se magisterio tradidit, & in Cluniacensi monasterio habitum sanctæ religionis accepit. Vbi dum quietus & simplex humiliter in sancta religione persisteret, & in ipso rudis ac nouitiæ conuersationis exordio, quædam iam in eo perfectionis insignia præluerent, vix euolutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino: sed antequam humanitatis debitum solueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, beatum Odilonem sibi in pastoralis officij cura substituit, suumque super Dominici gregis custodiam vicarium dereliquit. In quem protinus omnium fratrum vota concurrunt, omnes se ad obedientiam ei vnanimi deuotione subternunt: quique se eatenus orbatos remanere desueverant, decessionis paternæ iacturam, super vicarij reformatione compensant. Iam verò in commissi regiminis sollicitudine constitutus, plurimis sanctæ religionis cœpit florere virtutibus: Nimirum vt Psalmodiæ studijs vigilanter insisteret, dura corpus inedia maceraret, atque à sacris altaribus non recedens, quotidianum ferè omnipotenti Deo sacrificium laudis offerret. Inter quas profectò pia deuotionis excubias, vberimis plerunquè lachrymarum compunctionibus affuebat. Porro autem Adraldus abbas Bremensis monasterij, vir videlicet religiosus, ac sanctæ conuersationis honestate conspicuus, qui discipulus eius extiterat, nobis aliquando rerulit, quia vir Dei dum in eo, quo postmodum defunctus est, languore decumberet, illi præcepit, vt ex calcularis abaci supputatione colligeret, quæ posset esse summa Missarum, quas celebrauit per spatium quinquaginta sex annorum, quibus monasterium rexit. In quo factò liquidò deprehenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirum ab offerendis quotidie salutaribus hostijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negociorum sollicitudo non potuit.

In erogandis præterea eleemosynis ità largus erat, vt nonnulli dum eum omnia dispergentem sine cunctatione conspicerent, non dispensatorem, sed prodigum iudicarent: Præsertim quodam tempore, dum fames valida Aquitanicæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum prouincias pestilenter arctaret, exhaustis iam in pauperum vsus ararijs, & horreis quoruncunquæ prouentum non mediocriter profugatis, mox etiam plurima sacrarij vasa confregit, insignia ecclesiæ ornamenta distraxit, coronæ quoque, quam sibi Imperator Henricus ob suæ memoriam destinauerat, non pepercit. Vt igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quicquid hinc inde corradere pouit facultatum, in sustentationes & alimenta contradidit egenorum.

Quodam sanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo desiliens, lanceam, qua indutus erat ad carnem, subduxit sibi interulam: eaque, prout velaminis quantitas permittebat, vtrunquæ cadauer obuoluens, exhibet mortuis sepulturam. Nam & vespillones mercede conduxit, & funereis vsq; ad tumulum profectus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exoluit. In eadem quoque gestorum eius reperitur historia, quia corpus suum non modò duris consueuerat attenuare ieiunijs, asperrimis edomare cilicijs, sed & quibusdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ità se moderabatur edulijs, vt apposita quæque contingens, ac naturali dumtaxat necessitati dispensatiuè subseruiens: & vanitatem superstitionis effugeret, & sobrietatis continentiam reseruaret. In promulgandis porro iudicijs ac modis poenitentiae præfigendis, tam pius erat, & tanta cœrentibus humanitate compatiens, vt nequaquam districtum patris imperium, sed matrem potius exhiberet affectum. Vnde se reprehendentibus, huiusmodi verbis solebat eleganter alludere: Etiam si damnandus sim, inquit, malo tamen de misericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari. Inter ceteros autem sanctos circa beatam Dei genitricem tam ardentissima deuotione flagrabat, vt cõstitutus in choro psallentium, cum ad illum veniretur ex modulantium alternatione versiculum, Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis vterum, in terram se prosterneret, sicque per corpus ostenderet, quibus desiderij cœlestis in mente facibus astuaret.

Vir igitur sanctus cum in bonis moribus per quotidiana piæ conuersationis incrementa succresceret, seseq; quotidie melior ad perfectionis culmen feruentius anhela- ret: cœpit nonnullis coruscare miraculis: vt qui clarus erat in probitate morum, claresceret etiam in ostensione signorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna

Item monachus.

Maiolus cum sibi Abbatem substituit.

Virtutes Odilonis,

Annis 56. abbas fuit.

Largitas eleemosynarum,

Seueritas erga seipsum,

Humanitas erga alios.

Deuotio erga Dei matrem.

Miracula eius.

na ardens, fieret etiam coram hominibus lucens. Vnde diuino disponente iudicio factum est, vt quia de illis erat, quibus dictum est, Vos estis lux mundi, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquando siquidem dum esset in quadam sui iuris villa, quæ Bersoniacum dicitur, videt puerum venustum quidem forma, sed cæcum à natiuitate. Super quo consulens, didicit, quia filius esset villici, & quia visum penitus nunquam habuisset. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud se tacitis precibus latenter insistens, vtputà qui talia nondùm expertus, aduocat tandèm paruulum, signum illi salutiferæ crucis in fronte depingit, & confessum visum, quem natura negauerat, puer accepit.

Alio quoquè tempore dum esset vir Dei apud suum quoddam monasterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadragesimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunij dicitur, surgentibus à mensa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & apposito pane discubuit. Cumquæ cinerem tanquam panem manducaret, vt potum quoquè, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, vt clam sibi aquam nullo teste deferret. Ille quoderat iussus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, austeritatem vini redolere sentitur. Reprimit ergò manum, abigit poculum: atque vt sibi aquam minister afferat, signis euidentibus imperat. Ad quod minister obstupuit: & vinum se à mensa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminat tamen officium, vinum proijcit, conuasat aquam: denuò porrigit discumbenti. Sed ecce dum aqua potanda repetitur, vinum rursus in poculo reperitur. Iam itaque vir sanctus diuinæ erga se pietatis beneficium recognoscens, quod Deum sibi misericorditer indulgere considerat, cum gratiarum actione percipere non recusat. Præterea, cum vir Dei cum Henrico rege, qui postmodum factus est Imperator, in Ticinensi simul vrbe consisteret, & Dominicæ natiuitatis gloriam celebraret, contigit vt velamen mensæ eius, artificiosa textrini laboris operatione conspicuum, sacrilega fuisset fraude sublatum.

Postquam autem vir Dei cum rege discessit, fur qui rapuerat, iam securus, proposuit velamen in foro venalium. Sed dum illi dispositio celestis obsistit, sancta distrahi præda non potuit. Terigitur quod subduxerat, inter nundinarum merces exposuit, tertio subtiliter attentauit: sed cum emptoribus de precio penitus conuenire non potuit, nec inter distrahentem & coementem pacisci valuit venale commercium: quia diuina dispositio conatibus hominum negauit effectum. Interea sceleris huius authorem ultio diuina corripuit, & manus, quæ sacrilegium perpetrauerant, ac pedes, quibus raptor aufergerat, arefaciens, intolerabili dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore, ad ecclesiam beati Maioli manibus alienis aduchitur, mantile sublatum ad reatus indicium coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo, qui percitus huius famæ rumore confluxerat, imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis, ac precibus fratrum sibi seruentium, sanus & incolumis factus, velamen reddidit alienum, & recepit semetipsum. Probauit ergò quo præmio dignus esset, qui beatum offenderet Odilonem.

Idem alteri accidit. Alius quoquè fur, cum vir Dei in eadem vrbe consisteret, stabulum eius nocturnus irrupit, & equum, cui specialiter ipse insidere consueuerat, cautè subduxit. Sed quia illis in partibus deprehendi fur sacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudense profugit. Securus itaque recognoscentium, proponit equum, emptores inuitat, vehiculum laudat, commercium flagitat. Sed sic hominem diuina dispositio præpediuit, vt nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuisset pecunia permutare. Postremo autem reuersus ad se, & poenitentia ductus, bestiam ad locum sui criminis conscium reuocat, & quid sibi contigerit, ad sui confusionem, & omnipotentis Dei gloriam, non occultat.

Transit flumen illesus cum suis. Vir idem venerabilis dum esset in itinere constitutus, quia causa dictabat, Ticinum festinanter ac sine mora transire cupiebat: sed intumescens aquis, etiam nauigium deerat. Protinus ergò confusus in Deum, vnum è famulis vocat, seque in nomine Christi præcedere per alueum fluminis imperat. Obedit ilicò famulus: spumantes profluentium vndarum cumulos ingredi non moratur. Deindè vir sanctus cum omni commendantium turba subsequitur: & sic omnes in vltiorem aluei crepidinem absque vilo prorsus incommoditatis offendiculo transponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant, mirarentur, velut æmuli præcedentium, cœperunt attentare meatum. Sed mox vt adorsî sunt extremos citerioris ripæ fluctus attingere, nisi equos sub celeritate repres-

pressissent, profluentis aquæ submersi voragine, proculdubio naufragium pertulissent. Vnus autem ex his, qui tunc aderant, vt tam insigne miraculum vidit, obstupuit, hominemque Dei, vt suæ domûs subire dignaretur hospitium, fuis humiliter precibus, impetrauit. Intempeste verò noctis silentio vis venti vehementior irruit, & lucernam, quæ in dormientium cubiculo dependebat, extinxit. Expergestus autem cubicularius, cum lumen agnouisset extinctum, ad abigendam noctis tenebrôsæ caliginem, diuini luminis insulgere postulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lucem ætherum, pro amore serui tui Odilonis, ab hac domo tenebras dimoue, eamque gratiæ tuæ luce perfunde. Confestim de celo coruscæ lucis splendor emicuit, & totam domum superni splendoris claritas illustrauit. Si ergò hoc agebat Odilo tunc sopore depressus, quid putas nunc apud Deum potest, carnalis sarcinæ corruptione solutus?

Domus celitus illustratur.

Paulò ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium sanctus fœnex ad beati Marcelli martyris monasterium festinabat. Venerunt autem ad quoddam flumen, quod ita fluctibus exundantibus inhorruerat, vt prorsus intranabile videretur. Cõsilius autem in Domino, dirigit præuium, qui vada prætentet: & ipse mox cum comitibus subsequens, pertransiuit illæsus. Sed in hoc vadantium transitu illud mirabile fuit, quia cum cæteris aqua pertingeret vsque ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum est inundatione perfusa. In illo scilicet solo maioris sui perdidit vnda vires: in reliquis autem naturalem ingenitæ \* viris exhibuit facultatem. Istum aqua tangere potuit, humidare non nouit: illos autem, quod natura didauerat, vndique madesecit. Praterèa, dum vir Domini apud monasterium beati Martini, quod ad publicam stratam dicitur, receptus esset hospitio, sicut moris erât, vt vbiunque maneret, quocunque se verteret, monachorum illic frequentia non deesset: non paruus ei cœtus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate suscipiens, & priùs eis ineffabilis eloqui familiaritate communicat, & postmodum, vt sibi pro charitate contescantur, inuitat. Sed dum in longum sermo protrahitur, semotim quosdam ex familia seruos accipit: vtrum sit, vndè refici fratres valeant inuitati, soletter inquit. Qui de cæteris quidem alimentis constare utique perhibent quantitatem: de piscibus autem penè nihil esse, quod ad tantam hominum perueniat multitudinem. Ad quos ille: In nomine, inquit, illius qui nouit quinque millia hominum ex pane modico & gemino pisce reficere, nõ quasi nihil, vt dicitis, sed vberriam nobis & hospitibus nostris piscium copiam ministrare. Cùm igitur mensæ discumbentium pauci, qui aderant, pisces à dapiferis inferuntur, coepit esca in manibus discumbentium crescere: & quo magis à conuescentium turba consumitur, exuberantiùs abundare: adeò vt satiatis omnibus, plurima superessent, quæ non modò seruatoribus cunèis, sed & alijs, si superuenirent, oblata sufficerent. Cui protinùs famuli, Ecce pater, inquit, quod pusillanimitas nostra non credidit, vestræ fidei meritum diuinitus impetrauit. Iam non dubitare didicimus, si promissionem vestram in articulo cuiuslibet difficultatis audimus. At ille, vt semper erat mitis & humilis, non suæ fidei, quod diuinitus factum erat, ascripsit, sed illorum potiùs obedientiæ, & sanctorum hospitum meritis imputauit.

Aliud flumen transiit.

\* viris, videtur vsurpasse progenituo à vis

Matth. 14.

Pisces multiplicantur.

Huic etiam illud non dissimile est, quia cùm Dei famulus in Romana vrbe consisteret, & hospitium in monte Auentino apud monasterium beatæ Dei genitricis haberet, contigit vt, sicut illius vrbis familiare est, omninò tale vinum deesset, quod sancto viro saporis habilitate congrueret. Inquirat ergò abbatem loci, vtrum melius habeat. Qui se confestim & proficitur habere, & quantum ipse præceperit, libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante se erat vasculum, dedit, vt sibi plenum deferretur, expetijt. Allatum ergò ante se posuit, & ipse potissimum more pincernæ sibi duntaxat & abbati, qui iuxta se discumbebat, expendit. Cumque iam à mensa surgendum refectio completa dictaret, & paululum adhuc vini in vasculo superesset, pater sanctus blandè subridens: Non, inquit, fratres mei, plenè circa vos officium charitatis exhibui, qui vinum, quod mihi sapuit, vobiscum participare neglexi. Arrapiens ergò cyathum, infudit merum, & singulis singulum pro benedictione largitur. Res mira: cùm fratres essent ferè duodecim, & eis bibentibus potùs copia non defecit, & eorum completo numero, nil omninò superfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis custos, vt in alium diuinæ gratiæ munus impelleret, & ipse fauoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxat illius, qui vinum dedit, miraculum supernæ benedictionis

Vinum exiguum multis sufficit.

Febre pellit  
aqua, qua  
se vir san-  
ctus abluir.

tionis applicuit. Dehinc dum egressus Roma, reuertetur ad propria, quidam intra Taurinensem urbem nimum febris patiebatur ardorem. Hic fortinè per ministros aquam, qua vir Domini manus abluebat, accepit: fideliter bibit: & sic absque mora, deposita prorsus omni febricitatione, conualuit.

Vtres vas  
cui, inueni-  
untur pleni  
vino.  
Prou. 10.

Iamque Iouini montis prærupta conscendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis viæ lassitudine potum æstuanti desiderio flagitantes. Pius itaque pater suus negligens, alijs in necessitate compatiens, iussit vt quicquid vini proprijs haberetur in vasculis, absque vlla reservationis industria vel potius diffidentia præberetur egenis. Paulò post necessitate naturæ cogente, discumbunt omnes, vt capiant cibum. Et ecce utres, qui studio fuerant piæ compassionis exhausti, vino reperiuntur, Deo scilicet debitum persolvente, repleti. Nam iuxta scripturam, qui dat pauperi, Domino sceneratur. In hoc ergò felici commercio, vbi Dominus debitor, famulus fuerat scenerator: quod à seruo fideliter est depositum, à bono debitore non segniter est solutum.

Aliquando Imperator Henricus dum apposita mensa discumberet, vas illi holouitrem valde preciosum & Alexandrini operis arte compositum, cum tritis est pigmentis allatum. Mox aduocat duos aulae regiae capellanos, Albericum videlicet & Landulphum: quorum alter Cumanæ, alter verò Taurinensis ecclesiæ postmodum episcopi facti sunt. His itaque vasculum tradidit, & per eos beato viro Odiloni odoriferi nectaris xenium destinauit. Quod profectò vasculum capellani sancto viro, prout decebat, humiliter offerunt, ac pro eo postmodum redituri, ad regis interim conuiuium reuertuntur. Paulò verò post, sicut humanæ curiositatis mos est, vt noua quælibet & insueta in hianter adspiciat, coeperunt monachi præfatum vas sub admirationis intuitu contrectare, & de manu in manum solerter inspiciendo transponere: cum ecce de manibus incautè se tenentium labitur, & vt fragilis est naturæ, continuò frangitur. Quod mox vt vir sanctus accidisse cognouit, grauius ruit, & præsertim clericis, qui reliquerant, paterna pietate condoluit: nè videlicet Augustum innocentes offenderent, & non modò iacturam gratiæ, sed & regij moris periculum sustinerent. Mox ergò cum fratribus ecclesiam pius pater ingreditur, & nè hi, qui erant immunes à culpa, motum regiae indignationis incurrant, orationibus & psalmis incumbens, clementiam diuinitatis implorat. Iam igitur oratione completa, vir Dei fractum sibi vas iubet offerri. Manibus contrectat, oculis vndique subtiliter inspicit: & ecce nulla prorsus in eo fracturæ vestigia deprehendit. Tunc indignatus in fratres, eos cum austeritate redarguit, cur vas conquererentur confractum, quod omninò permanferat illibatum. Illi verò vehementer attoniti, tam euidentis ostensione miraculi, & austeritatem corripientis libenter accipiunt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentius accendantur.

Vas magni  
precij con-  
fractum, suis  
precibus re-  
diintegrat.

Præterea religiosus quidam vir, oriundus de pago Rotenensi, reuertebatur ab Hierosolymis. Qui dum mare transfret, quod à Sicilia versus Thessalonicam per plurima fluctuum periculosa loca protenditur, eumque cum multis alijs furentium ventorum horror impelleret: applicuerunt ad insulam quandam siue rupem, vbi sanctus quidam seruus Dei manebat inclusus. Rotenensis itaque vir illic aliquandiu commorans, & tranquillitatem sedandi maris expectans, delectabatur cum seruo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquisitus hospes à viro, vnde genus duceret, originaliter Aquitanum se esse respondit. Requisitus insuper, vtrum coenobium illud, quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiusdem loci non esset abbatè: optimè, quod querebat, se non esse perhibuit. Sciscitatur homo, cur hoc Dei seruus ab eo requirat. Ad quem ille, Sunt, inquit, vicina nobis loca, ex quibus grauissima flammarum furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ reproborum diuersa luunt pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia innumerabiles sunt demones deputati: qui intolerabiles eorum penas quotidie renouant, & eos ad rediuiua supplicia indefinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lachrymabili vociferatione desidentes, quòd orationibus & eleemosynis quorundam, aduersus eos incederabiliter concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cetera de Cluniacensium coetu permaximam & eorum abbate querimoniam faciunt, quia quàm sepe per eos sui iuris vernaculos perdunt. Quamobrem per terribile

Loca peccatorum in Sicilia.

ribile Dei nomen obtestor, vt sanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, & ex nostra quoquæ illis parte denuncies, vt eleemosynis & orationibus magis ac magis insistant: ac præsertim huius intuitu, vt de manibus dæmonum eos, qui ab illis cruciantur, educant: quatenus de quotidianis eorum rapinis & luctus inferatur generis humani inimico, & gaudium multiplicetur in cælo. Aliquantò post homo regressus in patriam, quicquid ex viri Dei relatione didicerat, beato patri & sanctæ congregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo per omnia monasteria sua constituit generale decretum, vt sicut primo die mensis Nouembris, iuxta vniuersalis ecclesiæ regulam, omnium Sanctorum solennitas agitur: ita sequenti die in psalmis & eleemosynis, & præcipuè Missarum solennijs, omnium in Christo quiescentium memoria celebretur.

Dies omnium animarum ab Odilone instituitur.

Si quis autem non generalitate contentus, quis specialiter per beatum Odilonem de pœnis vltimicibus sit ereptus, inquit, quid de reliquis sentiat, in papa Benedicto euidenter addiscat: vt in Romanorum Pontifice, qui omnium Christianorum caput est, valeat liquidò cõijci, quid de cæteris merito debeat æstimari. Apostolicus igitur iste, quem diximus, dum adhuc viueret, beatum virum affectuosè dilexit, reuerenter excoluit, & Apostolorum limina frequentanti, necessarij sumptus opima sæpè subsidia ministravit. Huic planè mox, vt obiit, germanus eius Ioannes in apostolica dignitate successit. Iam verò postquam humanis rebus exemptus est, non parui temporis euoluto curriculo, iam dictus papa Ioanni Portuensi episcopo, & alijs duobus, quorum nomina nobis nota non sunt, per speciem nocturnæ visionis apparuit, eisque quia pœnalibus esset constitutus in tenebris, indicauit: hoc insuper addens, qualiter beati Odilonis venerabilibus meritis cum superna censura liberare decreuerit à tormentis. Obscrauit itaque per eos & humiliter flagitat, vt frater eius ad præfatum vnica pietatis virum, agilem quantocyùs veredarium dirigat, eumque suppliciter obsecrans pro se orare deprecatur. Protinùs idem Ioannes Portuensis episcopus, auctoritatis apostolicæ fultus epistolis, cõcito gradu Papiam vsque peruenit. Vbi longo & immoderatè fortassis accelerato fractus itinere, per monachos cœnobij beati Maioli, Apostolicæ legationis apochas dirigit, omnemque per eos sancto viro seriem à se conspectæ visionis exponit. Enim verò diuino factum esse constat iudicio, vt eum apud Cluniacense monasterium Apostolicæ legationis baiulus inueniret. Præcepit itaque, venerabilis pater, pro illo psalmodias & orationes ab omnibus priuatim ac publicè fieri, eleemosynas indigentibus erogari, sacrificium Deo mysterij salutaris offerri. Nec in illo dūtāt loco id statueret cõterus fuit, sed & per omnia sui regiminis monasteria eiusdem sanctionis edicta mandauit. Cumque hoc fratres inrentissima deuotione satagerent, & ex ara sanctorum pectorum fraternæ charitatis flamma proficiens, diuinæ clementiæ sacrarium penetraret, iam præfixi temporis terminus propinquabat. Et ecce quidam sanctæ cõuersationis monachus, Heldebertus nomine, qui videlicet hoc obedientiæ fungebatur officio, vt inopes aleret, indigentibus subsidia ministraret. Hic itaque per soporem vidit, quòd quidam pulcher ac serenus adpectu, ac solenni quodam nitore conspicuus, claustrum monasterij magno candidatorum agmine constipatus ingrederetur. In capitulum deinde, vbi pater Odilo cum fratribus residebat, intrauit, ad eius genua caput humiliter flexit, ei que, sicut in gestu corporis videbatur, gratias egit. Cumque frater ille, qui hoc in visione cõtemplabatur, inquireret, quisnam esset ille tam decorus ac fulgidus, qui sancto viro salutationis officium exhiberet: responsum est ei, quia ille esset Benedictus, summæ sedis Episcopus, qui nimirum idcirco viro Dei gratias ageret, quia pijs eius, sanctorumque fratrum precibus, & Tartarei cruciatibus euassisset interitum, & cum beatis ciuibus quieturus, supernæ Ierusalem mernisset ingressum. In hoc valet liquidò deprehendi, quæ de meritis beati Odilonis opinio iurè possit haberi: cum is nimirum, qui iuxta priuilegium apostolicæ dignitatis clauis Ecclesiæ præ cunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque soluendi vires præminentem quodam iure possedit, in illo iam inuisibili examine constitutus, non aliter quàm precibus istius vel à peccatis solui, vel de pœnali potuit supplicio liberari.

Loquit de Benedicto 8. Pontifice 151. apud Platinam.

Authoritas præcipua summi Pontificis,

Porro autem dum aliquando in monasterio moraretur, quod Paterniacum dicitur, erat ibi quidam puerulus monachus nomine Rodolphus, quem struma quædam gutturis intumescens deturpauerat vsque adeo, vt & claritatem vocis auferret, & insuper quodammodo minaretur, quòd sibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad se vir

Strumom  
sum sanat  
puerum.

Dei verè misericors aduocat, palpante manu locum tumoris atreçtat: Deindè signum crucis plagæ gutturis imprimit, & diuina quædam verba dicens, mox abire permittit. Deindè mirum in modū sicut in alijs morbus ille, postquam semel oboritur, in dies solet excrefcere, totumq; guttur miserabiliter occupare: sic in isto versa vice cœpit extic sensim quotidie detumescere, donè pestis illa funditus euanesceret, & guttur pueri ad naturalem se speciem per omnia reformaret.

Libri & lectulus ab aquis nihil læduntur.

Libri & lectulus ab aquis nihil læduntur.

Alio quoquè tempore de monasterio, quod est in Iurenfi territorio constitutum, vir sanctus exierat, & ad Gebennensem urbem cœpto itinere contendebat. Cùm autem ad quendam concauam profunditatis fluuium deuenisset, accidit vt mulus, qui hominis Dei supellectilem, libros scilicet ac lectulum, deferebat, à publico vado procùl aberrans, in profundiorē aluei voraginem caderet: sicque raptatus à gurgite, nullo membrorum, nisi solo capite, fluctibus emineret. Qui tandè in naufragio protractus educitur: ad perferendum, vtrum res & maximè libri perierint, defragmatur. Miro itaque supernæ dispensationis ordine, libri simul cum lectulo ita à fluctibus reperiuntur intacti, vt ne tenui quidem aquæ stilla videantur adpersi. Mantilia verò simul & manutergia prorsus vndique reperta sunt madida. Vbi notandum, quàm peruenigil fuerit erga seruum suum diuina proteçtio, vt ea videlicet, quæ abluifrequentiùs indigent, madere permitteret: quæ verò madefieri sine damno non possunt, à contactu fluctuum immunita custodiret.

Aqua benedicta &c. sanatur morbum caducum.

In eodem quoquè Iurenfi monasterio vir Domini Odilo aliquando constitutus, reperit puerum, nomine Gerardum, terribili caducæ passionis languore detentum, Qui sapissimè quasi lunaticus corruerat, & sic cum occidui languoris impetu obruere consueuerat, vt in eo neque vox, neque memoria, nec prorsus aliqua membrorum officia remanerent, ac ferè à mortuo nihil distaret. Huic homo Dei misericorditer descendens, fratribus, vt pro eo Dei clementiam deprecetur, iniungit: ipse verò ad sacrosanctum altare, Missam celebraturus, accedit: æger etiam vt interesset, admonuit. Cui mox Eucharistiæ salutaris munus tradidit: deindè, sicut sibi moris erat, sanctificatam aquam cum beati Maioli calice propinauit. Nec mora, protinùs à puero languor omnis abscellit, salus optata succedit: & sic per merita beati viri restituti sibi vigoris incolumitas permansit.

Curat oculum hominis grauiter læsum.

Aliquãdo vir Domini per prærupta Iurensum Alpiū iter habebat, & repente sagmaris, nonnullis oneratus sarcinis, per montis deuexa collabitur, atq; per aspera rupiū scopulorumq; præcipitia vsq; ad vallis infimæ profunda raptatur. Ministri protinùs in illud lubrica ruinæ præcipitium descendentes, nonnulla quidem de sarcinulis, quæ passim dispersa fuerant, illa sa reperiunt: librum tamen sacramentorū, aureis literis exaratum, cum vitreis quibusdam vasculis anaglypha fusilitate celatis, deesse perpendunt. Quibus interim recedentes omisissis, hospitium subeunt, corpora fessa reficiunt, & nocturno soporati silentio quieuerunt. Manè autem facto, maturè surgentes, ad locum illum celeriter redeunt: & curiosi quæque diuerticula perlustrantes, omnia quæ perisisse suspicabantur, inueniunt: Vasa nimirum vitrea reperiuntur illesa: Deauratus etiam liber, cùm tempus scilicet imbriferum inhorresceret, à nulla prorsus est pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, & vitrum frangere præceptu ruina non potuit, & perfunderē codicem inundantium imbrum densitas ignorauit.

Curat oculum hominis grauiter læsum.

Nobilis quidam vir dum iaceret sub arbore, particula corticis in eius oculum cecidit: Cui non modò lumen omninò turbauit, sed & aliarum calamitatum multiplex pondus inuexit. Nam cùm id, quod oculo semel infederat, nullo modo potuisset expelli, fugit somnus ab oculis: & non modò iam homo non dormire, sed nec ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem seorsum vir sanctus adducens, signum sibi crucis impressit, ac mox insufflans, super locum doloris halauit: Deindè promittens se salutare pro eo victimas oblaturum, abiit. Abscedente itaque viro Dei, protinùs homo suauiter obdormiuit: euigilans autem, particulam corticis ab oculo non sine lanugine quadam proiecit: & euestigiò factus incolumis, nullam de cæterò doloris huius molestiam sensit.

Cuidam Turonensis ecclesiæ clerico lethale vulnus in brachio pestilenter excreuerat, vt sibi iam non languoris ægritudinem, sed ipsam potius intermineretur & mortem. Cùmque vir Dei Lucensis teneretur hospiti, accedit clericus, & periculum tam

tam

tam pestiferæ calamitatis ostendit. Quod ille quasi videre dissimulans, latentè brachium apprehendit, viuifica crucis signaculum imprimit: eumque dimittens, vt sibi cautè prouideat, præcipit. Qui paulò pòst dum locum vlcis curiosè attendere studuit, nulla prorsùs vestigia deleti languoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miraculi, ad hominem Dei præstò regreditur: quid sibi contigerit, non tam relatione verbi, quàm ostensione sui brachij euidentissimè cõfiteretur. Quod ille satis molestè tulit, cumq; à suo conspectu cum indignatione exturbauit. Nam tanquàm venena serpentium, sic rumores hominum fugiebat. Asserebat enim, quia quantunlibet sublime sancti operis ædificium, per vanæ gloriæ subitò corrui appetitum.

Praterèa miles quidam tam mentis inops erat effectus, vt postposita penitèntia omni cura priuata vel publica, per deuia soliuagus & nudus erraret, inconditas voces emitteret, & tanquàm dæmoniaco se per inordinati gestùs insaniam exhiberet. Cui vir Domini, paterna pietate compatiens, simul cum fratribus ante altare sancti Petri prosternitur, diuinam clementiam cum psalmis & litanijs implorat, vt perire creaturam suam sub huius furoris insaniam non permittat. Hinc ab oratione confurgens, ad eum qui patiebatur, accedit: aqua sanctificationis adspersit, atque vt ea bibat, suadèdo compellit. Qui non multò pòst ad Cluniacum sanus & incolumis venit, xenia piscium detulit, & quia sibi plenissimè redditus esset, gratias referens indicauit.

Alius quoque miles efficaciam edendi sermonis amiserat. Hic per visionem admonitus est, vt si aquam, qua manus beati Odilonis ablucbatur, hauriret: hac sibi loquendi vires & amissæ linguæ officium proculdubio reformaret. Aqua igitur per ministros fideli furto subripitur: altera etiam aqua, à viro Dei benedicta, de calice sancti Maiolii, muto transmittitur. Quas ille cum nimia deuotione suscipiens, mutatis vestibus ingressus ecclesiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit: & sic poculo benedictionis accepto, reparatum sibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expedite loquens, mirum de se spectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum posset, euidenter innotuit.

Praterèa cum vir venerabilis apud quandam ecclesiam monasterij, quod dicitur Vallis Aurea, cibum caperet, sed locum magna vini laborare penuria didicisset, nè grauaret fratrem, qui eum cum alacritate susceperat, hoc in commune præfixit, vt quisque decumbentium vno tantum scypho contentus esset: solis autem monachis pincerna poculum geminaret. Mensura tamen exceditur, & largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimuerò cum vas illud vinarium & vnum duntaxat esset, & modicum, non modò tot indiscretè bibentibus non defecit, sed & illis recedentibus, absque vlla diminutione repertum est plenum: vt per hoc euidentibus clarescat indicij, quia vir Domini nõ tantum id apud Deum potuit impetrare, quod petijt: sed & nonnulla per eum virtutum signa diuinitus ostensa sunt, quæ nesciuit. Et de signis quidem atq; virtutibus, quas vir sanctus adhuc in corpore constitutus ostendit, ista sufficiunt: nunc ad explicandum felicem eius obitum, auxiliante Domino, propinquemus.

Enimuerò quanquam homo Dei sublimiter se in spiritalibus studijs & diuina contemplatione suspenderit, in corpore tamen vtilitatis industria non mediocriter laborauit. Monasteria scilicet nonnulla à fundamentis erexit: alia vel iam semirutata, vel ruinam fortè minantia reparauit. Dilatauit illis prædia, nonnullis etiam insignia contulit ornamenta. Quæ verò monasteria noua condiderit, quibus parietina tantum & sarta tecta collatis sumptibus instaurauerit, enumerare per ordinem idcirco postponimus, nè prolixitate styli lacinias contexere videamur: præsertim cum in ipsis viuus operibus gestorum fidem multo clariùs experiantur oculi, quàm vllò sermone valeant narrari. Dispensationis quoque geminæ moderator insignis, & in spiritali studio coram diuinis obtutibus fulsit, & in terreni laboris industria non mediocriter floruit.

Porro cum vir Domini iam in extremis ageret, per quinquennium ferè compulsus est grauissimi languoris molestia cruciari. Mox itaque beatorum Apostolorum limina festinat inuisere, vt quasi sub eorum pedibus, si sibi daretur, quod semper in votis habuerat, posset ex hoc mundo transire. Veruntamen quia non est in homine via eius, aliter sibi cõtigat quæ sperauit. Per quatuor planè menses illic egritudine detentus elanguit: dein cõtra spem aliquantulum cõualescens, ad propria remeauit. Cluniacum itaque deueniens, per annum ferè totus in oratione permansit, seseq; quatum egritudo permittit,

Nota sancti viri humilitatem.

Aqua benedicta curatur amens.

Mutus factus natur.

Vinum bibendo non absumitur, sed augetur.

Monasteria ab Odilone constructa, instaurata, &amp;c.

Limina Apostolorum inuisit. Ier. 10.

Prædicat  
obitum suū.  
Moritur S.  
Odilo.  
\*for. Vene-  
tus  
Apparet  
cuidā post  
mortem.

iciunijs ac vigilijs vehementer afflixit. Deceuit autem, vt antequam debitum condi-  
tionis humanæ persolueret, quæque monasteria sua circueiens, sanctæ admonitionis  
studio visitaret. Expeditione igitur sanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacum  
deuenit: ibiq; se circa festiuitatem Dominicæ circuncisionis ex seculo hoc migratu-  
rum, manifestè dixit. Porrò autem cùm iam in agonis esset angustia constitutus, diabo-  
lum ad stare conspexit, eumq; per nomē tremendi iudicis, vt abscederet, terribiliter in-  
crepauit. Anno itaq; Dominicæ incarnationis 1048. ætatis autem suæ 87. ordinationis  
etiam quinquagesimo sexto, ea nocte, quæ Dominicæ Circuncisionis solennia præce-  
debat, salutaris Eucharistiæ sacramenta percepit: sicque beatum Deo spiritum reddi-  
dit. Paulò autem post, eadem scilicet nocte, cùm beati viri corpus in ecclesiam iam fu-  
isset delatum, frater quidam Gregorius nomine, \*luuenera natione, nature simplicis  
& innocentis vitæ, exequiarum funebrium lassitudine prægrauatus, in eadem cella, in  
qua sanctus obiērat, proprium stratum petijt, in quo se proiciēs, dormire tentauit. Sed  
necdum planè resolutus in somnū, beatum Odilonem sibi videt adstantem. Ad quem  
mox voce promptissima: Quid, inquit, agis domine pater? Et ille: Benè, frater, & opti-  
mè. Dominus enim meus Iesus seruo suo per semetipsum, dignatus est adesse, & suū  
præsentiam misericorditer exhibere. Sed in ipsa meæ decessionis hora, in illo scilicet an-  
gulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quandam trucem nimis atque  
terribilem, quæ mihi reterrimè suæ visionis horrorem atque formidinem tentauit in-  
cutere: sed Christi confortante virtute, nulla me potuit infestatione nocere.

Proxima quoque Quadragesima succedente, sanctæ ac venerandæ memoriæ Lau-  
rentius, Amalitanæ sedis archiepiscopus, qui potens in literis ac biglossus, Græcè nos-  
uerat & Latinè, & quod longè præstātius est, laudabilis vitæ claritate pollebat. Hic itaq;  
tunc Romæ constitutus, obdormiuit in Domino. Cumque cadauer eius fuisset in ec-  
clesiam illatum, honestus quidam clericus, Albero nomine, in eiusdem ecclesiæ angu-  
lo lassabunda dedit membra sopori: Cumque subitò adhuc penè vigilanti vir beatus  
apparuit, ei mox clericus intulit: Domine mi, quādo huc & cur aduenisti? Ad charissimi  
(inquit) olim amici mei, domini Laurentij pōtificis, exequias veni: quibus expletis, an-  
tequam te viderem, recedere nolui. Et his dictis, species loquentis euauit. Vir itaque  
Domini, quia rectè vixit, feliciter obiit: & quia vitam mirabilem duxit, iure miraculis  
coruscavit. Vita quippe beati huius viri velut aurea tabula est: cui quasi margaritas  
quasdam ac gemmas insignimus, dum gestis eius interlucentia virtutum miracula per-  
miscemus. Apud cuius venerabilem tumulum nihilominus adhuc rutilant noua signa  
virtutum: quæ nimirum nos his inferere superfluum ducimus, cùm per alios iam apici-  
bus exarata cernamus. Legentium igitur tædio consulentes, his contenti sumus, quæ  
succincta breuitate perstrinximus, ad honorem & gloriam redemptoris nostri IESV  
Christi: qui cum Deo patre & spiritu sancto viuunt & \*gloriantur in secula seculorum,  
Amen.

\*glorificat

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DIS-  
SCIPVLO FIDELITER, SED STYLO DVRIVS CVLO

conscripta, vt ex ipsa narrationis serie facile potest animaduerti.

PROLOGVS.



Quantum, beatissimi fratres, desiderio feruorūq; vestro ex debiti sum-  
ma suppleuerim, sicut ex ratione apicū ex parte sum opitulante Do-  
mino iam securus, irā conscientie propriæ extraneiūq; iudicij incer-  
tus, ago hæc quæ iniungitis, non præsumptione indocti, sed obedi-  
entia, vt cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, vt humana  
procliuior in dijudicādo fragilitas, dum melodia delectatur aut mu-  
sicis, dumque oratorias venustates, vocabulorum quoq; ac tempo-  
rum signata proprietate miratur: hæc nostra Tapinosis nequaquam iactantia superba  
iudicum ventosa superfluitate calcetur. Porrò nos (vt præfati iam sumus) vobis propriè  
opuscula ista dicauimus, quos nouimus non oratorum, sed piscatorum esse discipulos:  
Nec in philosophia sermonis regnum Dei, sed in virtute prospicere: magisque pura ac  
iugi obseruantia Dominum exorare, quam vana perituraque facundia perorare. Nunc  
ergò iam nobis in relatione vitæ beatissimi viri, narrationis sumatur exordium.

NAR.

## NARRATIO.



Sanctus namque Christi famulus Eugendus, sicut beatorum  
Romani & Lupicini in religione discipulus, ita etiam na-  
tibus ac provincia extitit indigena atque conciuus. Ot-  
tus namque est haud longè à vico, cui vetusta paganitas ob-  
celebritatem clausuramque fortissimam superstitionis  
templi, Gallica lingua Isardori, id est, ferrei ostij, indidit  
nomen. Quo nunc quoque in loco delubris ex parte iam  
dirutis, sanctissimè micant caelestis regni culmina dicata

Christicolis. Atque inibi pater sanctissimæ proles iudicio  
pontificali, plebisque testimonio extitit in presbyterij di-  
gnitate sacerdos. Igitur cum beatissimum pignus ab ipsis  
penè cunabulis quodam instinctu successuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, vt  
reor, præfagante succresceret, & nocte quadam venerabilis pater ipsius, vel soboles san-  
cta, ab \* affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in visione sancta

puer à duobus religiosi viris sublatus, vltra domus paternæ vestibulum sistitur, ita vt  
in Orientis plagam caeli que astra, quasi quondam multigena Abraham patriarcha, in-  
tuitu diligenti prospiceret: atque ipsi typicè iam quodammodò dicebatur. Sic erit semen  
tuum. Post interuallum namque modicum hinc vnus, at hinc alter, atque alius indè, do-  
nè succrescens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel sanctos procul-  
dubiò Romanum ac Lupicinum patres, qui eum in spiritu de coeno paternæ domus  
eduxerant, tanquam enormitas apum in modum mellificantis vna quadam constipa-  
tione seferunt: & subitò à parte prospicua videt instar amplissimæ portæ culmina pa-  
tescèntia caelestia, & lento deducòque ad se vsque è caeli vertice cum lumine cliuoso in  
modum reclinis scalæ cristata procliuitate descensum, & niueos fulgidosque angelicos  
choros ad se vsque vel focios tripudiantes, in Christi nomine deuentare: ita tamen,  
quòd crescente semper in loco societate, nullus omninò reuerentia diuinitatis atto-  
nitus, aut sermone mouebatur, aut nutu. Cumque sensim cauteque mortalibus mul-  
titudine sese inseruisset angelica, collectis copulatisque sibi terrestribus, concinentes an-  
geli, vt venerant, caelestia sacra repedantes ascendunt. Hoc solummodò puer inter  
carminum modulationem percepit, quod post annum circiter in monasterio \* inter-  
missus ex euangelij recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (vt benè, ipso di-  
gnanter referente, commemorari) reciproci vocibus multitudo concinebat angelica:  
Ego sum via, & veritas, & vita. Recepta igitur sese clausit astrigera, & solùm semel puer  
còtemplatus in loco, excussus est somno, concutitur, ac visionis terrore percussus, rem-  
gestam ilicò refert patri. Confessum namque presbyter sanctus, cui potissimum pro-  
les sanctissima dicari deberet, agnouit.

Mox igitur eum literarum instrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquam  
Samuel quondam, non in typico excubaturus templo, sancto Romano oblatus est pa-  
tri. In quo verè ita beatorum abbatum, qui eum in spiritu de incolatu terrestri eduxe-  
rant, gratiarum gemina confluit vberitas, vt succidua quoque posteritas vtrum in Eu-  
gendo Lupicinum potius suspiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis  
duntaxat huc illucque necessitate misericordiæ è monasterio sæpè progressis: iste verò  
à septimo vsque ad sexagesimum vitæ, quo transijt, annum nusquam exindè post in-  
gressum extulit pedem. Lectio namque, se intantum die noctuque expletis consumma-  
tisque omnibus, quæ à præposito vel abbate iniuncta sunt, dedit & impendit, vt præter  
in Latinis voluminibus, etiam in Græca facundia redderetur instructus. In vestitu autè  
duabus tunicis nunquàm est vsus, atque vnà ipsam nunquàm mutauit, nisi antea fuisset plurima  
vetustate consumpta, simili quoque cuculle ipsius conditione seruata. Paleis verò lectu-  
li inuentilatis multo tempore, vilicò, sagello constratis, pellicioque superposito conqui-  
cuit. Aestiuus namque temporibus caracalla vel scapulari cilicino vtebatur: quod ei quoque  
vir sanctitate conspicuus Leunianus, Viennensis vrbis abbas, pignore transmiserat cha-  
ritatis. Fuit namque sanctus iste de Pannonijs quondam, & spargente barbarie in Gallijs, vin-  
culo captiuitatis abductus: & non solum in Viennensi, sed etiam in Augustodunensium  
vrbe,

IANVAR. 1.

Horum vis-  
tam habes  
infra 28. Fe-  
bruarij.  
Gallica, pro  
Belgica.Sentiendum  
est ante sa-  
cerdotium  
cum habu-  
isse vxorè,  
non in sa-  
cerdotio.Viso Eu-  
gendo pue-  
ro oblata.  
Gen. 15.\* for. inter  
Missas

Ioan. 14.

i. Reg. 3.

Traditur  
Eugendus  
monasterio  
septennis  
puer.Eius legen-  
di assidui-  
tas.Eius vesti-  
tus.

Lectus.

Leunianus  
sanctus  
abbas.

vrbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ concludus: ità vt ampliùs quadraginta annis in vtraque ciuitate coërcitus, nulli hominum ex prima retruſione vultu ac corpore, præter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud pluri-  
 Præter, pro, præterquã.  
 mos regens, monachos verò procul intra vrbeſ monaſterioque conſeptos iuxta ſe-  
 xagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſiſque maximas, magnas interim ſucciduasque in ſpiritu non dimiſit.

Sed ſurſum redeo. habebat nanque Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ru-  
 Eugendi  
 calcei.  
 ſticaque, in modum præſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutiniſque conuenticulis, nec in frigidiffimis pruinis, nec in mag-  
 nis niuibus, quicquam nuditati pedum præter ligneas Gallicanaſque caligas addidit

vnquam. Atque in hunc quoque modum eminùs ſepiſſimè matutinis horis ad frater-  
 Nūquã ab-  
 fuit præci-  
 in templo  
 perſoluẽdis.  
 num cœmeterium oraturus, gradiebatur in niuibus. Nemo nanque eum vnquam aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante cõpletionem conſpexit egredi foràs. Nam cum ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè antei-  
 reſet, poſt omnium quoque diſceſſum nihilominus formulæ ſuę incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ità exinde quolibet tempore vultu hilari ac lætate diſſoluere. Reſectio ei omni tempore ſemel in die fuit. Quæ tamen æſtius diebus nunc in ſexta cum ceteris fatigato, nunc verò cum his, qui iteratò reſiciebantur, terminabatur in veſpera: ità tamen, quòd nihil vnquam, exceptis his, que cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in menſa.

rius victus  
 quotidianus.

Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cum ergò pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenci cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, præter labores ſolicitudinesque cœnobiales etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuę ſollicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paterne eminentię in nullo penitùs imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem Abbas, vt antè dictum ſanctumque Eugendũ cum adminiſtrationis onere, etiam præſbyterij dignitate arctiùs illigare. Sed non ſolũ voluntati eius in hac parte ſepiſſimè, immò ſanctiſſimè cõtradixit: verũ etiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant, adiens, reuerentiã tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebrò ſecreſſimè teſtabatur, vtilius multò eſſe abbati, propter iuniorum ambitionem, liberum à ſacerdotio, præſſe fratribus, & non illigari dignitate, quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, præter hanc, quam prædiximus, cauſam, multos etiam patres, poſt humilitatis profeſſe culmina, hoc officio grauiùs ac latentius ſuperbiſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniuncte ſibi viciffitudinis ſocietatiſque laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſollicitudine ac prouiſione non habebatur incertus: ſed mox euidentiſſima reuelatione percõllitur, nè de plenaria adminiſtratione velut in aliquo red-  
 Sacerdotiũ  
 à ſe amolli-  
 tur.  
 deretur ambiguus.

Nocte igitur ſubſecuta, ſubito raptus in viſione, beatiſſimis quoque Romano ac Lupicino abbatibus, vt in inſitijs quondam, ità nunc in oratorij ſecretario à parte dextera præſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circunſpicit fratres, cereos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribus oratione vel pace, ilicò benedictum illum abbatem, deceſſorem ſibi vtrique mox futurum, conſpicit introrſum, ac deſupèr dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adſpicit dependere. Soluta nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugēdi. Dehinc excuſſo, quod deſupèr (vt diximus) geſtabat, pallio, huius adque humeris ſuperimponens, ait: Hęc tibi ad præſens noſce interim aſſignari: & digitis dalmaticam prædicti antecęſſoris adſtringens, etiam hęc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus nõueris aſſignandam. Mox adſtates cum cereis fratres, incipiente primitus vno, conſeſtim cuncti claritatis ac ſolatij lumina impacta parietideprimunt & extingunt. Cumque vir beatus tenebrarum anguſtijs coërcitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugēde fraude corum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellulę huius attende proſpectum, & videbis ilicò tibi abſque opitulatione

tione humana lumen diuinitus ministrari. At ille confestim illò porrigēs visum, adspicit sensim dilucescente aurora, radiis diei ac lucis influere: & in semetipsum reuersus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: visionem sequitur effectus.

Nam ad Christum decessore illo migrante, volens nolensque administrationem subterfugere non potuit subarrhatam. Illi verò, qui per visionem luminis solatia præstita subtraxerant, humanitatis malo aliquid passi, liuoris zelo inflammati, in beatissimum virum inuidiæ ardore turgescunt, & sanctum Eugendum abbatem nunc despectione animi, nunc quoque monasterij professionisque desertione, tanquam nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur subiacere despectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus famulum suum passus est proluxa fatigatione vexari. Cōfestim nanq; ipsi potentia ac virtutis suæ dexteram affluentissimè signorū largitate porrexit, dando atque ostendendo per seruum suum sanitatum dona ac prodigia multa: ita vt summæ seculi potestates, sospitari se crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec se diuinam clementiam crederēt habere placatam, nisi prius Christi amici gratiam siue suffragia aut visu aut literis potirentur: Episcopi quoque ac sapientissimi sacerdotes præ se omnimodis ferre, si eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuissent familiaritè compellari. Ipsi etiam pseudofratres, qui pridè cothurno elationis inflati discesserant, tanquam infelices ac degeneres notabantur à laicis, nisi deposito inuidiæ viru, ad sanctum Christi famulum quanto cyùs repedarent.

Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam iuxta seculi dignitatem non infima, circa Secundiacensem parochiam dæmonio correpta, nō solum claustris retrusa, verum etiam ferreis vinculis tenebatur obstricta. Cumque sanitatis causa à multis (vt solet) exorcismorum scripta nexa ceruicibus neckerentur, atque illa ignotas sibi personas scriptorum per immundum spiritum cum nomine, quod dolendum est, carperet & vitia, seque magis illos, qui scripserant, iam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs affereret possidere: tum ad ipsam energumenam de adstantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in Christi nomine non solum istorum, quibus derogas, virorum, sed cunctorum quoque, si potuero, scripta sanctorum ita ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, si hos paucos audire despicias & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, si placet, onera exarata imponas, nunquam tamen ex obrento vasculo poteris propulsare, dummodò mihi solius Eugendi Iurenfis monachi ex hoc non afferas visionem. Confestim nanque rapientes proximè dictum, ad beatissimum virum plenissima fide concurrunt, ac rem gestam, pedibus eius prouoluti, narrantes, non se redituros esse testantur, nisi Christi misericordiam præstaret exoratus oppressæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus pater, breuiter cum longa oratione (vt Gregorius quondam Magnus Apollini) in hunc modum scribēs atque consignans, spurcissimo transmisit epistolam:

Eugendus seruus Christi, in nomine Domini nostri IESV Christi, Patris, & Spiritus sancti, præcipio per scripturam istam spiritus gulæ, & iræ, & fornicationis, & amoris, & Lunaticæ, & Dianaticæ, & meridianæ, & diurnæ, & nocturnæ, & omnis spiritus immunde, exi ab homine, qui istam scripturam secum habet. Per ipsum te adiuro verum filium Dei viuui, exi velociter, & caue nē ampliùs introeas in eam, Amen: & orans atque complicans, supplicibus tradidit deportandam.

Quid plura? necdum itineris medij spatia confecerant, cum ecce furcifer ille frendens atque ciulans, prius egressus est ex obsessa, quàm calcarent domus limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati viri longè lateque fama nomenque enituit, vt qui sanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & verè apostolicus, procùl genitis haberetur. Mater familiàs quondam Syagria, nunc quoque ecclesiarum monasteriorumque per eleemosynam mater, cum graui obsessa incommodo, iamiamque haberetur à medicis desperata, epistolam beati viri exosculandam præcepit attingi. Cumque appræhensam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoque haud minimè deciduis infecisset, ori dehinc insertam aliquantisper dentibus cum oratione constringens, mox recuperata sanitate surrexit. Quo gaudio atq; miraculo non solum ipsa sui que, verum etiam ciuitas maxima Lugdunensium, exultatione mira releuata atque lætata est.

Cùm

Abbatis officium illi demandatur. Deseritur à fratribus.

Miraculis coronatur.

Greg. Neocæsarensis apud Russe nū 1.7. hist. eccle. ca. 25.

Dæmonem per literas expellit.

Cùm ergò fama vitæque viri virtutum relatione succresceret, tanta miserorù aceruatim cœpit in monasterium turba concurrere, vt secularium, immò tribulantium multitudo, penè cateruis videretur monachorù numerosior. Intereà dum inibi mox nonnulli, alij etiam post bidui triduique, quidam verò post mensis spatium cõmoda votiuâ percipiunt, Dei sanctus manum ad salutare compendium mittens, fatigationem miseris auferebat. Dabat ergò supplicibus atque sospitibus deportanda illigandaque infirmis, cum sancti olei quantitate, contraria laruis atque miserijs scripta mandata: Quæ ita cooperante fide porrigebant in prouincijs longè positis medicinam, vt illi quoque obtinerent adspectui: neque solus beatissimus pater in cœnobio, sed & presbyteri multique inibi fratres, potiebantur clarissima virtute meritorù: & zeli ambitione cessante, illis potiùs quàm sibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc studebat omnimodis, vt vnusquisque illi rei vel studio in monasterio deseruaret, in quo cum dono spiritus sancti pollere eminentiùs perspexit: atque idèd mansuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, vbi mansuetudinis ac patientiæ bonum nullatenus inquietudo decoloraret alterius. Rursumque superbiæ forsan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur esse sepositos: nè iudicio virosæ ac propriæ elationis inflati, altiùs grauiusque corruerent, cùm culpas ac vitia sua non agnouissent, in medium crebriùs increpati. Si quos sanè (vt sese habet natura fragilitatis humana) edacis tristitiæ morsibus intereà nouerat sauciari, illis quoque inopinantibus ita specialiter ex industria blandus superueniebat ac lætus, & sancto dulciq̃ fouebat alloquio, vt decurso tristitiæ perniciosissimo viru, quasi quadam salutaris olei perunctione, exasperata sanaretur austeritas. Dissolutioribus verò ac leuioribus acriorem se seuerioremq̃; semper exhibuit. Presbyteris quoque ipsis, quorum officio, constructus sæpè ab episcopis, humilitatis causa (vt diximus) noluit implicari, ita semper ob ministerium sacrificij salutaris quodam remotionis opere, conscientia puræ tribuit facultatem, vt illo cuique pro delicto mordaciter forsitan quippiam (vt assolet) succensenti, illi verò dum reatus culpam ignorarent, absque notitia vel participatione alieni reatus, corpus Dominicum traderent ab altari: vt nec se conscij plecterent communionem delicti, nec alterum seueritate paterna. Ante enim dationem sacramentorum indultu forsitan subtraxisse viderentur in aliquo.

Hic nanque fuit, immò est apud Christum beatissimus homo, ex cuius ore (Deum testor) nunquam processit obloquium, cuius aures nunquam polluit maleloqui oris ferale contagium. Tantum nanque detestabatur hoc vitium, immò flagitium, quatum quis lethiferi anguis non solum venenum metuit, verum etiam concursus ipsius vitæ atque conspectus. Intantum mens ipsius abstrusis vitij pura pollebat, vt etiam beatissimorum apostolorum Petri & Pauli sanctique Andree, adque apostolici conspicuique viri Martini episcopi, & colloquio fuerit & visu potitus. Quodam nanque tempore, antequam ipsi administrationis onus incumberet, diebus æstiuus ultra monasterium iuxta semitam, qua Gebennam vsque transcenditur, sub arbore solitò quiescenti, subitò tres se per soporem aduentantes offerunt viri. Quorum cum post orationem & pacem, nouitatem vultus habitusque contempleretur attonitus, interrogat quoque, quoniam ipsi venerabiles essent, quorum benedici meruisset aduentu. Tum vnus, Ego, ait, Petrus, ast hic germanus meus Andreas, & iste frater noster est Paulus. At ille confestim in spiritu ad eorù vestigia prouolutus, Et quid est, inquit, domini, quod vos in hæc rura cerno syluestria, quos in magnis vrbibus Romæ ac Patrís post sanctum martyriam legimus corpore contineri? Verum est, inquiunt, & illic quidè, vt afferis, fumus: & hic; nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba visio finiuit & somnus. Cumq̃; cõfricata facie torporem somni depulisset ex vultu, conspicatur eminens duos, qui ante biennium circiter decesserant, fratres eo aduertare calle, quo sanctos apostolos per visionem conspexerat aduenisse. Et prosiliens ilicò in occursum, cõsalutans quoque ex more, consulit, vnde dilectissimi fratres post tam diuturnum comitatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad vrbem vsque progressi, obtentis quoque sanctorum patrocinijs sub trina martyrum sera quidem, sed fida intercessione, reuertimur. Dominorum nanq; Apostolorum Petri & Pauli atque Andree ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, vt moris est, illis subsistentibus, currens Eugendus sanctus ad monasterium, ipse patri ac patribus aduentantium sanctorum efficitur nuncius,

Plurimi ab eo curantur.

Sacrum oleum curarionibus adhibet.

Singulis singula vt officia demandaret.

for. & decurso

Quam alienus ab obtruncatione fuerit.

Videt Apostolos Petrum, Paulum & Andream.

eius, qui fuit paulò antè contemplator in visione. Proflitit cōfessim obuiam, & consalutatis fratribus, deosculatisque reliquiarum vasculis, cum tripudio & exultatione atque psalmi sono exhibitis, inclusis quoq; sub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefessa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri.

Vt enim de sancto ac beatissimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum suprà dictorum secretissimè solebat exponere, parumque vobis referre nō pigeat. Quadam nanque vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incurfus, qui necopinantibus viatoribus, non congregatione, vel cominùs, sed ritu superuentuque solerent irruere bestiali: ad mortem aut suspensionem mortis penitùs euitandam, quæ crebro timoris iaculo toties interimit, quoties timetur, è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Heriensium locis cocile decernunt petere sal. Sed hoc totum vt fieret, & consilium & ordinatio beati viri persuaserat. Cumque emenso bimestri tempore, nullum darent proprii aduentùs indicium, vertitur in sanctum imputatio fratrum, quòd alijs è vicino quod timuerant, sospitibus iam reuersis, non tam destinatis fratribus exilium, quàm peregrinantibus propria persuasione dedisset. Ille verò incertus de reatu, quis ipsos ancipiti obstrinxisset euentu, metuens tamen saltem indebitò increpari, misericordiam Christi pro salute eorum diebus singulis exorabat ac noctibus. Cumque post lachrymas fessus, fuisset soporatus in lectulo, ità claritate subita vallatur in grabato, vt se plus luce cerneret circumfusum, quàm si purissimi solis illustraretur allapsu. Illic iuxta lectulum beatissimus Martinus assistens, consalutatum quoque, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, si de salute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, non haberer incertus. At ille: Non meministi, ait, quia cunctes mihi eos, id est, Martino, in oratione propriè commehdasti: hac nanq; nocte in Pontianensi parochia manent: crastina verò vnus ex ipsis isthuc veniet, suspensionem cunctis ablaturus, ad mansum. Expergefactus igitur Christi homo, tanquàm memoratos fratres cunctis visibiliter assignaret, ità diem & horam prædixit aduentùs, vt ipse sanctus Dei nunciauerat, vel ipsi continuò sunt regressi.

Nam & hoc, quod insequens sum relaturus, licet nullus ambigat beatissimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus sit, vt non illic specialius nouerit virtutum dona clarescere, vbi per vnitatem fidei familiaris confortàs residere dignoscitur gratia meritum. Permisit nanq; nocte quadam in secretario antedictum sanctumq; Martinum tentari quidem incendio, sed probari. Sic igitur & Condatescense monasterium exustum quondam est flammis, sed tamè Martini oleum, nullo flammarum est voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atque æquanimitate suscepit, vt mox illi diuina prouidentia non solum ad victum siue vestitum duplicia pro simplo reddiderit, verum etiam tabernacula ipsa multo vtilius, congruentiusque, quàm fuerant, in vsus pristinos restaurarit. Vice igitur quadam, imminente vespera, omne illud, vt dixi, monasterium, quia erat ex lignis, & non solum contignatis indiscretisq; cellulis, verum etiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ità subitò redactum est in fauillam, vt manè non solum nihil resideret ex edificijs, verum etiam celeritate arētis pabuli, ignis ipse penè totus redderetur extinctus. Cumq; fratres illi, prout quisq; sarculum securimve posuerat, ferrum reuera, quod solum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerēt: ecce Antidiolus sanctus presbyter prospexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ salutis gratia, ad lectuli sui capitium dependebat, plenam, clausamque, vt fuerat, post vasta incendia, postq; cœnaculorum desuper ruentium ardentiumque ruinas, ità integram ac stabilitam inter fumantes ignium residere fauillas, vt tres quondam pueros roscidis refrigerijs legimus in camino Persico claruisse. Quæ etiam ampulla cum oleo ipso, ad virtutum testimonium, vsque hodiè in eodem monasterio reseruatur. Vnde non ampliùs sub Eugendo sancto, incendiari arbitrò casui licuisse, quàm, vt dixi, beatissimo quondam cecidisse Martino: vel postmodum Condatescenses monachos cum oleo virtuteque Martini remiscimur euasisse.

Nam præter ista, quæ ob meritum virtutumque testimonium pauca perstrinximus, tam præcipua extant, quæ puritate spiritus, diuina illuminatione præsciuit, vt in corpore positus, iam quodammodò cum supernis Virtutibus clarescere putaretur: adeò vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiusdem monasterij diaconem,

Reuerenter admodum accipiuntur Apollolorum reliquæ.

Sauitria Alemannorum.

S. Martinus apparet Eugendo.

Oleum in medijs flammis non inflammatur.

Dan. 3.

Prophetia  
claret spi-  
ritu.

Qualis quisq;  
in animo  
fuerit, vt  
perferat.

Nota sancti  
viri humi-  
litem.

Athanasius  
in vita An-  
tonij.

Erga agros  
& fenes vt  
se gesserit.

Nulli mo-  
nacho alio  
quid peculij  
permisum.

commoneret secretiis, dicens: Constat te, charissime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc seculo ad præparata præmia migraturum: & ideo quanlibet exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas, moneo tamen, vt circa clausulâ vite, dum tempus suppetit, profectuum collatione ditescas, quô possis digna, vt vidi, acceptabiliorque hostia ex ara Christi assumi. Hac nanque nocte vestitum te niueis linteis à sanctis patribus vidi cum Psalmi sono in altari oratorij huius imponi. Igitur licet meritum qualitatemque tuæ assumptionis agnoscas: suadeo tamē, vt tibi interim addas, quod possis illic felicitate perpetua possidere. Cumque sermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione complēssent, post decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, cursum vitæ præsentis explicuit.

Cæterum ex cuiuslibet superuentu personæ, ita per odoris fragrantiam, foetorisque afflatum, meritorum insignia dignoscebat, vt præsciret illic, cui quis virtuti vel vitio subiaceret. Nam & aduentus fratrum, & secularium expectantium fidem, prius sæpè prædixit, quàm vlla aduentantis præsentia fratribus monstraretur. Ità tamen magnis eximijisque bonis exuberans, nunquàm se meliorem emendatioremque altero vel leuiter iudicauit: sed pietate refertus, non quid interim esset, sed quàm longè à perfectione adhuc esset, quasi cunctis abiectionis & infimæ pēstibat. Habebat autem, nimirum habitatore illustrante, magnam & in vultu lætitiā. Nam sicut tristem illum nemo vnquàm vidit, ità ridentem nemo adspexit. Non illi beatorum Antonij atq; Martini gesta aut mores labebantur vnquàm ex animo. Nunquàm, vt de Antonio refertur, aut ira subito patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus est: nunquàm vituperatus, fractus est aut tristatus. Tantum nanq; lectione reficiebatur, vt cum lectitaretur ad mensam, sapissimè futurorum victus affectu, velut in ecstasi obliuisceretur appositorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præsentis vitæ despiciens, municipatum su spirabat in caelestibus præparatum. Iste nanque illic post priscis patribus legendi propriè inuexit industriam. Iste etiam, refutato archimandritarum more, vtilius omnes vniuit in medium. Destructis nanque mansionum ædiculis, vno cunctos secum xenodochio quiescere fecit: vt quos causa vnitæ refectiōnis vna claudebat ædícula, discretis quoq; lectulis vna ambiret & mansio. Cui tamen lumen diei, sicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur.

Iste, inquam, Abbas sanctus nec mensulam suam, (vt facere quosdam nupèr audiui) nec victum vnquàm exceptauit à fratribus: omnibus omninò omnia erant. Non ille vnquàm imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non compleuit. Infirmis semper aut valde senibus clementissimè obsequi fecit, adiiciens quoque, vt ipsis illi è fratribus in necessitate seruirent, quos agrori potissimum elegissent: & non solum faciebat alimenta conuenientia ministrari, verum etiam propter laborem infirmitatis, donec sanitas suppeteret, præstitit sequestratim reficere vel manere. Nam & seculi hominibus absque personali acceptione se præbuit. Pauperibus verò adæquè vt diuitibus osculum contumque præstitit atque concessum, omni cautela iuxta patrum regulam seruans, nè se conspectui aduentantium laicorum vel propinquorum saltem iniussus monachus præsentaret. Si quid verò cuiusque fuit à proximis fortassis oblatum, confestim hoc abbati aut œconomo deferens, nihil exinde absque paterno præsumpsit imperio. Cellam, armarium, arcellamve nullis omninò habuit vnquàm: nulla cuique de necessitate exigua proprietatis operandi dabatur occasio. Nam vsque ad acum ipsam lanasque netas, etiam suendi cōsuendi que cuncta præbebantur in medium, dummodò subtilissima fratribus deuiandi eximeretur occasio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causa solum legere licuit aut orare. Cæterum nouit fraternitas cuncta, que dico: nunquàm in cœnobio declinandi causas deesse maximas, vbi non propelluntur etiam minima.

Et quia sermo attulit, vt de institutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promissum, quod memet prædixi tertio opusculo seruaturum, prout memorię, Christo inspirante, suggeritur, abrenunciantium exordia primitus intimamus. Sic nanque, quod non omninò illa, que quondam sanctus ac præcipuus Basilii, Cappadocię vrbis antistes, vel ea, que sanctorum Liriniensium patres, sanctus quoque Pachomius Syrorum priscus abbas, siue illa, que recentior venerabilis edidit Casianus, fastidiosa præsumptione calcemus: sed ea quotidie lectitantes, ista, pro qua.

qualitate loci & instantia laboris inuidia, potius quam Orientalium perficere affectamus: quia proculdubio efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiuncula hæc nostra, instar gubernatoris trepidantis, institutionis pelagus contemplata, circumspiciens vndique portum silentij gaudet attingere, paululum circa transitum gesta beatissimi viri referam.

Cum enim ultra sexagenariam ætatem ferè sex mensibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, sic tamen, quod nunquam canonico vsque ad horam defuisset Curfui, nec bis in die fesso corpusculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus iniunxerat, secretissime quoque sibi pctusculum petijt (vt moris est) perungi. Cumque transacta nocte de nocturna quoque quiete à nobis percõtaretur diluculo, in lachrymas ac singultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate constrictum, non permittitis corporeis vinculis iam resolui. At cum trepidi inter profusas lachrymas, conuulsis quoque in corde singultibus, sileremus: Domini mei inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrum ante huc lectulum exhibentes, me quoque deosculatum compositumque eleuantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio violenter excussus, in hoc sum à vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid seni, si quid verò paternæ pietati præstatis, nè me illic retinere diutiùs, sed tandem transire permittatis ad patres. Oro ergò omnes & obsecro filioli, vt accepta ac tradita Patrum in omnibus inuiolabiliter instituta, ad gaudium meum, sanctorumque omnium ac vestrum, ad palmam victoriæ perducatis. Igitur cum verba inter lamenta nostra complèssset, quinto admodum die huic ipsi lectulo semet imponens, tãquam dormiens visus, spiritum exhalauit. Cuius sanctum ac beatum corpusculum, inter careruas filiorum ac fratrum, posteritatis quoque deseruiente famulatu, venerabiliter est in Christi nomine consepultum. His interim fidei feruorisque vestri sitim, o sanctissimi, exatiatis tantisper desiderijs, reficite fratres. At si animos vestros, spreta dudum philosophia, rusticana quoque garrulitas exatiare non quierat: instituta, quæ de informatione monasterij nostri Agaunensis cœnobij, sancto Marino presbytero, insule Lirinensis abbate, compellente digessimus, desideria vestra tam pro institutionis insignijs, quàm pro iubentis autoritate, CHRISTO opitulante, luculenter explebunt.

### VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CUIUS QUIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVP.

*presit, sed magnam præ se fert gravitatem & integritatem: habeturque in vetustis & manuscriptis codicibus.*



VITAM vel actus beati Clari presbyteri & abbatis scripturus, Dei gratiam imploro: vt qui illi dedit benè & sanctè viuere, mihi quoque tribuat ostium sermonis, & illius laudabilia gesta inculpabiliter scribere. Hic à puero indicijs nimirum clarus, in Dei omnipotentis gratia profecit, adeò vt precibus suis à Domino obtineret, quæ spiritus sancti donum petenda esse persuaderet. Accidit vt puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotè ad memorias sanctorum martyrum apud Viennam subindè oradi gratia occurrebat: cum qua pedissequus Clarus venire solebat. habitabat autem eadem fœmina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cum pro more quadam die ad orationem Clarus sequeretur, venerunt ad sanctissimum cœnobium ultra Rhodanum: vbi tunc temporis ossa beatissimi Ferreoli martyris quiescebant. Cumque ibi mulier cum Claro suo puero in compunctione posita, longiores horas protraxisset, iamque vespere ad hospitium suum reuerti cuperet, Rhodanus agitantis ventis in vndas periculosissime assurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero suo nauim intrauerat: desperatisque nautis, penè vndis submersa naui,

Efficacia  
precii Clari  
pueri.

Clarus puer extensis manibus contra ecclesiam beati Ferreoli martyris, lachrymis fuis clamasse dicitur: Deus, pro cuius nomine martyr Ferreolus mortem suscepit, subueni nobis in periculo positis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulsu ad litora sua transposuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, DEO gratias reddiderunt.

De quo  
Ado Vien  
nensis in  
chron. ann.  
686.

Cœnobia  
antiqua, in  
tra & extra  
Viennam  
Gallia.

Erant tunc temporis vir strenuus & Deo placitus, Viennensis Pōtifex Cadoldus. Monasteria tam virorum quàm sanctimonialium, sub sancta professione viuētium pia districtione, tam in ciuitate, quàm extra muros ciuitatis, hæc præcipua erant quæ regebat: Grimanensium cœnobia, à sanctis pontificibus vrbs fundata, in quorum maximo ossa beatissimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beata virginis Columbæ, triginta monachos habens. Nam Grimanensium loca quadringentos monachos alebant. Porro sancti Petri monasterium, ad australem partem vrbs situm, quingentos penè monachos continebat: Sanctorum Geruasij & Protasij venerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptistæ monasterium, quinquaginta. Similiter sancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoque, Marcelli martyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ viduarum sanctimonialium locus, viginti quinque. Sancti Andree infra mœnia vrbs, centum, Sancti Niceti, eius vrbs gloriosi episcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobium, centum quinquaginta monachos, sub districtione regulari viuētes, adunatos tenebat. Porro in domo maiori sanctorum martyrum Apostolicam vitam tenentes, in vnumque viuētes, plurimi clerici erant, ita vt turmis dispositis mysteria peragerent. Apud sanctum Seuerum quoque cœtus clericorum venerabilis. Alia quoque venerabilia sanctorum in vnum conuersantium habitacula penè ad sexaginta, sub cura pontificis degentia, in Viennensi diocesi satis ordinabiliter sita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennensis ecclesia florebat.

Clarus fit  
monachus.

Tam pia igitur loca mater Clari pueri, sollicita quæ Dei sunt, frequentius visitabat. Claro autem puero cœnobia sanctorum monachorum apud memoriam beati Ferreoli martyris tradito, ipsa nouissimū diem apud sanctam Blandinā clausit. Clarus itaque puer sanctè in monasterio nutritus, eò profecit, vt sibi monasterium viduarum ad custodiendum postmodum crederetur. Abbas factus in monasterio sancti Marcelli à sancto pontifice vrbs Claro, nomine Clarus, virtutibus clarus, omnis religionis obsequio strenuus, omni actione sua curam sibi impositam per Dei gratiam sollicitè administrabat. Contigit autem, vt mater monasterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide accessit: vtque manum febricitantis tetigit, secretè secum orans in conuentu sanctimonialiū, sancta mulier à lecto surrexit, & cum cæteris ecclesiam ingressa, hymnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiam infirmitate graui viscerum depressus, à patre Claro oleo sancto perunctus, sanitati restitutus est. Factum est, dum quodam tempore ad villam cum monachis iret, vt quidam totus vlceribus plenus, obuiam ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho: Vade frater, misillum istum laua in fluuiolo propè currente. Illic ille obediens, vt aqua miserum tinxit, mirabile dictu, fons vulnerum clausus, penitus cutem integram, videntibus omnibus, esse monstrauit. Eūdem ipsum ianitorum monasterij postmodum mul-ti viderunt.

Vinea grā  
dine perdis  
tam restitu  
it precibus.

Fortè vir Dei in grandinatam fratrum vineam deuenit. Vocato custode, quæsiuit, si racemi ad vsum vini necessarij aliqui remansissent: sed cum vix pauci esse sunt inuenti, prostratus in terra, noctem ibi fecit. In crastinum, quod vix credi potest, ita dependens vinea racemis suis onusta paruit, vt nullo modo, quod grandine percussa fuerit, indicium dare posset. Item quodam tempore cum fratres piscatum issent, & ipse prope ripam staret, incautiū quidam retia admouens, in aquam ruit. Rhodanus tunc fortè ripas suas impleuerat: fratres de periculo cadentis nimium pauidi erant. Clarus plena fide, vt signum crucis contra fecit, mox à periculo exemptus est, quem aqua trahebat, & ad partem primam, qua vir Dei stabat, cum fratribus peruēnit. Latè omnes, Misericordias Domini cantare cœperunt. Sed vt lætiores etiam post tantum munus fierent, ingentem piscem ad litus tractum habere ad sui subsidium meruerunt. Erat ei consuetudo, nocte orationis causa ambulare per castrum, vbi cœnobium sanctæ Blandinæ situm est, & diabolus humana specie assumpta, enormi magnitudine flammantibus oculis

Submersum ferè  
fratrem crucis signo  
seruat.

lis ei se obuium fecit, quid ibi ageret, inquirēs. Clarus perfectus in fide, cognoscens inimici fraudes, impavidus stetit, & quis ipse esset, quæsiuit. Tunc diabolus, Missus sum ad hoc, vt te ex isto loco expellam, quia iam diu est, quod in potestate nostra locus iste esset, si tu non obstitisses. Clarus diuina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obsistit tibi Christus, cuius est terra & plenitudo eius. Cum grandi igitur sono, ita vt torum castrū videretur esse concussum, diabolus abcessit: arreptamque vnam famularum, quæ præ foribus monasterij deseruiebat, vexare cœpit. Clarus vbi accurrit, iniecit in os puellæ digitis, spiritum malignum effugauit. Sicque sanitati reddendo ancillam Dei, lætitiā fecit. Multa sunt, quæ per ipsum Christum in ecclesia Viennensi operatus est.

Cum instaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum esset, quadam die in hortis fratrum ægrotus sedit: vocatisque ad se fratribus, eos alloqui spiritualiter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, secundum Apostoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mihi à Domino reuelatū sit, non tacebo. Sex episcopus ista nostra ciuitas sub pace temporis Christi Ecclesiam gubernantes habebit: Sed sub septimo episcopo grauissima persecutio Paganorum erit, & ista ciuitas iusto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ istius, partim occidentur, partim fugabuntur, incensis sacris domibus, vastatis omnibus, & penè in desolationem redactis. Nunc ergo, fratres, Dei iudicium metuētes, curam agentes vestri, vigilanter intendite, vt cum dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, si qui reperi fueritis, inueniamini. Corpus meum in ecclesia beatissimæ martyris Blandinæ & sociorum eius humate. Hęc audiētunt fratres, qui tum præsentēs aderant. Quod postea rei euentus demonstrauit, quando à Vuādalis & à Saracenis non tantum Viennensis, sed longè lateque aliæ prouinciæ vastatę sunt. Cum iam decumberet, tertia die antequam clara anima eius corpus corruptibile desereret, cumque semper in laudibus Dei perseveraret, videt circa crepusculum diei aperiri celum, & immensum exercitum candidissimi & niuei candoris super cellam, vbi iacebat, descendere: quem exercitum miræ pulchritudinis & splendoris iuuenis præcedebat. Quod cum Clarus irreuerberatis oculis læto vultu inspiceret, virgo beatissima Blandina, ab eo cognita, consolari eum cœpit, & vt tantum exercitum sequeretur, hortari. Cumque ipse voto & desiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta, sanctus Marcellus & ego ad te venientes, tum nobiscum ad felicia regna ducemus. Et nē hostis tibi nocere possit, totus iste exercitus Dei, quem vides, tecum erit. Sic visione abscedente, beatus vir in ecclesiam deportatus, cilicioque superextentus, quandiu superuixit, à Dei laudibus non cessauit. Appropinquate hora exitus sui, psalteriū idem decantare cœpit. Vt ergo fratres, finitis psalmis, dixerunt, Omnis spiritus laudet Dominum: cum luce odor ineffabilis cellam, vbi sanctus Dei iacebat, repleuit: sicque beata anima carne soluta, migravit ad Dominum. Mansit autem idem odor vsque ad locum sepulcri. Quod cum ferretur quidam paralyti dissolutus, ad motus feretro beati viri, in conuentu omnium illico sanatus est. Sepultus autem est in ecclesia beatę martyris Blandinæ, sanctorumque martyrum

Quadragesimo octo, ante altare, vbi miraculis clarus diu iacuit. Obitus autem eius agitur Calendis Ianuarijs.

## F. LAURENTIUS SVRIVS CANDIDO LECTORI

**I**n vetustis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud Palladium Cappadocie Episcopum extant totidem Macariorum vite. Has propterea hoc loco inserendas putauimus, quod eas, sempiterna memoria dignus Episcopus Aloysius Lipomanus, non indignas censuerit, quas suis Tomis adscriberet. Nam alioqui non ignoramus, quid de Palladio senserit Diuus Hieronymus.